การส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม ของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

LEARNING SUSTAINABLE AGRICULTURAL BY USING PARTICIPATION APPROACH OF FARMERS AND YOUTH IN KORPHO SUBDISTRICT PAKPHLI DISTRICT NAKORNNAYOK PROVINCE

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช

ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์

ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2557

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม ของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

LEARNING SUSTAINABLE AGRICULTURAL BY USING PARTICIPATION APPROACH OF FARMERS AND YOUTH IN KORPHO SUBDISTRICT PAKPHLI DISTRICT NAKORNNAYOK PROVINCE

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช
ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์
ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม

RCH
ส282ก
2558
เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 142673
วัน.เดือน.ปี 23 พ.ค. 2559

b 12780844
i.....

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2557

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) การส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

(ภาษาอังกฤษ) LEARNING SUSTAINABLE AGRICULTURAL BY USING PARTICIPATION APPROACH OF FARMERS AND YOUTH IN KORPHO SUBDISTRICT PAKPHLI DISTRICT NAKORNNAYOK PROVINCE

ได้รับเงินอุดหนุนจาก งบประมาณแผ่นดิน

ประจำปี 2556 จำนวนเงิน 320,000บาท

ระยะการทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ ตุลาคม 2556 ถึง กันยายน 25557

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช หัวหน้าโครงการ

ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ ผู้ร่วมโครงการ

ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม ผู้ร่วมโครงการ

สาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หมายเลขโทรศัพท์ 02-3298520

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาสื่อและกิจรรม และศึกษาการใช้สื่อและกิจกรรมการทำเกษตรยั่งยืน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเยาวชนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกัน 2) ตัดสินใจร่วมกัน โดยผู้วิจัย ผู้นำเกษตรกร จำนวน 10 คน ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน 3) วางแผนและดำเนินการร่วมกัน โดยการจัดอบรมค่ายการเรียนรู้กับเยาวชน จำนวน 15 คน เพื่อผลิตสื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน ดำเนินการใช้สื่อและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนให้กับเกษตรกร จำนวน 30 คน 4) จากนั้นผู้วิจัย เกษตรกรร่วมกันประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการศึกษา มีดังนี้

สื่อที่ใช้ในในการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ แผ่นพับและโปสเตอร์ ส่วนกิจกรรมใช้ในในการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การทำกิจกรรมของกลุ่ม 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ “ลดขนาดผลิตภัณฑ์ถุงปุ๋ยเพื่อขยายฐานลูกค้า” 2) กลุ่มเห็ดฟาง “การบริหารจัดการกลุ่มเห็ดเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน” 3) กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า “ไม้กวาดดอกหญ้าด้ามพลาสติกสร้างรายได้ที่ยั่งยืน” 4) กลุ่มผักกางมุ้ง สปก. “ผักปลอดสารพิษ” 5) กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน “แปลงสาธิตพัฒนาพันธุ์ข้าว” และการจัดงานวันเกษรยั่งยืนของชุมชน

ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรมีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ย 11.23 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินการที่มีคะแนนเฉลี่ย 7.67 คะแนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรมีความคิดเห็นแตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย 3.95 สูงกว่าก่อนการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ย 3.25

ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.21

ผลการประเมินการการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.28

ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ABSTRACT

Research Title : LEARNING SUSTAINABLE AGRICULTURAL BY USING PARTICIPATION APPROACH OF FARMERS AND YOUTH IN KORPHO SUBDISTRICT PAKPHLI DISTRICT NAKORNNAYOK PROVINCE

Researcher : MR. SOMSAK KUHASWONVETCH
MRS. DUANGKAMOL PAROSTIP THANMATIWAT
MR. LUEPONG LUENAM

Faculty : AGRICULTURE TEACHNOLOGY

This study aimed to develop learning promotion media and activities, study usage of media and activities to promote sustainable agricultural through the participation of the farmers and youths in the community of ko pho sub-district, pak phli district, nakhon nayok province using the following steps : 1) surveying the problems and needs of people in the community 2) organizing a focus group among 10 farmer leaders to develop learning media and activities to suit the community 3) Organizing a learning camp for 15 youths to produce media for promoting sustainable agricultural Adopting the media and organizing sustainable agricultural learning promotion activities for 30 farmers. 4) After that, the researcher and farmers evaluated on sustainable agricultural. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation and t-test. The findings are as follows :

The media used to promote learning were the brochure and posters. The activities used to promote learning is to make the activities of the five groups. Including 1) Organic fertilizers group "Shrinking bags of fertilizer products to expand our customer base." 2) mushrooms group " Management of the mushrooms to lasting stability." 3) Broom grass group " Broom grass plastic handle generate sustainable income." 4) Vegetable production under nylon net group "organic vegetable" 5) Rice community center group "Seed Development Demonstration rice "

The comparison of knowledge about sustainable agriculture, farmers participating in the project before and after the operation, it was found that the farmers had a different level of knowledge on sustainable agricultural participating in the project at a statistical significance of $p<0.05$. After participating in the project, the farmers had the average knowledge of 11.23 points, which is higher than 7.67 points before participating in the project.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

The comparison of opinions about sustainable agriculture, farmers participating in the project before and after the operation, it was found that the farmers had a different level of opinions on sustainable agriculture participating in the project at a statistical significance of $p<0.05$. After participating in the project, the farmers had the average opinion of 3.95 points, which is higher than 3.25 points before participating in the project.

The evaluation of media and activities to promote learning of sustainable agriculture, it was found that the farmers had the overall opinion of 4.21,

The evaluation of sustainable Agriculture to apply the knowledge of the farmers who participated in the project averaged 4.28.

The evaluation of participation in the development of media and promotion activities for learning sustainable agriculture farmers participating in the project averaged 4.15.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

(Acknowledgement)

งานวิจัยเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่แท้จริงของเกษตรกรและเยาวชนในบริบทของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของชุมชนเกาะโพธิ์และชุมชนใกล้เคียงให้มีประสิทธิภาพต่อไป การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และจากสภาวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช
ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์
ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม
คณะผู้วิจัย
สิงหาคม 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
กรอบการวิจัย	5
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
ตัวชี้วัดและวิธีการประเมินผล	6
องค์กร/หน่วยงานและการสนับสนุนโครงการ	6
ความต่อเนื่องยั่งยืน การขยายผลจากการดำเนินโครงการความร่วมมือเชื่อมโยงกับชุมชน	7
นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน	9
แนวคิดในการเรียนรู้	17
แนวคิดสื่อการเรียนรู้	20
แนวคิดการมีส่วนร่วม	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	27

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การเก็บข้อมูลและการกำหนดพื้นที่..... 27
การดำเนินการวิจัย..... 27
แบบแผนกระบวนการวิจัย..... 30
แบบแผนการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้..... 31
การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเรียนรู้..... 31
การวิเคราะห์ข้อมูล 33
บทที่ 4 ผลการวิจัย 34
ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์..... 34
ข้อมูลพื้นฐานการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชนเกาะโพธิ์..... 39
การพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 43
ผลการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 66
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 84
สรุปผลการศึกษา 84
อภิปรายผล..... 88
ข้อเสนอแนะ..... 91
เอกสารอ้างอิง 93
ภาคผนวก 96
ภาคผนวก ก..... 97
ภาคผนวก ข..... 100
ภาคผนวก ค..... 104
ภาคผนวก ง..... 119
ข้อมูลประวัติคณะผู้วิจัย..... 135

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงตัวชี้วัดและการประเมินผล..... 6
ตารางที่ 1.2 แสดงองค์กร/หน่วยงานสนับสนุนโครงการ..... 7
ตารางที่ 3.1 แสดงการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน..... 29
ตารางที่ 3.2 แสดงแบบแผนกระบวนการวิจัย..... 30
ตารางที่ 3.3 แสดงการวิจัยแบบ One Group Pre-test Post-test Design..... 31
ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนและประชากรแยกตามเพศ..... 36
ตารางที่ 4.2 สถานที่สำคัญของตำบลเกาะโพธิ์..... 36
ตารางที่ 4.3 สื่อและกิจกรรมที่ต้องการใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้การเกษตรยั่งยืน..... 41
ตารางที่ 4.4 ความรู้ที่ต้องการใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้การเกษตรยั่งยืน..... 42
ตารางที่ 4.5 สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 49
ตารางที่ 4.6 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 51
ตารางที่ 4.7 หลักสูตรที่ใช้จัดค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรม 53
ตารางที่ 4.8 ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนที่ร่วมโครงการ..... 56
ตารางที่ 4.9 คะแนนความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายข้อ..... 57
ตารางที่ 4.10 คะแนนความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายบุคคล..... 59
ตารางที่ 4.11 ระดับความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ..... 60
ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนก่อนและหลังการดำเนินการ..... 60
ตารางที่ 4.13 แผนการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 61
ตารางที่ 4.14 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ..... 67
ตารางที่ 4.15 คะแนนความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายข้อ..... 71

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.16 คะแนนความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายบุคคล..... 73
ตารางที่ 4.17 ระดับความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ... 74
ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ..... 75
ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ..... 76
ตารางที่ 4.20 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ..... 77
ตารางที่ 4.21 ผลการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน.... 78
ตารางที่ 4.22 ผลการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร..... 79
ตารางที่ 4.23 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยรวม..... 80
ตารางที่ 4.24 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร..... 82

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย..... 5
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของชนิดของการมีส่วนร่วม..... 24
ภาพที่ 2.2 แสดงบันไดของลักษณะการมีส่วนร่วม..... 25
ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัย..... 32
ภาพที่ 4.1 แผนที่ของตำบลเกาะโพธิ์ จังหวัดนครนายก..... 34
ภาพที่ 4.2 แนะนำโครงการและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน..... 46
ภาพที่ 4.3 สนทนากลุ่มในประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 47
ภาพที่ 4.4 สรุปการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 47
ภาพที่ 4.5 วางแผนและกำหนดระยะเวลาการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 48
ภาพที่ 4.6 การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน..... 54
ภาพที่ 4.7 ตัวอย่างแผ่นพับและโปสเตอร์..... 54
ภาพที่ 4.8 การดำเนินงานของกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์..... 62
ภาพที่ 4.9 การดำเนินงานของกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า..... 63
ภาพที่ 4.10 การดำเนินงานของกลุ่มเห็ดฟาง..... 63
ภาพที่ 4.11 การดำเนินงานของกลุ่มผักกางมุ้ง สปก. 64
ภาพที่ 4.12 การดำเนินงานของกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน..... 64
ภาพที่ 4.13 ผลงานการดำเนินการเกษตรยั่งยืนของกลุ่มต่าง ๆ 65
ภาพที่ 4.14 นายอำเภอปากพลีเป็นประธานเปิดงานวันเกษตรยั่งยืน..... 65
ภาพที่ 4.15 เสวนาการทำเกษตรยั่งยืนของกลุ่มต่าง ๆ 65
ภาพที่ 4.16 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์เป็นประธานปิดโครงการ..... 66
ภาพที่ 4.17 การเก็บข้อมูลในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน..... 96

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1
บทนำ
(Introduction)

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความอุดมบูรณ์ และมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ผู้คนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งเกิดการเรียนรู้จากปัญหาในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ผู้คนดำรงชีวิตอยู่บนฐานของเกษตรกรรมเพื่อยังชีพเป็นหลัก ชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกัน มีระบบเศรษฐกิจพื้นฐานที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันด้วยน้ำใจเอื้ออารี สามารถสร้างความพอเพียงให้กับครอบครัวและชุมชนได้ สังคมจึงมีความสงบสุข

การพัฒนาประเทศตามกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้แบบแบ่งแยกเฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หมอเฉพาะโรค ระบบการเกษตรเชิงเดี่ยวหรือการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นรูปแบบของเกษตรกรรมแผนใหม่ ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยใช้เงินลงทุน ละเลยคุณค่าของสังคมไทยในอดีต ความรู้และค่านิยมแบบใหม่ ซึ่งมิได้พัฒนามาจากรากฐานที่เป็นจริงของสังคมไทย สอนให้คนรู้จักคำว่า “ทุน” แต่ไม่สอนให้คนเรียนรู้คนเรียนรู้การจัดการทุน หาเงินให้ได้มาก ได้เท่าไรนำมาซื้อกิน ซื้อใช้ คนส่วนใหญ่จึงเป็นผู้บริโภคมากกว่าเป็นผู้ผลิต ไม่สามารถเรียนรู้และจัดความสัมพันธ์ของชีวิตกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนและค่านิยมแบบใหม่ ก่อให้เกิดปัญหามากมายทั้งปัญหาหนี้สิน สูญเสียที่ดิน พื้นที่เกษตรกรรมถูกทิ้งว่างเปล่า ครอบครัวแตกแยก ยาเสพติด อาชญากรรม เอดส์ มลภาวะ สุขภาพทั้งกายใจอ่อนแอขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ชุมชนมีความขัดแย้งและขาดความสงบสุข (ณัชพล สามารถ, 2554) นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาด้านอื่น ๆ ติดตามมาอย่างมากมาย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับด้านการตลาดและการจัดสรรทรัพยากร ปัญหาด้านสังคม ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น (มยุรี สิริมังคโล. 2546)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงได้เกิดมีขบวนการเกษตรกรรมทางเลือกหรือเกษตรกรรมยั่งยืนของไทย ซึ่งมีพัฒนาการมาเป็นเวลากว่า 2 ทศวรรษ ได้เริ่มก่อกำเนิดขึ้นเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการเกษตรที่แตกต่างไปจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นการหาทางออกให้เกษตรกรและสังคมที่ประสบปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรกระแสหลักหรือเกษตรเชิงเดี่ยว โดยอาศัยแนวคิด ประสบการณ์ และผลงานการศึกษาเรียนรู้ของบุคคลและองค์กรกลุ่มต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบเกษตรกรรมทางเลือกออกไปเป็นจำนวนมาก และหลากหลายรูปแบบและการทำเกษตรแบบยั่งยืนก็เป็นหนึ่งในแนวทางของการทำเกษตรกรรมทางเลือก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งกระบวนการทำเกษตรยั่งยืนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตและเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีการผลิต รวมทั้งความเชื่อและกระบวนการคิดในกระบวนการก่อเกิดความเชื่อและกระบวนการคิดนั้นจะต้องมีการทดลองปฏิบัติทางการผลิตและปรับการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีการผลิตไปพร้อมๆ กัน ในลักษณะเช่นนี้จะเกิดซ้ำจนกระทั่งมีความเชื่อและกระบวนการคิดที่แน่นอน มีรูปแบบและการทำกิจกรรมเกษตรยั่งยืนอย่างเห็นได้ชัดและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

จากการศึกษาความเชื่อและกระบวนการคิดแบบเกษตรยั่งยืน พบว่า เกษตรกรมีความเชื่อและกระบวนการคิดในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 5 ประการ คือ 1) ความเชื่อและกระบวนการคิดทวนกระแสกับการเกษตรกระแสหลักและเศรษฐกิจแบบบริโภคนิยม 2) ความเชื่อและกระบวนการคิดในความอุดมสมบรูณ์และความหลากหลายของระบบนิเวศน์แปลงนา 3) ความเชื่อและกระบวนคิดในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ โดยการลดรายจ่ายซึ่งจะเป็นเรื่องเน้นหนักในช่วงเริ่มต้นของการทำเกษตรกรรมยั่งยืน การเพิ่มรายได้จะตามมาเมื่อการผลิตในแปลงมีความหลากหลายชนิดของพืชและสัตว์ ส่วนการออมจะเป็นช่วงผลผลิตเต็มที่ของระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 4) ความเชื่อและกระบวนการคิดในการมีสุขภาพกายและใจที่ดี การทำเกษตรกรรมยั่งยืนทำให้เขามีความหวังในอาชีพและความเป็นอยู่ของตน ซึ่งส่งผลให้เขามีสุขภาพจิตที่ดีกว่าการทำเกษตรกระแสหลัก 5) ความเชื่อและกระบวนการคิดในการสร้างเป็นบำนาญยามแก่เฒ่าและเป็นมรดกแก่ลูกหลานทำให้เกษตรกรมีความหวังและมีเป้าหมายระยะไกลเกิดความมุมานะและมีกำลังใจที่ปรับสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ความเชื่อและกระบวนคิด 5 ประการนี้เป็นสิ่งที่กำหนดการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต 3 ประการ คือ 1) การปรับโครงสร้างทางการผลิตให้เหมาะสมกับเกษตรกรรมยั่งยืน 2) การลด/เลิกการใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และการใช้น้ำหมักชีวภาพและสมุนไพรในการกำจัดหรือไล่ศัตรูพืช 3) การปรับการผลิตจากการผลิตเชิงเดี่ยวเป็นการผลิตหลากหลายและเกื้อกูล

ในขณะที่มีการปรับวิถีการผลิต เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความสอดคล้องกับวิถีการผลิตใน 5 ประการ คือ 1) มีการซื้อกินน้อยลง มีอาหารการกินในแปลงของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งมีความรู้สึกชีวิตปลอดภัย เพราะไม่ต้องเสี่ยงภัยต่อสารพิษ 2) มีความขยันและใช้เวลาอยู่กับแปลงไร่นามากขึ้น เพราะมีงานทำในแปลงตลอดวัน 3) มีความเอื้อเฟื้อต่อญาติมิตรเป็นเสมือนวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เคยแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างกัน ความเอื้อเฟื้อดังเช่นอดีตที่ค่อยฟื้นกลับมาและยังเป็นการยืนยันถึงความมีอยู่มีกินของวิถีการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืนอีกด้วย 4) มีจิตใจสงบและมีความสุขในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมในแปลงไร่นาร่วมกัน มีเวลาพูดคุยกัน 5) มีเพื่อนมีชุมชน การมีกระบวนทัศน์ชุดเดียวกันก่อให้เกิดเป็น “ชุมชนเสมือน (virtual community)” ซึ่งไม่ได้ถูกจำกัดโดยเขตการปกครองและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นชุมชนที่รวมตัวกันด้วยความเชื่อและวิถีชีวิตเดียวกัน (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. 2547)

จากนี้แนวคิดว่าด้วย “เกษตรยั่งยืน” นับเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวกับการจัดการชีวิตและอาชีพของเกษตรกร เพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักที่ต้องการให้เกิดการยอมรับและนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัตินั้นยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกันมาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นปัญหาของการสื่อสารเพื่อสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และนำไปปฏิบัติ

ในการสื่อสารเพื่อเรียนรู้สิ่งที่เรียกว่า "นวัตกรรม" นั้น ต้องมีกระบวนการในการเรียนรู้และต้องมีการนำสื่อและกิจกรรมหลายประเภทมาใช้เพื่อเรียนรู้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการรับรู้ การให้ความสนใจ การประเมินผล การทดลอง จนถึงขั้นการยอมรับ โดยสื่อและกิจกรรมที่ใช้อาจเป็นสื่อและกิจกรรมประเภทเดียวหรือหลาย ๆ ผสมกัน ตามความเหมาะสมกับพื้นที่ที่พัฒนาและเข้ากันได้กับผู้รับสารและเนื้อหาที่ต้องการจะเรียนรู้

ในการเรียนรู้ "เกษตรยั่งยืน" ที่ผ่านมามีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันก็คือ วัตถุประสงค์ที่มุ่งให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ "เกษตรยั่งยืน" และสามารถนำไปปฏิบัติได้ แต่ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่จัดทำขึ้น อาจไม่บรรลุผลเพราะตัวเกษตรกรที่เป็นผู้รับสารต่าง ๆ เหล่านี้จะมีกระบวนการในการรับรู้ การตีความ และการเข้าใจแตกต่างกันไป อีกทั้งสารที่ได้รับมามีปริมาณและคุณภาพที่ไม่เท่ากัน ย่อมส่งผลกระทบต่อการยอมรับการทำเกษตรยั่งยืนไปปฏิบัติของเกษตรกรไม่เท่ากันตามไปด้วย

ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนน้ำจะท่วมทุกปี ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้และแม่น้ำไหลผ่าน มีคลองชลประทานไหลผ่านกลางตำบล จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,860 คน จำนวนครัวเรือน 823 ครัวเรือน ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก มีวิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นทุนเดิม ด้วยความพร้อมของตำบลเกาะโพธิ์ที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ รวมถึงสภาพพื้นที่ที่มีความพร้อมของชุมชนและแสดงถึงความพอเพียงด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ มีการประกอบอาชีพหลายประเภท ชุมชนมีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น บุคคลในชุมชนมีความรู้ ความสามารถที่เป็นองค์ความรู้และสามารถถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นที่สนใจได้ รวมถึงมีพลังการบริหารจัดการโดยระบบกลุ่มที่ชัดเจน ในปัจจุบันมีกลุ่มจำนวน 13 กลุ่ม มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เช่น โรงเรียนสาธิตการเพาะเห็ดฟาง โรงบรรจุภัณฑ์สินค้า โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และสามารถพัฒนาพื้นที่ได้เต็มศักยภาพ โดยมีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปี 2550 จังหวัดนครนายก โครงการวิจัยและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตขององค์การยูเนสโก้ (โครงการในปีงบประมาณ 2554) ซึ่งจากการพัฒนาของตำบลเกาะโพธิ์ ทำให้มีความพร้อมและเอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน โดยชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จึงเป็นตำบลเป้าหมายที่มุ่งเน้นให้แต่ละครอบครัวเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย โดยปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ และทำนา จนทำให้ตำบลเป็นชุมชนแห่งเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธ์, 2555)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยต้องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของเกษตรกรและเยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรแบบยั่งยืนของชุมชนเกาะโพธิ์ และชุมชนใกล้เคียงให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเยาวชนในบริบทของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
2. เพื่อพัฒนาสื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาการใช้สื่อและกิจกรรมในส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรและเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในบริบทของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำข้อมูลที่ได้ไปการวางแผนในพัฒนาและส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรในชุมชน
2. ได้แนวทางในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนโดยชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเยาวชน
3. ได้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนที่เกิดจากความคิดของเกษตรกรและผลิตโดยเยาวชนในชุมชน
4. เกษตรกรในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ มีการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนร่วมกันและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อส่งเสริมสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน ประกอบด้วย เกษตรผสมผสาน (integrated farming) เกษตรอินทรีย์ (organic farming) เกษตรธรรมชาติ (natural farming) เกษตรยั่งยืน (new theory agriculture) วนเกษตร (agroforesty) สวนหลังบ้านในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (home - garden) ตามวิถีชีวิตของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยใช้สื่อและกิจกรรมที่ผลิตโดยเยาวชนที่ผ่านกระบวนการค้นหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนและเกษตรกร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ดังภาพที่ 1.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรอบการวิจัย

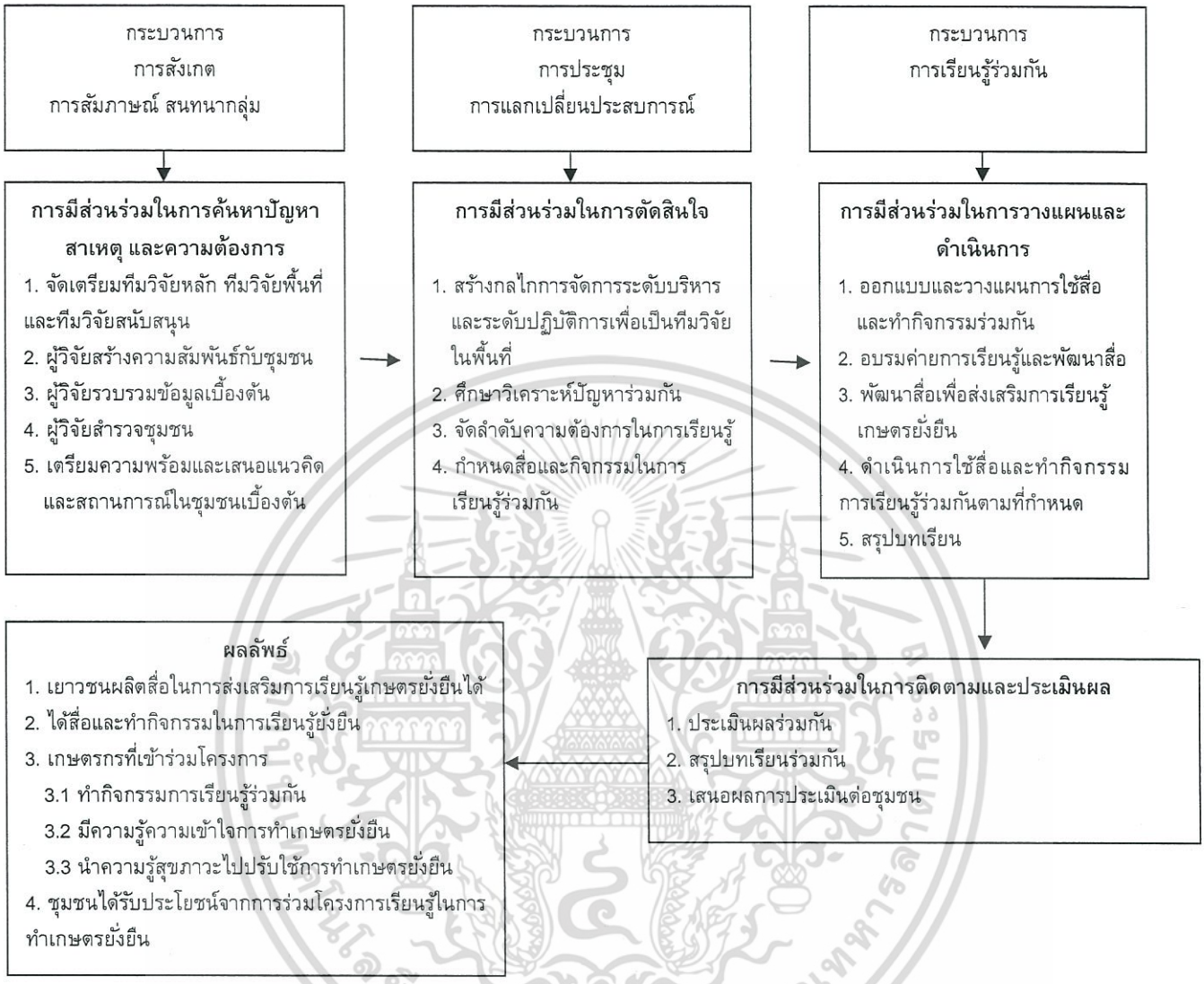

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของ เอเบลล์ (Abell,1991) และแชดดิดและคณะ (Shadid et al., 1982) สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอน ถือเป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวชี้วัดและวิธีการประเมินผล

ผลจากการวิจัยทำให้เกษตรกรและเยาวชนที่ร่วมโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีการเรียนรู้การเกษตรยั่งยืนร่วมกันและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและมีผลสำเร็จของงานวิจัยดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงตัวชี้วัดและการประเมินผล

ตัวชี้วัด	เครื่องมือการประเมินผลสำเร็จ
1. เยาวชนที่เข้าอบรมค่ายการเรียนรู้	
1.1 มีความรู้ความเข้าใจในเกษตรยั่งยืนตามบริบทของชุมชน	แบบประเมินความรู้
1.2 มีทักษะในการผลิตสื่อและทำกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตามบริบทของชุมชน	ผลงานการผลิตสื่อ/กิจกรรมที่ทำ
2. ผู้นำเกษตรกร	
2.1 มีการทำกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตามบริบทของชุมชนร่วมกัน	การทำกิจกรรมร่วมกัน/โครงการ/กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้
3. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	
3.1 ทำกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตามบริบทของชุมชนร่วมกัน	การทำกิจกรรมร่วมกัน/โครงการ/กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้
3.2 มีความรู้ความเข้าใจในเกษตรยั่งยืนตามบริบทของชุมชน	แบบประเมินความรู้
3.3 มีทัศนคติการประยุกต์ใช้เกษตรยั่งยืน	แบบประเมินทัศนคติ การประยุกต์ใช้
4. เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการร่วมโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	แบบประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับ

องค์กร/หน่วยงานและการสนับสนุนโครงการ

สำหรับองค์กรร่วมการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นหน่วยงานที่อยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งมีบทบาทและการสนับสนุนในด้านแหล่งความรู้ ข้อมูล และสถานที่ดำเนินการวิจัย โดยมีรายชื่อดังตารางที่ 1.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1.2 แสดงองค์กร/หน่วยงานสนับสนุนโครงการ

องค์กร/หน่วยงาน	บทบาทและการสนับสนุน
ศูนย์การเรียนรู้บ้านดงข่า ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	สนับสนุนสถานที่ ร่วมวางแผนในการจัดประชุม ประสานงานและติดต่อกับเยาวชนและเกษตรกร
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	สนับสนุนด้านสถานที่การประชุม ร่วมวางแผนในการทำกิจกรรม/โครงการ ร่วมวางแผนการจัดค่ายการเรียนรู้ ประสานงานและติดต่อกับผู้ป่วย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	ร่วมวางแผนในการดำเนินการวิจัยและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกชุมชน

ความต่อเนื่องยั่งยืนการขยายผลจากการดำเนินโครงการ ความร่วมมือเชื่อมโยงกับชุมชน

หลังจากสิ้นสุดกระบวนการ ผู้วิจัย องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ ทำการขยายผลการดำเนินโครงการ โดยจัดเวทีชุมชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกษตรยั่งยืนร่วมกัน เพื่อคืนข้อมูลให้กับชุมชนและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ และตำบลอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ในการทำการศึกษาวิจัยยังทำให้เกษตรกรในชุมชนได้รับประโยชน์ดังนี้

1. มีผลต่อกระบวนการจัดการและพัฒนาการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เกิดจากการร่วมมือกันในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมของผู้นำเกษตรกร เยาวชนและเกษตรกรได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. มีผลต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร คือ เกษตรกรมีความตื่นตัวในการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนมากขึ้น เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กันมากขึ้นและมีการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามศัพท์

สื่อและกิจกรรม หมายถึง สื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำเกษตรยั่งยืน ซึ่งผลิตโดยเยาวชนในชุมชนที่ผ่านกระบวนการค้นหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

การส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนาสื่อและกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน โดยเยาวชนในชุมชนที่ผ่านกระบวนการค้นหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และเปลี่ยนแปลงความคิดหรือการปฏิบัติในการทำเกษตรยั่งยืนอย่างถูกต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือของเยาวชนและเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ตั้งแต่เริ่มจัดกิจกรรม ได้แก่ ร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการ ร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลของการปฏิบัติในการทำเกษตรยั่งยืน

การทำเกษตรยั่งยืน หมายถึง การทำการเกษตรกรรมอย่างมีการวางแผนโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในเชิงอนุรักษ์เพื่อให้เกิดการใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สามารถให้ผลผลิตที่ปลอดภัยและหลากหลาย โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเยาวชนและเกษตรกร

ชุมชน หมายถึง การที่คนในตำบลเกาะโพธิ์จำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อ สื่อสารหรือรวมกลุ่มกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการทำเกษตรยั่งยืน มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2
การตรวจเอกสาร
(Review of Related Literature)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงที่มีอยู่ก่อนแล้วมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน

ความหมายเกษตรยั่งยืน

ความหมายของเกษตรยั่งยืนมีผู้ให้ความหมายของเกษตรยั่งยืนไว้ดังนี้

กฐิน ศรีมงคล (2542) กล่าวว่า ความยั่งยืน หมายถึง ความยั่งยืนของทรัพยากรสภาพแวดล้อมธรรมชาติสามารถผลิตอาหารและสิ่งจำเป็น เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ของมนุษย์สืบไปชั่วลูกชั่วหลานในอนาคต

ชนวน รัตนวราหะและสุพจน์ ชัยวิมล (2555) ได้กล่าวว่า เกษตรยั่งยืน หมายถึง การผลิตทางการเกษตรและวิถีเกษตรกรรมที่เอื้อ อำนวยต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม โดยลด ละ เลิก สารเคมีอันตรายที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและการผลิตอาหารที่มีคุณภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาองค์กรเกษตรกรเครือข่ายเกษตรกรในชุมชนท้องถิ่น นำสู่การพึ่งตนเองของเกษตรกร ชุมชน และสังคมไทย ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตอาทิ ที่ดิน พันธุกรรม แหล่งน้ำ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา เงินทุน รวมถึงการจัดการผลผลิต การแจก ขาย หลายระดับหลายรูปแบบที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สังคมที่เป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อความผาสุกและความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติโดยรวมอย่างยั่งยืน

Conway (1986) ได้ให้คำจำกัดความของเกษตรยั่งยืนว่า ความสามารถของระบบที่จะรักษาอัตราของการผลิตให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวติดต่อกันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เลวร้าย หรือไม่เหมาะสม ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำจนเป็นลักษณะประจำของท้องถิ่น เช่น ดินเป็นกรด หรือดินเค็ม พื้นที่ดินที่มีสภาพน้ำท่วมทุกปีหรือเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวไม่สม่ำเสมอ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ฝนแล้ง โรคศัตรูระบาด ฯลฯ

Grip (1986) มองว่าเกษตรยั่งยืน ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 5 ประการคือ

1. สอดคล้องกับระบบนิเวศ คือ มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพ ที่สมบูรณ์ รวมทั้งระบบนิเวศการเกษตรอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ หรือสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช หรือสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กในดินควรได้รับการดูแลจัดการให้มีความสมดุลและมีสุขภาพที่ดี โดยนำระบบการจัดการปรับปรุงบำรุงดินและการดูแลสุขภาพของพืชสัตว์และมนุษย์ โดยกระบวนการทางชีววิทยา (การควบคุมกันเอง)มาใช้ รวมทั้งนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ แต่ขณะเดียวกันก็มีมาตรการป้องกันการสูญเสียธาตุอาหาร มวลชีวภาพ และพลังงานรวมทั้งป้องกันการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกิดมลพิษต่าง ๆ ตลอดจนควรเน้นให้มีการใช้แหล่งทรัพยากรและพลังงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้นเช่นจากแสงแดด กระแสลม ฯลฯ

2. มีความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ คือ เกษตรกรควรจะสามารถทำการผลิตพอเพียงที่จะเลี้ยงดูครอบครัว และมีรายได้ตามอัตภาพ มีผลตอบแทนที่เหมาะสมต่อแรงงานและต้นทุนการผลิตอื่น ๆ กรอบในการพิจารณาความอยู่รอดทางเศรษฐกิจนี้ไม่ควรดูเฉพาะแต่ผลผลิตโดยตรงจากฟาร์มเท่านั้น แต่รวมถึงประโยชน์อื่นด้านกว้าง เช่น การลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันการอนุรักษ์ทรัพยากรและการลดความเสี่ยง

3. มีความยุติธรรมทางสังคมคือ มีการกระจายทรัพยากรและอำนาจให้กับประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันว่า ประชาชนทุกคนจะได้รับการตอบสนองในด้านปัจจัยยังชีพและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการผลิตเท่าเทียมกัน รวมทั้งมีหลักประกันสิทธิในการใช้ที่ดิน การมีเงินทุนที่พอเพียงความช่วยเหลือด้านเทคนิค และช่องทางด้านการตลาด ประชาชนทุกคนมีโอกาสที่จะเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจทั้งในระดับพื้นที่และในระดับสังคมโดยรวม วิกฤตการณ์ทางสังคมไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุอันใดก็ตามอาจมีผลคุกคามต่อระบบสังคมโดยรวมได้ รวมทั้งระบบเกษตรกรรมด้วยเช่นกัน

4. มีมนุษยธรรม คือ สิ่งมีชีวิตทั้งมวล (พืช สัตว์ และมนุษย์) มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมมนุษย์ทุกคนควรได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนค่านิยมที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไว้ใจซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ การเคารพในตนเองและผู้อื่น ความร่วมมือ ความสามัคคี และความรักในเพื่อนมนุษย์หลักการทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณของสังคมจะต้องได้รับการรักษาและพัฒนาให้ก้าวหน้ารุดไป

5. มีความยืดหยุ่น คือ ชุมชนท้องถิ่นสามารถปรับตัว ให้เข้ากับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขด้านประชากรหรือนโยบายตลาดซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่ควบคู่กันไป

Crosson (1992) ให้ความหมายว่า ระบบเกษตรยั่งยืน คือระบบที่สามารถตอบสนองความต้องการอาหารและเครื่องนุ่งห่มได้ตลอดไป โดยมีต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในระดับที่ยอมรับได้ของสังคม

สรุปได้ว่า เกษตรยั่งยืน หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตรอย่างมีการวางแผนมีแบบแผนของเกษตรกรรม โดยคำนึงถึงอนาคตในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ก่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านของทรัพยากรธรรมชาติและดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพทางเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรสืบต่อไปถึงชั่วลูกชั่วหลาน

รูปแบบเกษตรยั่งยืน

ศุลีพร บุญบงการ (2555) กล่าวว่า เกษตรยั่งยืน แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sustainable Agriculture กรมป่าไม้ได้แบ่งรูปแบบของเกษตรยั่งยืนเป็นห้าแบบด้วยกัน

รูปแบบแรก คือ วนเกษตร การทำเกษตรรูปแบบนี้เป็นการปลูกพืชหลายชนิดที่เกื้อกูลกันเหมือนต้นไม้ในป่าธรรมชาติ ลักษณะที่เหมือนป่าเช่นนี้ วนเกษตรจึงเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Agroforestry ซึ่งมีทั้งไม้ยืนต้นและพืชเศรษฐกิจผสมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบต่อมา คือ เกษตรผสมผสาน ที่มีลักษณะของการปลูกพืชสองชนิดหรือมากกว่าสองชนิดขึ้นไปในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกันอาจมีกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่เพียงแค่การปลูกพืชช่วยเสริมในแปลงเกษตรด้วย เช่น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เกษตรกรสามารถปลูกและเลี้ยงสิ่งที่บริโภค ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมให้เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียนตลอดปี ซึ่งการปลูกแบบหมุนเวียนนี้ช่วยปรับสภาพดินและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ดังนั้น เกษตรผสมผสาน จึงมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Integrated Farming ซึ่งคำว่า Integrate แปลว่าการผสมผสานเข้าด้วยกัน

เกษตรยั่งยืน หรือ The New Theory เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของเกษตรยั่งยืนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่เกษตรไทยที่มีพื้นที่ทำกินน้อย และเป็นตัวอย่างบริหารจัดการพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพบนความยั่งยืน เนื่องจากบนพื้นที่อันจำกัดนี้เกษตรกรสามารถบริหารกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อการเลี้ยงชีพ มีกิน และสร้างรายได้ตลอดปี โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

เกษตรอินทรีย์ หรือ Organic Agriculture เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคเพราะความใส่ใจในสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเกษตรรูปแบบนี้มุ่งเน้นการใช้ความสมดุลทางธรรมชาติเป็นหลัก โดยไม่ต้องใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยของสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภครวมทั้งสุขภาพของสิ่งแวดล้อมรู้

รูปแบบสุดท้ายคือ เกษตรธรรมชาติ ซึ่งแปลตรงตัวได้ว่า Natural Agriculture เกษตรธรรมชาติเป็นระบบเกษตรที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นหลักเช่น เน้นการไม่ไถพรวนดิน ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ไม่กำจัดวัชพืช ใช้การคลุมดินและใช้ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์โดยไม่ทำลายธรรมชาติด้วยกันเอง ทั้งยังให้ความสำคัญกับดินเป็นอันดับแรก เพราะเป็นแหล่งกำเนิดของพืชหลายชนิด

จะเห็นได้ว่า ประโยชน์ต่อระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถือเป็นปัจจัยเด่นของแนวคิดเกษตรยั่งยืน แต่ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากตัวเกษตรกรเองไม่มีความยั่งยืนด้านมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิต ซึ่งเกษตรยั่งยืนสามารถตอบสนองความต้องการของความยั่งยืนทางด้านนี้ได้อย่างดีเช่นเดียวกัน ทั้งยังสืบต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลานได้อีกด้วย และนี่คือความยั่งยืนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ มธุรส สิริประภาพรรณ (2550) ได้กล่าวถึงรูปแบบของระบบการผลิตทางเกษตรแบบยั่งยืนนั้นอาจจำแนกออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ตามองค์ประกอบที่สำคัญ มีหลากหลายรูปแบบหรือมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ตามแต่ลักษณะการผลิตและมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน รูปแบบหลัก ๆ ที่ชัดเจนและเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป ได้แก่

1. เกษตรผสมผสาน(integrated farming) เน้นกิจกรรมการผลิตมากกว่าสองกิจกรรมขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และกิจกรรมเหล่านี้มีความเกื้อกูลกันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้มากขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินที่มีจำกัดในไร่นา

2. เกษตรอินทรีย์ (organic farming) เน้นหนักการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี หรือสารเคมีสังเคราะห์ แต่สามารถใช้สารอินทรีย์ได้ เช่น สารสกัดจากสะเดา ตะไคร้หอม น้ำสกัดชีวภาพ เพื่อป้องกันศัตรูพืชและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เกษตรธรรมชาติ (natural farming) เน้นหนัก การทำเกษตรที่ไม่รบกวนธรรมชาติ ไม่มีการไถพรวน ไม่มีการใช้สารเคมี ไม่มีการกำจัดวัชพืช แต่มีการคลุมดินและใส่ปุ๋ยพืชสด

4. เกษตรยั่งยืน (new theory agriculture) เน้นหนักการจัดการทรัพยากรน้ำในไร่นาให้เพียงพอเพื่อการผลิตอาหาร โดยเฉพาะข้าวเอาไว้บริโภคในครัวเรือนรวมทั้งผลผลิตอื่น ๆ เพื่อการบริโภค และเหลือจำหน่ายแก่ท้องตลาด เป็นการสร้างรายได้ให้เพียงพอ

5. วนเกษตร (agroforesty) เน้นหนักการมีต้นไม้ใหญ่ และพืชเศรษฐกิจหลายระดับที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เพื่อการใช้ประโยชน์ป่าไม้ของพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่เกื้อกูลกันทั้งยังเป็นการเพิ่มพื้นที่ของทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่จำกัดอีกทางหนึ่งด้วย

6. สวนหลังบ้านในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การเกษตรรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สวนหลังบ้าน ซึ่งผสมผสานรูปแบบเกษตรอื่น ๆ เข้าด้วยกัน นับเป็นระบบเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีอายุมาก อยู่ในช่วงเดียวกันกับระบบการทำไร่เลื่อนลอยและไร่หมุนเวียน อาจกล่าวได้ว่าเมื่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ทั่วทุกแห่งของมุมโลก ทั้งในประเทศแถบร้อนและประเทศแถบหนาวโดยมีชื่อเรียกต่างกัน เช่น mixed – garden horticulture, home-garden หรือ javanese home garden เป็นต้น สำหรับในประเทศไทย สวนหลังบ้านแบบดั้งเดิมมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ทั้งที่สูง ที่ราบ และบริเวณชายฝั่งทะเล ยกตัวอย่างเช่นสวนหลังบ้านบนที่สูงที่เน้นการบริโภคของชาวไทยใหญ่ และชาวป่าเมี่ยง สวนหลังบ้านที่เน้นการผลิตไม้ผล อาทิเช่น ทุเรียน ลางสาด ขนุน และกาแฟโรบัสต้า ที่ส่วนใหญ่ปลูกด้วยเมล็ดบริเวณหุบเขาในจังหวัดอุตรดิตถ์ สวนหลังบ้านที่เน้นการปลูกผักที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และสวนหลังบ้านสมัยใหม่ เช่น การดำเนินงานของ วิบูลย์ เข็มเฉลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เน้นการนำผลผลิตมาเลี้ยงครอบครัว สวนหลังบ้านจึงเป็นระบบเกษตรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุด หากเปรียบเทียบกับระบบเกษตรอื่น ๆ โดยเฉพาะการผลิตอาหารและยาสามารถเปรียบเทียบสวนหลังบ้านของชาวชนบทเป็นห้างสรรพสินค้าที่ประชาชนเข้าไปเก็บเกี่ยวได้และส่วนหนึ่งเป็นการลดรายจ่ายของครอบครัว

แนวคิดการทำสวนหลังบ้านของ วิทูรย์ เลี่ยนจำรูญ (2539) กล่าวว่า ฟูกูโอกะ นักคิดชาวญี่ปุ่นทำการเกษตรยึดหลัก “อกรรม” ที่ยุติการแทรกแซงธรรมชาติและเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง เลิกแบ่งแยกแมลงที่มีประโยชน์และโทษ พืชและวัชพืช พยายามเข้าใจระบบนิเวศโดยมีวิธีปฏิบัติ 4 ประการ คือ การไม่ไถพรวน การไม่ใส่ปุ๋ย การไม่กำจัดแมลง และไม่กำจัดวัชพืชลดขนาดของแปลงให้เล็กลง โดยเน้นประโยชน์เพื่อการบริโภคทำให้ได้รับอาหารที่บริสุทธิ์โดยถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เลิกสนใจความยุ่งยากสับสนของการเกษตรแผนใหม่อันสอดคล้องกับแนวคิดของ วิบูลย์ เข็มเฉลิม ที่เลิกปลูกมันสำปะหลังแปลงใหญ่มาสนใจทำระบบวนเกษตรแบบสวนหลังบ้านแปลงเล็กที่ประสบความสำเร็จ (พรชัย ปรีชาปัญญา, 2541)

ดังนั้นรูปแบบเกษตรยั่งยืนสามารถสรุปได้ 5 รูปแบบ คือ เกษตรผสมผสาน (integrated farming) เกษตรอินทรีย์ (organic farming) เกษตรธรรมชาติ (natural farming) เกษตรยั่งยืน (new theory agriculture) วนเกษตร (agroforesty) สวนหลังบ้านในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (home - garden)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ปัจจุบันแนวคิดระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมีหลากหลายแนวคิดแต่นิยามความหมายในภาพรวมนั้นใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถประมวลความหมายได้ คือเป็นวิถีเกษตรกรรมที่ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศสามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพเพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อเกษตรกรและผู้บริโภค พึ่งพาตัวเองได้ในทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาได้อย่างอิสระ ทั้งนี้เพื่อความสุขและความอยู่รอดของสังคมได้

ลักษณะเฉพาะของระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่แตกต่างจากระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ คือ เน้นความหลากหลายและเกื้อกูลกันของกิจกรรมในแปลงเกษตร มีการใช้พันธุ์พืชท้องถิ่นที่เกษตรกรสามารถเก็บรักษาและพัฒนาสายพันธุ์เองได้ เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มและท้องถิ่นแทนการใช้สารเคมีการเกษตร แรงงานที่ใช้จะเป็นแรงงานคน สัตว์ และเครื่องทุ่นแรงขนาดเล็ก ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิต และสามารถรักษาสภาพแวดล้อมได้มีเป้าหมายการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก และการจำหน่ายสู่ตลาดท้องถิ่นเป็นอันดับรอง จึงสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาผลผลิต (ชนวน รัตนวราหะ, 2545) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญสูงสุดกับการปรับปรุงบำรุงดินให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อประยุกต์ใช้ในระบบเกษตรกรรม และจากแนวความคิดว่าเกษตรกรรมเป็นวิถีที่สัมพันธ์กับมนุษย์และธรรมชาติ จึงมีวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ด้วยความเคารพ เช่น การยกย่อง แม่ธรณี แม่คงคา และแม่โพสพ เป็นต้น หลักการที่สำคัญของระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอีกอย่างคือการส่งเสริมให้เกษตรกรมีบทบาทหลักในการพัฒนาความรู้และการวิจัยทางการเกษตร มิใช่ให้เกษตรกรรอรับผลงานวิจัย และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานและสถาบันการเกษตรทั้งหลายต้องแปรบทบาทมาเป็นผู้สนับสนุนแทน (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2547)

ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนนับว่ามีการปฏิบัติมาช้านานแล้วในประเทศไทย ถึงแม้ว่าไม่มีการจดบันทึกอย่างเป็นทางการก็ตาม เพราะเป็นแนวทางการเกษตรดั้งเดิมที่เกษตรกรต้องพึ่งพาแอบอิงอยู่กับสมดุลของธรรมชาติ ลักษณะการผลิตในรูปเกษตรผสมผสานและไร่นาสวนผสมในภาคกลาง รูปแบบสวนผสมในภาคใต้ หรือรูปแบบสวนสะป๊ะสะเปี๊ยะในภาคเหนือเป็นเพียงชื่อเรียกที่ต่างกันออกไปเท่านั้น แท้จริงแล้วก็คือระบบเกษตรที่มีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ใช้การผลิตที่หลากหลาย (diversity) เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (complementary) และเพื่อสร้างความมั่นคง(security) แก่เกษตรและระบบนิเวศ และยังไม่มีการสรุปขอบเขต หลักเกณฑ์ และคำนิยามความหมายดังเช่นในปัจจุบันสำหรับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (nature–based development) เป็นการใช้พื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่ตกทอดมาแต่อดีตร่วมกับภูมิปัญญาที่สั่งสมมา มีการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและมีกระบวนการพัฒนาเชิงนโยบายระหว่างรัฐและเกษตรกร (policy–based development) ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดขึ้นในภายหลัง (ธันวา จิตสงวน, 2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การพัฒนาชาวนาในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

กระบวนการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนนอกจากต้องมีการพัฒนาเทคนิคที่เหมาะสมกับสภาพในไร่นาแล้ว กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมให้ข้อมูลและองค์วามรู้ด้านการเกษตรแบบยั่งยืนให้มีการเผยแพร่ไป ส่วนที่สำคัญที่สุดคือต้องมีกระบวนการที่ทำให้เกษตรกรสามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนกระทั่งทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของตนเองไปในแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทั้งหมดของเกษตรกรตั้งแต่แนวคิดเรื่องเกษตรกรรมยั่งยืนว่ามิใช่เป็นการลงทุนประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้หรือผลกำไรที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่การเกษตรแบบยั่งยืนเป็นการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดแก่ไร่นาในระบบนิเวศ ตัวเกษตรกรเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศนั้น จะได้รับความอุดมสมบูรณ์ไปด้วย นั่นคือ ตัวเกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามความเหมาะสมจากการมีอาหารปลอดภัยบริโภคเอง มีสุขภาพดี มีครอบครัวที่อบอุ่น และมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัย รวมทั้งมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตในตลาดตามสมควร โดยลดภาระหนี้สินลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก นั่นคือการพิจารณาการเกษตรแบบองค์รวม (holistic approach) ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิค ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม (ธันวา จิตสงวน, 2543)

การวัดความยั่งยืนของระบบเกษตร

กฐิน ศรีมงคล (2542) กล่าวว่า การทำการเกษตรยั่งยืนขึ้นอยู่กับการแก้ไขสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นภาวะแวดล้อมที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำวันหรือต่อเนื่อง สามารถคาดคะเนล่วงหน้าได้ เช่น ดินเป็นกรด น้ำที่ท่วมเป็นประจำ การระบาดของโรคและแมลงที่คาดคะเนล่วงหน้าได้ ที่เรียกว่า “ภาวะเครียด” (stress) หรือการแก้ไขสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงกระทันหันและเกิดขึ้นรุนแรงจนไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้า เช่นน้ำท่วมรุนแรง เกิดความแห้งแล้ง เกษตรกรป่วย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ภาวะก่อกวน” (perturbation) หากสามารถแก้ไขได้โดยที่ผลผลิตยังเท่าเดิมอยู่แสดงว่า มีความยั่งยืนสูง

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ(2544) กล่าวว่า ตัวชี้วัดความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ว่า ในการที่ทำให้แนวคิดและความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บรรลุความมุ่งหมายในการมีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดีได้ย่อมต้องอาศัยตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บังเกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง สำหรับตัวชี้วัดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรรมยั่งยืนได้เสนอไว้ดังนี้คือ

1. ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรเกิดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตในเชิงอนุรักษ์ คือ มีการนำมาใช้อย่างประหยัด คุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่าโดยให้คนอยู่ร่วมกับป่าโดยเกื้อกูลกันภายในระบบนิเวศ ภัยธรรมชาติก็ลดลง เป็นต้น แม้ว่าจะมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช สัตว์ และปุ๋ยเคมีในการเพิ่มผลผลิต แต่ต้องเป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป้องกันความเสื่อมโทรมของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ป่า ไม่มีการตกตะกอนและพังทลายของหน้าดิน ไม่มีสารพิษในร่างกายจนส่งผลกระทบถึงอันตรายของสุขภาพ

2. ด้านสังคม เกษตรกรและชุมชนได้มีการยอมรับแนวคิด และเข้าใจถึงระบบของเกษตรกรรมยั่งยืน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และเกษตรกรทั่ว ๆ ไป สามารถทำเกษตรกรรมยั่งยืนได้ รวมทั้งชุมชนก็เกิดความร่วมมือกัน รวมกลุ่มกันและเกิดเครือข่ายผู้นำในการแก้ปัญหาหรือดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นปัจจัยในการผลิตให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในสังคมชุมชน จนเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและขยายผลแนวคิดและการปฏิบัติสู่เกษตรกรและชุมชนอื่น ๆ

3. ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรและครอบครัว เมื่อทำเกษตรกรรมยั่งยืนและมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ควรมีแหล่งอาหารที่เพียงพอมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดรายจ่ายโดยไม่ต้องใช้จ่ายในการซื้ออาหารเป็นประจำทุกวัน แต่สามารถหาอาหารจากแหล่งผลิตของตนเองได้ จนเกิดความมั่นคงด้านอาหารในการบริโภคอย่างเพียงพอให้กับครอบครัวตนเองได้ จากนั้นก็ขยายผลผลิตและมีความต่อเนื่องของผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีทุนและปัจจัยการผลิตรวมทั้งผลผลิตที่มากพอจนเหลือสำหรับจำหน่ายและแบ่งปันให้กับผู้อื่นได้ จนมีรายได้เพียงพอและสม่ำเสมอ และมีทุนสะสมไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย และผ่อนคลายภาวะหนี้สินจากรายได้ในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน โดยมีการพึ่งพาภายนอกน้อยลง

4. ด้านอาชีพและไม่เกิดการย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น เกษตรกรที่ทำกิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนจะเป็นเกษตรกรที่มีงานทำตลอดปีในการดูแลการผลิตแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต แปรรูป การจำหน่าย การบริหารจัดการไร่นา เมื่อมีงานทำทุกวันจะส่งผลไม่ให้เกิดการอพยพไปทำงานที่อื่น เพราะมีความจำเป็น เนื่องจากสามารถหารายได้และมีอาหารการกินเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว

5. ด้านสุขภาพกายและจิตใจ เมื่อมีความมั่นคงทางอาหารรายได้ ผลผลิตและสภาพแวดล้อมที่ดีมีต้นไม้ร่มรื่น มีน้ำ มีข้าวปลาอาหารสมบูรณ์ ย่อมส่งผลต่อสุขภาพกายและใจที่ดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีอารมณ์แจ่มใสสดชื่นเป็นประจำ

6. ด้านการศึกษา เกษตรกรเมื่อทำกิจกรรมทางด้านเกษตรกรรมยั่งยืนแล้วสามารถหรือมีศักยภาพในการส่งให้ลูกหลานได้มีการศึกษาเล่าเรียนอย่างน้อยขั้นต่ำสุดคือ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐกำหนดเพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานและรากฐานความยั่งยืนให้กับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพราะคนเหล่านี้เมื่อมีความรู้ความสามารถก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเกษตรที่เป็นสังคมที่สร้างความยั่งยืนให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชนต่อไป

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน แนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต๊อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อปี พ.ศ.2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคานึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย จนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งผลจากการประชุมครั้งนี้ทำให้เรื่องของสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในประชาคมระหว่างประเทศ และได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นำไปสู่การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศต่าง ๆ ในเวลาต่อมา เช่น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ คณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เป็นต้น โดยคณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งต่อมาได้เผยแพร่ในเอกสารที่มีชื่อว่า "Our Common Future" เรียกร้องให้ประชาชนในโลกเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย และให้มีการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เอกสารนี้ยังได้ให้นิยามของ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ดังนี้

"การพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง"

"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs"

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ และ 3) สิ่งแวดล้อม โดยที่การพัฒนาทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน

มิติการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสานึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนา และคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสมานฉันท์เอื้ออาทร

มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษ ที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตระยะต่อไป รวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

กล่าวคือ ในบริบทของประเทศไทยนั้นแนวคิด "การพัฒนาอย่างยั่งยืน" เทียบได้กับแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หรือ "หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสาคัญ ตั้งแต่ในระดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศ ชุมชน และสภาพสังคมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ (พิมพ์ แสนมะโน, 2551)

แนวคิดในการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of education) ได้ให้คำจำกัดความของ "ความรู้" ว่า เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และรายละเอียดต่างๆที่มนุษย์ได้รับและมีการเก็บสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ (Good, 1973)

ยอดชาย ทองไชยนันท์ (2546) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ข่าวสารที่บุคคลรับรู้ (Perceive) ทางระบบการรับรู้ (Awareness) ทางประสาททั้ง 5 ทาง คือ หู ตา สัมผัส จมูก และลิ้น สิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับความรู้คือ การหยั่งรู้ (Perception) สภาพแวดล้อมของมนุษย์เป็นการเลือกที่จะรับรู้ (Selective) โดยเราจะรู้สึก (Aware) เพียงส่วนน้อยของการหยั่งรู้จากกระตุ้นที่ประสาทดังกล่าวเท่านั้น และความรู้ที่สามารถจดจำได้เท่านั้นจะเป็นความรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้ (Effective knowledge) ความรู้ที่จดจำได้ง่ายคือ ความรู้นั้นต้องเกี่ยวกับผู้เรียน

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการทำให้มนุษย์ได้ประสบการณ์เพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงประสบการณ์หรือพฤติกรรมไปหลังจากที่บุคคลนั้นได้มีปฏิสัมพันธ์กันกับสิ่งแวดล้อม คน ๆ นั้นได้เรียนรู้มากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น และมีข้อมูลมากขึ้นทฤษฎีการเรียนรู้ มีข้อสมมุติฐานถึงความสัมพันธ์ระหว่าง "สิ่งเร้า" และ "การตอบสนอง" ซึ่ง "สิ่งเร้า" หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งใดก็ตามที่รับรู้ได้โดยบุคคล ในสถานการณ์ที่มีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ "สาร, แหล่งสาร, และสถานการณ์ที่มีการสื่อสาร" ก็จัดเป็นสิ่งเร้า และ "การตอบสนอง" หมายถึง ปฏิกิริยาใดก็ตามที่เกิดขึ้นแก่ผู้รับสารหลังจากการรับรู้สิ่งเร้า (อนันต์ แสงสีวัฒนกุล, 2545)

Tolman (อ้างถึงใน พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542) ได้แยกการเรียนรู้ (Learning) ออกจากการแสดงอาการกระทำ (Performance) โดยที่เขาถือว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งเดียวกับความรู้ (Knowledge) แต่ไม่ใช่การกระทำ (Action) เพราะโดยสามัญสำนึกของคนเราจะเห็นว่า เมื่อคนเราเรียนรู้สิ่งต่างๆแล้วก็คือการมีความรู้ แต่ไม่ได้นำความรู้นั้นออกมาใช้ ความรู้นั้นก็จะถูกเก็บสะสมไว้ และก็จะนำความรู้นั้นออกมาใช้เมื่อถึงคราวจำเป็น ซึ่ง Tolman เรียกสิ่งนั้นว่าเป็น "ความรู้แฝง" (Latentlearning)

กล่าวโดยสรุป ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจข้อเท็จจริง รายละเอียดเรื่องราวและพฤติกรรมของเรื่องราวที่ผ่านมา ซึ่งได้รับการฝึก การมองเห็น การได้ยิน หรือการจำได้

ทฤษฎีการเรียนรู้

นักจิตวิทยาศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคนและสัตว์ จนสามารถค้นพบหลักการมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ สำหรับความหมายของการเรียนรู้ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

142678

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สุรางค์ โค้วตระกูล (2533) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ฮิลการ์ดและเบาเวอร์ (Hilgard and Bower,1975 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พิษของยา เป็นต้น

ทายเลอร์และลีแกนส์ (Tyler and Leagans,1971 อ้างถึงใน พศิน แตงจวง,2537) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือประสบการณ์

ดังนั้นการเรียนรู้ เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่มีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองมิใช่ผู้สอนเป็นผู้ทำให้ การจัดกิจกรรมนั้นผู้สอนต้องจัดวิธีการเรียนหลาย ๆ แบบไว้ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนกิจกรรมการเรียนการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย โดยผู้สอนต้องเป็นผู้แนะนำเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการของตน นอกจากนี้ต้องมีการเสริมแรงเป็นระยะและต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอีกด้วย

กระบวนการเรียนรู้

โรเบิร์ต เอ็ม กาเย่ (Robert M. Gangne อ้างถึงใน มาลี จุฑา, 2544) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ไว้ 8 ขั้นตอนคือ

1. การจูงใจ (Motivation Phase) ก่อนการเรียนรู้จะต้องมีการจูงใจให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้ด้วยดี

2. ความเข้าใจ (Apprehending Phase) ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเข้าใจในบทเรียน จึงจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3. การได้รับ (Acquisition Phase) เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน จะก่อให้เกิดการได้รับความรู้เพื่อเก็บไว้หรือจดจำบทเรียนไว้ต่อไป

4. การเก็บไว้ (Retention Phase) หลังจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้ก็จะเก็บความรู้เหล่านั้นไว้ตามสมรรถภาพการจำของบุคคล

5. การระลึกได้ (Recall Phase) เมื่อผู้เรียนเก็บความรู้ไว้ก็จะถูกนำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ เท่าที่จะระลึกได้

6. ความคล้ายคลึง (Generalization Phase) ผู้เรียนจะนำสิ่งที่ระลึกได้ไปใช้และเมื่อพบกับสถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกันและจะนำความรู้ไปสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในความรู้ใหม่ที่คล้ายคลึงกัน

7. ความสามารถในการปฏิบัติ (Performance Phase) หลังจากที่ได้เรียนรู้ไปแล้วผู้เรียนต้องนำความรู้ที่เรียนรู้ไปแล้วนั้นไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. การป้อนกลับ (Feedback Phase) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนเรียนรู้ได้ถูกต้องเพียงใด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ จะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อไป

เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ในระดับชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543) กล่าวว่า เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ในระดับชุมชนเป็นการให้การศึกษาแก่สาธารณชนในวงกว้างโดยมุ่งถึงคนเป็นจำนวนมาก สำหรับวิธีการให้การศึกษาจะใช้หลักการแบบมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมุ่งให้เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติสาระของข้อมูล และความรู้ต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างให้ชุมชน คิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น รูปแบบของการให้ความรู้ได้แก่

1. การรณรงค์ด้วยสื่อ ใช้วิธีการแจกเอกสารและคู่มือต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน การติดแผ่นโปสเตอร์และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

2. การให้โอกาสด้านการศึกษาในระบบและนอกระบบด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดบรรพชาของสามเณร การฝากญาติโยมอุปการะส่งเสียให้เรียน การจัดหน่วยการศึกษาทางไกล เป็นต้น

3. การฝึกงาน เช่น การสอนทักษะไปพร้อม ๆ กับการทำงาน การฝึกอาชีพ เป็นต้น

4. การจัดโรงเรียนทางเลือก เช่น โรงเรียนการทำมาหากิน โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

5. ห้องสมุดและศูนย์ข้อมูล ซึ่งเก็บรวบรวมผลงานขององค์กรและงานอื่นที่เกี่ยวข้องไว้บริการแก่ชุมชน

6. การสาธิต มักทำภายในหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านเห็นและเข้าใจอย่างใกล้ชิด มักจะเป็นกิจกรรมร่วมของหมู่บ้าน เช่น ทำบ่อสาธิตการเลี้ยงปลา สาธิตการขยายพันธุ์พืช เป็นต้น เป็นการฝึกให้ชาวบ้านได้ทำจริงและทำเองได้ในโอกาสต่อไป

7. การฝึกอบรม ส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง โดยเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาให้ความรู้โดยตรงในหมู่บ้านหรือการส่งตัวแทนชาวบ้านหรือผู้สนใจไปรับการอบรมกับโครงการอื่น ๆ นอกพื้นที่

8. การศึกษาดูงานและทัศนศึกษา ได้แก่ การพากลุ่มเป้าหมายไปดูตัวอย่างงานพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว เพื่อเป็นบทเรียนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและการเรียนรู้กับผู้ที่เคยทำหรือกำลังทำกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นตัวอย่างจริงและได้แลกเปลี่ยนกันในระดับบุคคลและกลุ่ม สร้างแรงบันดาลใจและเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้บทเรียน ได้ข้อคิดและความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้มาดูงานและพบว่า กิจกรรมดูงานและทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมาก

9. การสัมมนาส่วนใหญ่เน้นที่กลุ่มผู้นำจะมีการสัมมนาแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างผู้นำในพื้นที่หรือระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

10. การพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนะ ประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่จัดทั้งในระดับของผู้นำภายในและสมาชิกชาวบ้าน การค้นหาผู้รู้ที่เป็นปราชญ์เชิญชวนให้มาพบเพื่อรู้จักและแลกเปลี่ยน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ประสานให้เกิดความรู้ใหม่ทำโดยการจัดกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างชาวบ้านกับผู้นำ หรือระหว่างผู้นำกันเอง

11. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนเป็นกลไกในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้างและมีบทบาทอย่างสำคัญในการให้การศึกษาแก่สาธารณชนได้เป็นอย่างดี การนำเสนอข่าวไม่เพียงแต่สะท้อนความเป็นจริงแต่ยังมีบทบาทในการชี้นำอีกด้วย รวมทั้งสามารถเป็นแรงกดดันเพื่อให้ปัญหาคลี่คลายลงได้

12. การจัดเวทีและงานมหกรรมเพื่อการรณรงค์ เป็นแนวทางการทำงานซึ่งยกระดับจากการนำเสนอสภาพปัญหาสู่การเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย

สื่อการเรียนรู้

Dale (1969) ได้จำแนกประสบการณ์การเรียนรู้ออกมาเป็นรูปกรวยคว่ำ เรียกว่า “กรวยประสบการณ์” (Cone of Experience) โดยถือหลักความต่อเนื่องระหว่างประสบการณ์รูปธรรม (Concrete) และนามธรรม (Abstract) คือจัดประสบการณ์จริงที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดไว้ที่ฐานกรวย แล้วเรียงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมเพิ่มขึ้นไปจนถึงยอดกรวย ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมากที่สุด คือ ประสบการณ์ที่ได้จากตัวหนังสือและคำพูด ซึ่งถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นว่าเป็นสื่อประเภทเบาและประเภทเทคนิคทั้งสิ้น

Dale อธิบายว่าประสบการณ์จะแปรเปลี่ยนตามความเข้ม (Degree) ซึ่งเกี่ยวพันทางร่างกายและจิตใจ ประสบการณ์ที่เกิดการเรียนรู้โดยตรงจะเป็นการใช้ความรู้สึกและกล้ามเนื้อ ถ้าเป็นการเรียนรู้โดยตรงจะเป็นการใช้ความรู้สึกและกล้ามเนื้อ ถ้าเป็นการเรียนจากการสังเกตโดยไม่ได้ใช้ความรู้สึกและกล้ามเนื้อก็จะเกิดประสบการณ์นามธรรม เขาได้อธิบายรายละเอียดของประสบการณ์การเรียนรู้ 10 ขั้น ไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience) ประสบการณ์ขั้นนี้เป็นรากฐานอันมั่นคงของการศึกษาทั้งปวง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมาจากความเป็นจริงและด้วยตัวของตัวเอง ผู้รับประสบการณ์นี้ ได้เห็น ได้รับ ได้ชิม ได้ทำ ได้ดมกลิ่น จากของจริงในชีวิตตน ประสบการณ์นี้ไม่เพียงแต่ผู้รับได้ประสบมาด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังมีความหมายแก่ผู้ประสบด้วย

2. ประสบการณ์จำลอง (Contrived Experience) เป็นการถ่ายทอดจำลองแบบจากของจริง เพราะของจริงนั้นอาจจะใหญ่โตหรือซับซ้อนเกินไปถ้าใช้ของจำลอง อาจทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่า เช่น แผนผังเมือง ดูแผนผังจะเข้าใจง่ายขึ้นและเสียเวลาน้อยกว่าที่จะไปดูให้ครบถ้วนทุกถนนทุกแห่งของเมือง ประสบการณ์นี้ได้แก่ ของตัวอย่าง (Specimen) หุ่นจำลอง (Model) เป็นต้น

3. ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experiences) บางแห่งเรียนการแสดงละคร การมีส่วนร่วมในการแสดงละคร โดยเป็นผู้แสดงหรือผู้ดูก็ตามจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใกล้สภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากที่สุด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกันประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่จะแสดงการจัดฉาก การบอกบท ดนตรี การแต่งบทละคร เป็นต้น เหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งหน้าที่และทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. การสาธิต (Demonstration) คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย การสาธิตที่ดีย่อมต้องมีอุปกรณ์และผู้สาธิตควรรู้จักใช้อุปกรณ์การสาธิตนั้นด้วย การสาธิตอาจจะใช้ได้เกือบทุกวิชา เช่น การสอนภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ครูอาจออกเสียงที่ถูกต้องให้นักเรียนฟัง

5. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip หรือ Study Trip) หรือ ทัศนศึกษา ทัศนาจร หมายถึง การจัดพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และความรู้กว้างขวางขึ้นเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบกับบางสิ่งโดยตรง ซึ่งไม่สามารถจะจัดได้ในห้องเรียน เช่น การไปชมสิ่งที่น่าสนใจที่ฟาร์มโรงงาน ตลอดจนสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. นิทรรศการ (Exhibits) หมายถึงการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ดูหรือบางทีอาจจัดให้มีการสาธิตหรือฉายภาพยนตร์ด้วยก็ได้ ผู้เรียนก็เรียนด้วยการไปดูเป็นส่วนใหญ่

7. โทรทัศน์และภาพยนตร์ (Television and Motion) รายการโทรทัศน์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นได้ยินเสียงเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ได้ในขณะเดียวกับที่มีการถ่ายทอดเหตุการณ์นั้น ๆ อยู่ ภาพยนตร์ก็สามารถจำลองเหตุการณ์มาให้ดูและได้ฟังใกล้เคียงกับความเป็นจริง แม้จะไม่ใช่เวลาเดียวกับเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ทั้งภาพยนตร์และโทรทัศน์จัดว่าเป็นสื่อกลางในการสาธิตได้ดีมาก

8. ภาพนิ่ง วิทยุ และการบันทึกเสียง (Still Picture, Radio and Recording) ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพโปร่งใส สไลด์ ฯลฯ เกี่ยวกับการแลเห็น ส่วนวิทยุและการบันทึกเสียงเกี่ยวกับการฟังทั้งภาพนิ่ง วิทยุและการบันทึกเสียง สามารถใช้กับการเรียนรายบุคคลและเป็นหมู่ภาพนิ่งถ้าจะใช้กับนักเรียนจำนวนมากควรใช้กับเครื่องฉายเพราะจะทำให้ได้ภาพที่ขยายใหญ่ ภาพนิ่งประเภทภาพถ่าย ภาพวาดที่ไม่โปร่งใส เช่น สไลด์ ใช้กับเครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector) ฟิล์มสตริปใช้กับเครื่องฉายฟิล์มสตริป (Filmstrip Projector) ภาพโปร่งใสขนาด 7x7 นิ้ว หรือ 10x10 ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead Projector) ในวิชาการฝีมือ ครูมักจะต้องทำการสาธิตให้นักเรียนสังเกตวิธีปฏิบัติเป็นขั้น ๆ ไป เป็นต้น

9. ทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbols) ได้แก่ แผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอดความหมายได้รวดเร็ว ทัศนสัญลักษณ์เหล่านี้เรานำมาใช้แทนความหมายที่เป็นข้อเท็จจริง แนวความคิดบางทีผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการอธิบายเพิ่มเติมบ้างตามสมควรที่จะได้รับประสบการณ์ภาษาสัญลักษณ์ด้วยและถ้าผู้เรียนได้ฝึกลงมือทำด้วยตนเอง จะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับภาษาของสัญลักษณ์ยิ่งขึ้น

10. วจนลักษณ์ (Verbal Symbols) อุปกรณ์การสอนประเภทนี้ ได้แก่ ตัวหนังสือ ตัวอักษรหรือคำพูด ผู้ที่จะเข้าใจสัญลักษณ์นี้ได้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นรากฐานมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม การพูดและการเขียนนี้มีประโยชน์มากในการสื่อความหมายในปัจจุบัน

ประสบการณ์การเรียนรู้ทั้ง 10 ขั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

ขั้นที่ 1-3 เป็น Directed Experience เกิดการเรียนรู้โดยการกระทำ

ขั้นที่ 4-8 เป็น Iconic Experience เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต

ขั้นที่ 9-10 เป็น Symbolic Experience เป็นการเรียนรู้ผ่านทางสัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการบริหารจะทำให้การบริหารเปิดกว้าง มีอิสระทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารอันเป็นวิถีทางในการขยายอิทธิพลของสายบังคับบัญชา ลงไปสู่ระดับปฏิบัติในองค์การ (สมยศ นาวีการ, 2533) การมีส่วนร่วมยังหมายถึงส่วนประกอบ 3 มิติ คือ มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไรมิติที่ 2 มีส่วนเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่ 3 มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน (ยงยุทธ บุราสิทธิ์, 2534)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติตามในการตัดสินใจ ร่วมกันแบ่งปันผลประโยชน์ และดำเนินการร่วมกันมีความเกี่ยวข้องกันจนเกิดความผูกพันต่อสมาชิกและองค์การเพื่อให้เกิดผลทั้งตนเอง หน่วยงานและองค์การ

การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของชุมชน

เอเบลล์ (Abell,1991) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการดำเนินการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุและความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอน จึงถือเป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังเป็นแนวคิดเชิงระบบที่มีกระบวนการ ขั้นตอนหลายประการ ซึ่งแชดดิดและคณะ (Shadid et al., 1982) กล่าวว่า กระบวนการของการมีส่วนร่วมมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการกำหนดความต้องการและจัดลำดับของความสำคัญ ในการวางแผนและการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมในส่วนที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของการดำเนินงาน เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตก็คือ ความเห็นชอบและความคาดหวังซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

ในกระบวนการมีส่วนร่วมในแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนั้น ประเวศ วะสี (2544) ได้เสนอถึงความสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนให้เกิดปัญญาว่า เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคมทั้งหมดร่วมกัน ความเข้มแข็งทางปัญญาเกิดจากลักษณะ 5 ประการ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. สติปัญญาของคนทั้งหมด
2. โครงสร้างของสมอง
3. กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา
4. การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. ความสามารถในการสร้างความรู้ใหม่

Cohen and Uphooff (1980) ได้กำหนดกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ
   1.1. การริเริ่มตัดสินใจ
   1.2. ดำเนินการตัดสินใจ
   1.3. ตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นคอน คือ
   2.1. การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร
   2.2. การเข้าร่วมในการบริหาร
   2.3. การประสานของความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็น
   3.1. ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
   3.2. ผลประโยชน์ทางด้านสังคม
   3.3. ผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม และตรวจสอบดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมด้วย

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของชนิดการมีส่วนร่วมมีรายละเอียดดังแผนผัง ต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

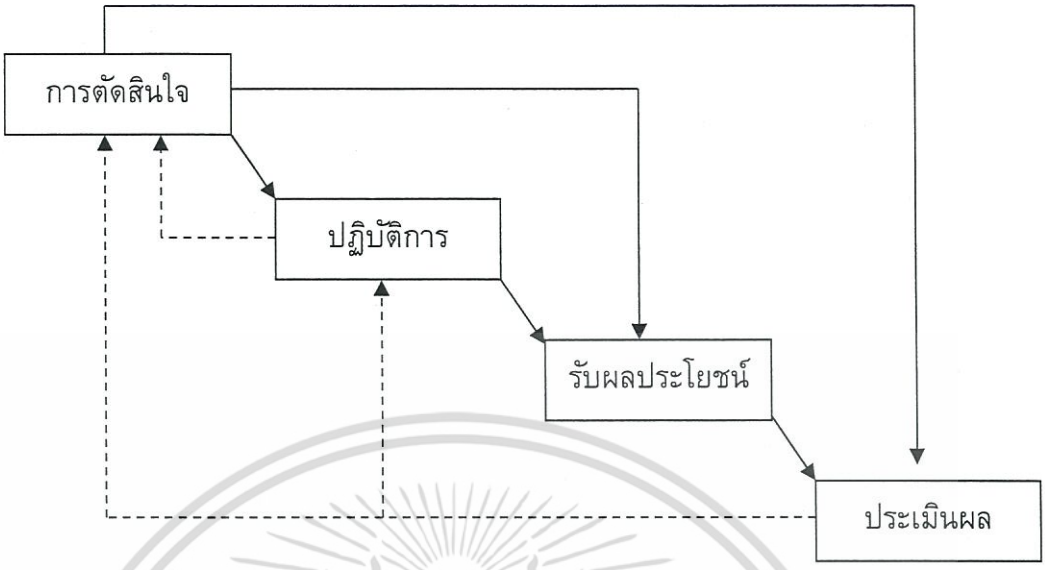

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ชนิดการมีส่วนร่วม

ที่มา : Cohen and Uphooff (1980)

หมายเหตุ : เส้นทึบ หมายถึง การส่งผลโดยตรง
เส้นปะ หมายถึง การส่งผลย้อนกลับ

จะเห็นได้ว่า Cohen และ Uphoff ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการตัดสินใจมาก ดังจะเห็นจากภาพ การตัดสินใจจะมีผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจึงส่งผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ในขณะเดียวกันการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์ และการประเมินผลดังจะเห็นได้จากเส้นทึบจะแสดงความสัมพันธ์ และในขณะเดียวกันการประเมินผลจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติการและการตัดสินใจ ซึ่งจะแสดงให้เห็นโดยเส้นประ และยังแสดงให้เห็นด้วยว่าการปฏิบัติการจะส่งผลย้อนกลับไปยังการตัดสินใจอีกด้วย

แอมสไตน์ (Arnstein,1978) มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นบันได (Participation Ladder) 8 ขั้น แสดงไว้ดังภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.2 แสดงบันไดของลักษณะการมีส่วนร่วม

ที่มา : Arnstein, (1978)

จากภาพประกอบนี้ ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 รวมเรียกว่าเป็นขั้นที่มีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วมหมายถึงประชาชนยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

บันไดขั้นที่ 3-5 รวมเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมระดับพิธีการหรือการมีส่วนร่วม บางส่วน หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้ในบางส่วน บางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจเต็มสงวนเอาไว้ แต่ยังนับว่าดีกว่าขั้นที่ 1-2

บันไดขั้น 6-7 รวมเรียกว่ามีส่วนร่วมระดับอำนาจของประชาชนซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก โดยพัฒนาการขั้นที่ 6-7 จนถึงขั้นที่ 8 ขั้นควบคุม โดยประชาชนเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชน เป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3
วิธีการวิจัย
(Research Methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรและเยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตร เยาวชนและเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตร ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวน 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 ประกอบอาชีพการเกษตรที่มีการจัดการผลิตพืช สัตว์ ประมง ในพื้นที่เดียวกัน

1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรยั่งยืน

2. เยาวชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 8 ปี ถึง 14 ปี ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวน 15 คน เพื่อเข้าค่ายการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนเพื่อผลิตสื่อและสร้างกิจกรรม

3. เกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้

3.1 เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรเป็นหลักและอาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

3.2 ต้องเป็นผู้ที่สนใจและต้องการทำการเกษตรและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. การจัดสนทนากลุ่มเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการและความจำเป็น (Need Assessment) ในการเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนกับผู้นำเกษตรกรผู้มีประสบการณ์ในการทำเกษตรยั่งยืน

2. สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน

สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นสื่อและกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ ผลิตโดยเยาวชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม

ใช้เก็บข้อมูลกับเกษตรกรทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสังเกตด้วยตนเอง โดยการสร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวการสร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม จากเอกสารตำราต่าง ๆ

2. สร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้นำเกษตรกร

3. นำแบบทดสอบความรู้ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยการหาความยากง่ายและหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบทุกข้อ โดยถือเกณฑ์ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.02 – 0.08 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.02 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบทดสอบมีคุณภาพ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบคุณภาพของคำถามแต่ละข้อว่า แต่ละคำถามนั้นผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจตรงกันหรือไม่ เวลาที่ใช้ในการสอบถาม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของคำถามและคำตอบโดยใช้วิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นอัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach,1970)

5. นำแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านเกณฑ์เรียบร้อยแล้ว นำไปใช้ในเก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บข้อมูลและการกำหนดพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน ซึ่งเหตุผลในการเลือกพื้นที่ตำบลเกาะโพธิ์ เพราะเป็นตำบลที่มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีความสนใจในการทำเกษตรยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีกระบวนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือและสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

กลุ่มผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตรในตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 10 คน ที่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

เยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 8 ถึง 14 ปี จากหมู่บ้านจำนวน 15 คน ที่ผ่านการเข้าค่ายเรียนรู้ เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อ เผยแพร่สื่อ และจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนร่วมกับเกษตรกรในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

ผู้วิจัยดำเนินการการสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการความจำเป็นร่วมกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นวางแผนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกรโดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเนื้อหา

2.1.3 ออกแบบประเด็นสนทนาเพื่อการสนทนาอย่างมีส่วนร่วม

2.2 ขั้นเตรียมการ

2.2.1 ผู้วิจัยประสานกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร เพื่อขอนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการจัดการสนทนากลุ่ม

2.2.2 จัดเตรียมสถานที่ประชุม และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ

2.2.3 เตรียมผู้ช่วยในการสนทนา บันทึกภาพและบันทึกเสียง

2.3 ขั้นดำเนินการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกรโดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเองและคณะทำงาน พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มและแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละคน

2.3.2 สนทนาในเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคยความเป็นกันเอง

2.3.3 ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกรร่วมดำเนินการสนทนากลุ่มโดยมีประเด็นในการพูดคุย คือ หลักการและยุทธศาสตร์การส่งเสริมเกษตรยั่งยืน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน การสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมให้กับเกษตรกร (วิธีคิดและวิธีดำเนินการ) ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสาเหตุข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาสื่อเสริมสร้างการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน เป็นต้น

2.3.4 ผู้วิจัยและผู้ช่วยดำเนินการวิจัยบันทึกผลของการจัดการสนทนากลุ่ม นอกจากการจดบันทึกยังมีการสังเกต การบันทึกภาพและบันทึกเสียงด้วย

2.3.5 หลังดำเนินการสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมสนทนาสรุปผลการสนทนาตามประเด็นที่กำหนด

2.4 ขั้นสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการสรุปผลร่วมกับผู้นำเกษตรกร ที่ได้จากการจัดเวทีการสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วมดังนี้

2.4.1 สรุปผลการสนทนากลุ่มในแต่ละประเด็น

2.4.2 สรุปผลเพื่อกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมค่ายการเรียนรู้ ในการผลิตสื่อและกิจกรรมให้กับเยาวชนในชุมชน แนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมของเกษตรกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อ การวางแผนการดำเนินการกิจกรรม

ผู้วิจัยกับผู้นำเกษตรกร ร่วมกันการออกแบบค่ายการเรียนรู้และวางแผนการจัดกิจกรรมโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจากเวทีการสนทนากลุ่ม

3.2 ออกแบบหลักสูตรค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

3.3 รับสมัครเยาวชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม "ค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน"

3.4 จัดกิจกรรมค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

3.5 วางแผนการจัดกิจกรรมของเกษตรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

3.6 ผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

4. การใช้สื่อและจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผู้วิจัย ผู้นำเกษตรกรและเยาวชนร่วมกันประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่วางแผนไว้ ให้เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นำสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนผลิตขึ้น ไปใช้ในจัดกิจกรรมกับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในตำบลเกาะโพธิ์

4.3 นำผลการใช้สื่อและจัดกิจกรรมมาสรุปผลร่วมกัน

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยจึงมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

กระบวนการวิจัย	ผู้มีส่วนร่วม
ขั้นการค้นหาปัญหา และความต้องการ	
1. จัดเตรียมทีมงาน	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
2. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ผู้วิจัยและคณะทำงาน
3. รวบรวมข้อมูล/สำรวจชุมชน	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
4. เสนอแนวคิดและสถานการณ์เบื้องต้น	ผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้นำเกษตรกร
ขั้นการตัดสินใจร่วมกัน	
1. กำหนดสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
2. กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
ขั้นวางแผนและดำเนินการ	
1. ออกแบบและวางแผน	ผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้นำเกษตรกร
2. อบรมค่ายการเรียนรู้และผลิตสื่อ	ผู้วิจัย คณะทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

กระบวนการวิจัย	ผู้มีส่วนร่วม
3. ดำเนินการตามแผนที่กำหนด	
3.1 ประชาสัมพันธ์	ผู้นำเกษตรกร เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
3.2 ใช้สื่อและจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสรุปบทเรียน	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกร เยาวชน และเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
ขั้นติดตามและประเมินผล	
1. สรุปผลการใช้และทำกิจกรรม	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกรและเยาวชน
2. สรุปบทเรียน/เสนอผลต่อชุมชน	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกรและเยาวชน

แบบแผนกระบวนการวิจัย

กระบวนการผลิตและใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

ตารางที่ 3.2 แสดงแบบแผนกระบวนการวิจัย

กลุ่มทดลอง	T1(1) Input	X1(1) (สนทนากลุ่ม)	T2(1) Output	X2(2) (ค่ายการเรียนรู้) (ผลิตสื่อ)	T3(3) Pre-test	X3(3) ใช้สื่อ/กิจกรรม	T4(3) Post-test
• ผู้นำเกษตรกร(1)							
• เยาวชน (2)							
• เกษตรกร (3)							

เมื่อกำหนดให้

T1(1) หมายถึง การวางแผนก่อนการสนทนากลุ่มกับผู้นำเกษตร

T2(1) หมายถึง สรุปผลการสนทนากลุ่ม เพื่อวางแผนการจัดทำค่ายเยาวชนผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

T3(3) หมายถึง ประเมินผลด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามก่อนการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

T4(3) หมายถึง ประเมินผลด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามหลังการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และสรุปผล

X1(1) หมายถึง การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน

X2(2) หมายถึง การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้และผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

X3(3) หมายถึง การใช้สื่อและกิจกรรมในจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบแผนการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

ใช้สื่อกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว และประเมินด้วยแบบสอบถามก่อนและหลังการได้รับสื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนโดยใช้การวิจัยแบบ One Group Pre-test Post-test Design ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงการวิจัยแบบ One Group Pre-test Post-test Design

กลุ่ม	ประเมินก่อนใช้สื่อ	ทดลอง	ประเมินหลังใช้สื่อ
เกษตรกร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	T1	X	T2

เมื่อกำหนดให้

T1 หมายถึง การประเมินด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามก่อนการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

T2 หมายถึง การประเมินด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามหลังการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

X หมายถึง การใช้สื่อและกิจกรรมในจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อและกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 30 คน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ให้เยาวชน
2. ผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยเยาวชน
3. ประเมินผลก่อนการทำกิจกรรมและใช้สื่อ (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบความรู้กับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์
4. ทำกิจกรรมและใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้กับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์
5. ประเมินผลหลังใช้สื่อและการทำกิจกรรม (Post-test) ด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามกับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ดังภาพที่ 3.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ

2. การประเมินความรู้ ใช้ค่าร้อยละ

3. การประเมินความรู้และความพึงพอใจของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้ด้านเกษตรยั่งยืน ของเกษตรกรที่เข้ารับการทำกิจกรรมก่อนและหลังการใช้สื่อและกิจกรรม โดยใช้สูตร t-Dependent

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล

เกณฑ์การแปลผลระดับความรู้ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{ความกว้างของอัตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เกณฑ์การแปลผลความรู้และความพึงพอใจที่ได้รับของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์โดยใช้เกณฑ์ตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

4.51 - 5.00 แปลความหมายว่า	ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50 แปลความหมายว่า	ระดับมาก
2.51 - 3.50 แปลความหมายว่า	ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50 แปลความหมายว่า	ระดับน้อย
1.00 - 1.50 แปลความหมายว่า	ระดับน้อยมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4
ผลการวิจัย
(Finding and Results)

จากการศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

ทีมวิจัยได้ศึกษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนที่เอื้อต่อการทำวิจัย โดยมีการสำรวจจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ ดังนี้

1. สถานที่ตั้ง

ตำบลเกาะโพธิ์ เป็นตำบลขนาดเล็กตำบลหนึ่งของอำเภอปากพลี มีพื้นที่ทั้งหมด 23,125 ไร่ หรือ 37 ตารางกิโลเมตร อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ อยู่ห่างจากอำเภอปากพลี ประมาณ 4 กิโลเมตร ปกครองโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ ซึ่งได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังภาพที่ 4.1

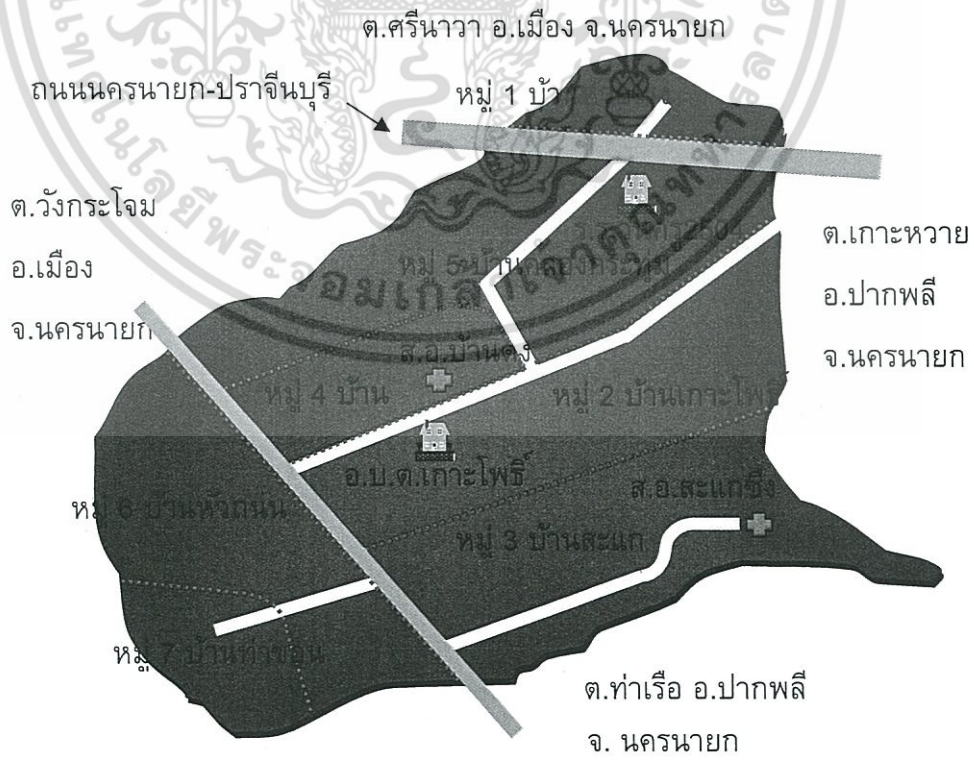

ภาพที่ 4.1 แผนที่ของตำบลเกาะโพธิ์ จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบล ศรีนาวา อำเภอเมืองนครนายก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบล เกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบล ท่าเรือ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบล วังกระโจม อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2. ประวัติความเป็นมา

ตำบลเกาะโพธิ์สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่าทึบ มีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่มากมาย ที่ตั้งของตำบลมีต้นไม้ล้อมรอบเหมือนเกาะ โดยเฉพาะมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่โดยรอบหนาแน่น จึงได้ตั้งชื่อว่า "ตำบลเกาะโพธิ์" ซึ่งตำบลเกาะโพธิ์เดิมอยู่ในเขตการปกครองของตำบลเกาะหวาย ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2509 ซึ่งเดิมมีจำนวน 6 หมู่บ้าน ปัจจุบันตำบลเกาะโพธิ์อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอปากพลี ซึ่งประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยโรง บ้านเกาะโพธิ์ บ้านสะแกซึง บ้านดงข่า บ้านคลองกระทุ่ม บ้านหัวถนนและบ้านท่าขอน

3. การปกครอง

ตำบลเกาะโพธิ์แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยโรง มีนายบุญยัง จันทร์ศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 บ้านเกาะโพธิ์ มีนายประดิษฐ์ เกิดใจบุญ เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านสะแกซึง มีนายเสนาะ บุญเพื่อน เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านดงข่า นายสวง เทียนงาม เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านคลองกระทุ่ม มีนายประเดิม วังอาษา เป็นกำนัน หมู่ที่ 6 บ้านหัวถนน มีนางนาตยา ตัณมาลาภรณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน และหมู่ที่ 7 บ้านท่าขอน มีนางพเยาว์ กรมหัวไผ่ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ มีนายสมชาย เพิ่มเพียร เป็นนายก ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหารและดูแลในหมู่บ้าน ในระดับตำบลมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน มีตำรวจชุมชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานที่ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน นอกจากนี้ในชุมชนยังมีองค์กรอื่น ๆ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. ชมรมสร้างสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการประสานงาน เป็นเครือข่ายระดับตำบลอยู่ตลอดเวลา

4. ประชากร

ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์มีทั้งสิ้น 2,951 คน จำนวนครัวเรือน 916 ครัวเรือน เป็นเพศชาย จำนวน 1,480 คน เพศหญิง จำนวน 1,471 คน ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร มีเพียงเล็กน้อยค้าขายและรับจ้าง สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มในฤดูฝนน้ำจะท่วมทุกปี ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้และแม่น้ำไหลผ่าน มีคลองชลประทานไหลผ่านกลางตำบล สภาพปัญหาของตำบลเกาะโพธิ์ ประกอบด้วย ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ขาดแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ปัญหาระบบการจ่ายน้ำประปาหมู่บ้าน ดินเสื่อมคุณภาพ ปัญหาประชาชนขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ การเจ็บป่วยของราษฎร การติดต่อสื่อสารและการกำจัดขยะมูลฝอย ดังตารางที่ 4.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนและประชากรแยกตามเพศ

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
ม.1 บ้านห้วยโรง	205	278	311	589
ม.2 บ้านเกาะโพธิ์	77	115	127	242
ม.3 บ้านสะแกซึง	152	251	262	513
ม.4 บ้านดงข่า	213	330	319	649
ม.5 บ้านคลองกระทุ่ม	121	181	167	348
ม.6 บ้านหัวถนน	123	214	225	439
ม.7 บ้านท่าขอน	125	111	60	171
รวม	**916**	**1,480**	**1,471**	**2,951**

5. สถานที่สำคัญ

ตำบลเกาะโพธิ์มีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์เป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง มีโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในเขตตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนวันครู 2504 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 1 แห่ง มีโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลชุมชนบ้านดงข่า รับผิดชอบ หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 4 และหมู่ 5 ส่วนโรงพยาบาลชุมชนบ้านสะแกซึง รับผิดชอบ หมู่ 3 หมู่ 6 และหมู่ 7 มีวัดอยู่ตามหมู่บ้านจำนวน 4 แห่ง คือ วัดห้วยโรง วัดเกาะโพธิ์ วัดสะแกซึง และวัดจินดาราม (ดงข่า) ชาวตำบลเกาะโพธิ์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังคงยึดมั่นประเพณีและวัฒนธรรมสืบต่อจากบรรพบุรุษ เมื่อถึงวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่วัด ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สถานที่สำคัญของตำบลเกาะโพธิ์

หมู่บ้าน	สถานที่สำคัญ				
	อบต	ร.ร.	วัด	ศูนย์เด็กฯ	โรงพยาบาลชุมชน
ม.1 บ้านห้วยโรง	-	-	1	-	-
ม.2 บ้านเกาะโพธิ์	1	-	1	-	-
ม.4 บ้านดงข่า	-	-	1	-	1
ม.3 บ้านสะแกซึง	-	-	1	-	1
ม.5 บ้านคลองกระทุ่ม	-	1	-	1	-
ม.6 บ้านหัวถนน	-	-	-	-	-
ม.7 บ้านท่าขอน	-	-	-	-	-
รวม	**1**	**1**	**4**	**1**	**2**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. การคมนาคม

ตำบลเกาะโพธิ์มีถนนลาดยางของทางหลวงชนบทผ่าน จากเขตตำบลวังกระโจม โดยผ่านหมู่ที่ 2, 4, 6 ของตำบลเกาะโพธิ์ไปสิ้นสุดที่เขตตำบลท่าเรือ อ.ปากพลี จ.นครนายก

หมู่ที่ 1 มีถนนลาดยาง จากถนนสุวรรณศร เข้าวัดห้วยโรงสิ้นสุดเขตตำบลเกาะโพธิ์ ถึงเขตตำบลศรีนาวา อ.เมือง จ.นครนายก

หมู่ที่ 1 มีถนนคอนกรีต ทางเข้าซอยราษฎรพัฒนา

หมู่ที่ 1 มีถนนคอนกรีต ทางเข้าซอยบ้านหนองปราจีน ไปสิ้นสุดเขต ตำบลบ้านใหญ่ อ.เมือง จ.นครนายก

หมู่ที่ 2 มีถนนลาดยาง หมู่ที่ 2 ไปผ่าน หมู่ 4 ไปสิ้นสุดเขตเทศบาลตำบลเกาะหวาย ระยะทาง 3 กิโลเมตร

หมู่ที่ 2 มีถนนคอนกรีต จากทางเข้าประตูน้ำ เข้าบ้านดอนทอง ระยะทาง 1 กิโลเมตร

หมู่ที่ 3 มีถนนลาดยาง จากสะพานข้ามคลองชลประทาน เข้าวัดสะแกซึง

หมู่ที่ 3 มีถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านสะแกซึง

หมู่ที่ 4 มีถนนคอนกรีต จากทางเข้าวัดจินดาราม ไปสิ้นสุดสะพานข้ามคลองชลประทาน

หมู่ที่ 4 มีถนนคอนกรีต ทางเข้าหลังแฟลตตำรวจบ้านดงข่า

หมู่ที่ 5 มีถนนคอนกรีต จากถนนสุวรรณศร ผ่านหลังโรงเรียนวันครู 2504

หมู่ที่ 7 มีถนนคอนกรีต หน้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ไปสิ้นสุดเขตตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ปัจจุบันสภาพถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและลาดยางอัดแข็ง สามารถติดต่อเชื่อมกันได้ทุกหมู่บ้าน ระยะทางระหว่างหมู่บ้านไม่ห่างกันมากนัก การเดินทางสัญจรไปมาส่วนใหญ่จะใช้รถจักรยานยนต์และรถจักรยานและมีบางรายที่ใช้รถยนต์ส่วนตัวไม่มีรถโดยสารประจำทาง ดังนั้นการคมนาคมภายในตำบลจึงมีความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง ส่วนประชาชนสามารถเดินทางมารับบริการ ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสะแกซึงใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที

ส่วนการติดต่อสื่อสารของประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะโพธิ์ ไม่มีสถานที่ตั้งที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข และสถานีโทรคมนาคมอื่นๆ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะเพียงจำนวน 9 แห่ง

7. การไฟฟ้า

ครัวเรือนส่วนใหญ่มีไฟฟ้าใช้ในพื้นที่ จำนวน 628 ครัวเรือน และมีบ้านที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Home System : SHS) จำนวน 8 ครัวเรือน รวมเป็น 636 ครัวเรือน

8. การประปา

ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์ ใช้น้ำประปาหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของ อบต. จำนวน 457 ครัวเรือน คือ หมู่ที่ 2,4,5,6 หมู่ที่ 3 เป็นประปาที่หมู่บ้านดูแลเอง และหมู่ที่ 1 ใช้น้ำประปาส่วนภูมิภาค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. อาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อถึงช่วงที่มีการดำนาจะพากันรีบเร่งทำให้เสร็จทันฝน และเมื่อถึงช่วงเกี่ยวข้าวจะรีบเร่งเกี่ยวข้าวให้เสร็จทันเวลา ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำนากันทั้งครอบครัว จากการที่ได้ลงไปศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน พบว่า ในช่วงการเกี่ยวข้าวทุกคนที่พอมีกำลังจะไปที่นาของตนเองตั้งแต่เช้ามืด บางครั้งจะกลับถึงบ้านเมื่อมืดค่ำ หลังจากหมดฤดูทำนาบางครอบครัวจะทำสวนและเพาะเห็ดขาย จากการสอบถาม พบว่า สามารถทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้พอสมควร และมีบางส่วนรับจ้าง ชาวบ้านบอกว่าถึงแม้จะรายได้ไม่มากแต่เป็นงานอิสระและทำอยู่ที่บ้านของตนเองไม่ต้องห่างบ้านหรือครอบครัว ซึ่งรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 95,192 ต่อปี

ผลิตภัณฑ์ชุมชนชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ผลิตสินค้าเกษตร ข้าวเจ้า พืชผักผลไม้ มะม่วง มะปราง ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ กลุ่มงานฝีมือปูนปั้น กลุ่มอาชีพทำปลาร้า กลุ่มไม้กวาด กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มการเพาะเห็ดฟาง กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มผักกลางมุ้ง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และศูนย์ข้าว

10. ลักษณะทางสังคม และสภาพบ้านเรือน

สภาพบ้านเรือนโดยทั่วไปมีลักษณะปลูกสร้างอย่างถาวร ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวและสองชั้นทรงสูงมีใต้ถุนโล่ง ถ้าพอมีฐานะการเงินดีขึ้นจะต่อเติมชั้นล่างเพิ่มเติมเป็นบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะปลูกชิดกันและอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบ้าน บริเวณริมถนน และกระจุกตัวกันเป็นกลุ่มๆ มีจำนวนน้อยที่ตั้งบ้านเรือนแบบโดด ๆ หรือกลุ่มน้อย 2-3 หลัง ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นระบบเครือญาติกัน มีฐานะความเป็นอยู่เป็นแบบพอเพียง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และรับราชการบางส่วน ภาษาที่ใช้เป็นภาษาไทย ประชาชนร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ จากการสังเกต พบว่า แทบทุกหลังคาเรือนมีรถมอเตอร์ไซค์ และบางบ้านมีรถปิกอัพหรือรถเก๋งเป็นพาหนะในการเดินทาง

ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่แบบสังคมชนบทดั้งเดิม ที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการพบปะติดต่อ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดมา มีวัดพุทธที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ให้ชาวบ้านมาทำบุญร่วมกันทุกวัน มีความรู้ อ่านออกเขียนได้ทุกคน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านจักสาน ถักทอ การใช้ยาสมุนไพร การแพทย์แผนโบราณ เด็ก ผู้สูงอายุได้รับการดูแล ครอบครัวอบอุ่น

11. วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและการนับถือศาสนา

คนในตำบลเกาะโพธิ์ส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ของตำบล และส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ และชาวบ้านจะมีการประกอบพิธีต่าง ๆ ร่วมกันตามประเพณีทั่ว ๆ ไป เช่นประเพณีบุญแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา บุญสงกรานต์ ทำขวัญข้าวและอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีพวกลาวพวน ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ อุปนิสัยมีความสามัคคี เป็นคนรักสงบ ซื่อสัตย์ ยึดมั่นในศาสนา ปฏิบัติในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด รวมตัวกันอยู่ตั้งเป็นสมาคมไทยพวนด้วยการประกอบอาชีพ คือ การทำนาเป็นอาชีพหลัก ทำไร่ ทำสวนเป็นส่วนน้อย ปัจจุบันรู้จักค้าขาย และประกอบอาชีพอื่น ๆ ความเชื่อในเรื่องผีเรือน ผีประจำหมู่บ้านเรียกว่า ศาลเจ้าปู่บ้าน หรือบางทีเรียกว่า "ศาลปู่ตา" ความเชื่อว่าปู่บ้านจะเป็นผู้ดูแลรักษาลูกบ้าน ให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจ็บ เวลาเดินทางมักจะไปขอให้ปู่บ้านช่วยคุ้มครองและทุก ๆ ปี จะมีการเลี้ยง มีผู้ทำพิธี ซึ่งเรียกว่า "เจ้าจ้ำ" ส่วนผู้ประกอบพิธีชาย คือ หมอพร ประเพณีชาวลาวพวน มีประเพณีต่าง ๆ มากมาย เช่น ลงแขกเกี่ยวข้าว (เฮ่า) บุญข้าวจี่ ทานข้าวเม่า บุญข้าวหลาม เซิ้งนางแมว สงกรานต์มีการลำพวน บายศรีพระ ความปรับเปลี่ยนในสังคมปัจจุบันชาวลาวพวน (ไทยพวน) ในตำบลเกาะโพธิ์สามารถปรับเปลี่ยนชีวิตดั้งเดิมและวิถีชีวิตในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

12. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ เป็นระบบที่อยู่ด้วยกันแบบเครือญาติ มีอะไรก็เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เหมือนสังคมชนบททั่วไปที่มีความรักความเข้าใจกัน ถึงบางครั้งจะมีปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชนอยู่บ้างก็เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมที่ย่อมมีการกระทบกระทั่งกันบ้างเป็นธรรมดา ส่วนมากถ้าปัญหาความขัดแย้งไม่รุนแรงมากนักก็สามารถไกล่เกลี่ยกันได้และจบที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

ข้อมูลพื้นฐานการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชนเกาะโพธิ์

ทีมวิจัยลงสำรวจพื้นที่ในชุมชน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อใช้เป็นข้อมูลก่อนการดำเนินการวิจัย โดยมีการศึกษาดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการทำเกษตรของชุมชน

เกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ส่วนใหญ่ทำนาเป็นหลัก ร้อยละ 95 รองลงมาทำสวนผลไม้ ร้อยละ 4 เช่น มะยงชิด มะม่วง ฝรั่ง และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 1 เกษตรกรอาศัยแหล่งน้ำในการเกษตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ ลำห้วย คลอง 5 สาย บึง หนอง 7 สาย และจากแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ สระน้ำ 12 แห่ง บ่อน้ำ 20 แห่ง ฝาย 2 แห่ง ประปาบาดาล 1 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมีมาก และมีปัญหาศัตรูพืชและวัชพืชทำให้ต้องใช้ยากำจัดศัตรูพืชและวัชพืชมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงและราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง ไม่มีน้ำที่เพียงพอเพื่อใช้ในการเกษตร เกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา คือ เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การทำลายสิ่งแวดล้อม การเกิดมลภาวะน้ำเน่าเสีย ดินเสื่อมเนื่องจากใช้สารเคมี ส่งผลให้เกิดความยากจนของเกษตรกร เกิดปัญหาหนี้สินและการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดิน จากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ในปัจจัยด้านอาหาร ทำให้รายรับที่ได้มาสูญเสียไปกับรายจ่ายที่ค่อยข้างสูงมาก และจากการใช้สารเคมีทำให้สารพิษตกค้าง ส่งผลทำให้ร่างกายมีการสะสมสารพิษ และทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ปัญหาในการทำเกษตรยั่งยืนของชุมชน

2.1 ความคิดเห็นต่อการทำเกษตรยั่งยืนของชุมชน

ความคิดเห็นของเกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์ต่อการทำเกษตรยั่งยืน พบว่า ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 58 และไม่ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 42 เมื่อวิเคราะห์เฉพาะกิจกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ พบว่า เกษตรที่กำลังทำเกษตรอินทรีย์อยู่มีเพียงร้อยละ 21 ในขณะที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 79

2.2 สภาพพื้นที่การทำเกษตร

เกษตรกรส่วนมากมีการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกันร้อยละ 47 ของพื้นที่ รองลงมาใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 41 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 9 และน้อยที่สุดไม่ใช้ปุ๋ย ร้อยละ 3 ส่วนพื้นที่ใช้สารเคมีเพื่อกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช ร้อยละ 77 ในขณะที่พื้นที่ไม่มีการป้องกันกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช ร้อยละ 17 และมีการใช้สารจากธรรมชาติน้อยที่สุด ร้อยละ 6

2.3 ความรู้ของเกษตรกรในการทำการเกษตร

เกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์ขาดความรู้ในด้านการวางแผนการผลิตและการตลาด ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีในการเกษตร ทำให้ผลผลิตขาดคุณภาพ ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาคุณภาพดิน การเพาะปลูกไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เกษตรกรขาดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน

เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้ไม่สามารถต่อรอง และดำเนินกลไกด้านการตลาดได้ ส่งผลให้เกิดการฉวยโอกาสของพ่อค้าคนกลาง

2.4 การรวมกลุ่มอาชีพ

เกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์มีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร ได้แก่ กลุ่มงานฝีมือปูนปั้น กลุ่มอาชีพทำปลาร้า กลุ่มไม้กวาด กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มการเพาะเห็ดฟาง กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มผักกลางมุ้ง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และศูนย์ข้าว แต่การรวมตัวยังเป็นลักษณะหลวม ๆ ไม่มีความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม ทำให้ขาดการรวมกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3. สื่อและกิจกรรมที่ต้องการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการสอบถามสื่อและกิจกรรมที่ต้องการใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนที่ทีมผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลจาก 7 หมู่บ้านในตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 40 ราย พบว่า

สื่อที่ต้องการใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์มากที่สุด คือ เอกสารเผยแพร่ ร้อยละ 87.50 รองลงมา คือ โปสเตอร์ ร้อยละ 80.00 ส่วนสื่อที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ป้ายประกาศ ร้อยละ 20.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์มากที่สุด คือ จัดงานวันเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 95.00 รองลงมา คือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ร้อยละ 77.50 ส่วนกิจกรรมที่ต้องการน้อยที่สุด คือ การจัดนิทรรศการ ร้อยละ 25.00 ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สื่อและกิจกรรมที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การเกษตรยั่งยืน

สื่อและกิจกรรม	สื่อ		กิจกรรม	
	ต้องการ	ร้อยละ	ไม่ต้องการ	ร้อยละ
สื่อที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน				
1. สื่อบุคคลด้านการทำเกษตรยั่งยืน	17	42.50	23	57.50
2. เอกสารเผยแพร่	35	87.50	5	12.50
3. คู่มือ	25	62.50	15	37.50
4. โปสเตอร์	32	80.00	8	20.00
5. ป้ายประกาศ	8	20.00	32	80.00
6. วีดิทัศน์	21	52.50	19	47.50
7. หอกระจายข่าว	19	47.50	21	52.50
กิจกรรมที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน				
1. การประชุม	18	45.00	22	55.00
2. การอบรม	19	47.50	21	52.50
3. จัดงานวันเกษตรยั่งยืน	38	95.00	2	5.00
4. จัดนิทรรศการ	10	25.00	30	75.00
5. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่ม	31	77.50	9	22.50

4. ความรู้ที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการสอบถามความรู้ที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืนที่ทีมผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลจาก 7 หมู่บ้านในตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 40 ราย พบว่า

ความรู้ที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์มากที่สุด คือ รูปแบบการทำเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 80.00 รองลงมา คือ ความสำคัญของเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 67.50 ส่วนความรู้ที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ความหมายเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 42.50 ดังตารางที่ 4.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 ความรู้ที่ต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การเกษตรยั่งยืน

ความรู้	สื่อ		กิจกรรม	
	ต้องการ	ร้อยละ	ไม่ต้องการ	ร้อยละ
1. ความสำคัญของเกษตรยั่งยืน	27	67.50	13	32.50
2. ความหมายเกษตรยั่งยืน	17	42.50	23	57.50
3. หลักการของเกษตรยั่งยืน	25	62.50	15	37.50
5. รูปแบบการทำเกษตรยั่งยืน	32	80.00	8	20.00

5. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี สามารถพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกรมาใช้ในการดำเนินชีวิต คือ

4.1 ผู้นำชุมชน

ในการประสานงานร่วมกับชุมชนสิ่งที่ทำให้งานประสบความสำเร็จส่วนหนึ่ง เกิดจากบทบาทของผู้นำชุมชน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแหล่งเรียนรู้ ที่ให้ความร่วมมือทั้งการประสานงาน การติดต่อสื่อสารร่วมกับชุมชน

4.2 การบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการของชุมชนทำให้เรียนรู้ถึงความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการเกิดระบบกลุ่มในชุมชนที่จะช่วยกันพัฒนา และเปลี่ยนแนวความคิดที่ดี เป็นกลุ่มทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความชัดเจนในการบริหารงาน

4.3 กลไกการเปลี่ยนแปลงสู่การทำเกษตรยั่งยืนที่ดี

4.3.1 การให้ความรู้กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เกิดความเข้าใจกับการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในพื้นที่ และศึกษาดูงานนอกเขตพื้นที่เกิดแนวคิดใหม่

4.3.2 การมีส่วนร่วม มีการร่วมกันคิดโดยการใช้ระบบการเสวนาของกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ถึงกระบวนการจัดทำเป็นโครงการ และแนวทางปฏิบัติการเตรียมชุมชน รวมถึงการเข้าจัดการความรู้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ได้องค์ความรู้ของแต่ละบุคคล

4.3.3 การประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ การเข้าจัดการความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ของแต่ละบุคคล เพื่อหาหลักการในการถ่ายทอดความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ โดยใช้พื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เดิมตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยไม่กระทบถึงการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.4 ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประกอบอาชีพเสริม เกิดกระบวนการของการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนของตนเอง รวมถึงการยอมรับในแนวทางปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อครอบครัว

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนเกาะโพธิ์มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่การเรียนรู้เกษตรยั่งยืนอย่างมาก โดยมีจุดแข็ง คือ ประชาชนในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปกติวิสัยอยู่แล้ว เช่น การปลูกผักสวนครัวหรือพืชที่สามารถใช้เป็นอาหารไว้รับประทานเองในบ้าน มีการประกอบอาชีพเสริม ชุมชนมีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เช่น โรงเรือนสาธิตการเพาะเห็ดฟาง โรงบรรจุภัณฑ์สินค้า โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ด้านเกษตรที่สามารถเห็นถึงกระบวนการปลูกพืชผักหลายชนิด โดยในชุมชนได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้หลายโครงการ ในด้านของความพร้อมของชุมชนคนในชุมชนสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

หลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเกษตรยั่งยืน ทีมวิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยใช้การมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำเกษตรกร เกษตรและเยาวชน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากทีมงานวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) เพื่อใช้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน โดยการเตรียมผู้มีส่วนร่วมจำนวน 10 คน และทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 จัดเตรียมทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยพื้นที่

ในการเตรียมทีมงานวิจัย ได้แก่ ทีมงานวิจัยหลักจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ทีมงานวิจัยในพื้นที่ ประกอบด้วย นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทีมงานวิจัยทั้งหมดได้มีการสนทนากลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ โดยมีการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย บทบาทของผู้ร่วมวิจัย การดำเนินงานในการศึกษาและพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนและตรงกันของทีมงานวิจัย โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ดังนี้

1.1.1 ทีมวิจัยหลัก

ทีมงานวิจัยหลัก มีบทบาทหน้าที่ประสานงานภายในโครงการวิจัยและรับผิดชอบในส่วนของการดำเนินการศึกษาวิจัย ได้แก่ การวางแผนการวิจัย การประชุมและจัดทำกิจกรรม การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช

2) ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์

3) ผศ.ลือพงษ์ ลือนาม

1.1.2 ทีมวิจัยในพื้นที่

ทีมงานวิจัยในพื้นที่ มีบทบาทในการประสานงานภายในโครงการวิจัย ระหว่างผู้วิจัยและประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและรับผิดชอบในส่วนของการดำเนินงานศึกษาวิจัย ได้แก่ การเก็บและรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ประชาชน รับข้อเสนอแนะของประชาชนในพื้นที่ จัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการประชุมและจัดทำกิจกรรม ซึ่งทีมงานวิจัย 10 คน ประกอบด้วย

1) นายสมชาย เพิ่มสมเพียร นายกองค์การบริการส่วนตำบลเกาะโพธิ์

2) ผู้ใหญ่สวง เทียนงาม หมู่ที่ 4

3) ผู้ใหญ่นาตยา ตันมาลาภรณ์ หมู่ที่ 6

4) นางอุษา เพิ่มเพียร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์

5) นายสมพงษ์ ดีอาษา ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

6) นายบุญลือ แสงมะลิ ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

7) นายสาคร เกษมสวัสดิ์ ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

8) นายประจักษ์ สาลี ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

9) นางจรูญ ประสมสุข ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

10) นางบุญลาภ นาวายนต์ ผู้นำชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

1.2 ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ทีมวิจัยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการพบปะแนะนำตัวและโครงการที่จะทำการวิจัยและสร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกรและเยาวชนในตำบลเพื่อสร้างความคุ้นเคย เชิญชวนเกษตรกรและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

1.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

ทีมผู้วิจัยเตรียมความพร้อมและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกับผู้เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งพัฒนาแนวคิดและแนวทางการดำเนินการวิจัยแบบการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนร่วมกัน ในการเตรียมความพร้อมและดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็น ดังนี้

1.3.1 การเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อมผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้กำหนดผู้เข้าร่วมงานวิจัย ที่เป็นผู้นำเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 30 คน โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรเป็นหลักและอาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) ต้องเป็นผู้ที่สนใจและต้องการทำการเกษตรและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย

การเตรียมสถานที่ในการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำกิจกรรม

ทีมวิจัยได้กำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดงข่าเป็นสถานที่ในการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำกิจกรรม เหตุผลในการเลือกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดงข่าเพราะผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเดินทางมาประชุมและทำกิจกรรมได้สะดวกและมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถใช้ในการประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี

1.3.2 การสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

ในการสนทนากลุ่มทีมงานวิจัยได้เน้นให้เกษตรกรผู้ร่วมสนทนาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งบรรยากาศในการประชุมได้มีการอภิปรายกลุ่มด้วยความเป็นกันเอง เกษตรกรผู้ร่วมสนทนามีความกระตือรือร้นในการอภิปราย ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนาและทีมวิจัยได้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันเป็นอย่างดี โดยมีกระบวนการประชุมดังนี้

1) ทีมวิจัยและเกษตรกรผู้ร่วมสนทนาแนะนำตัวเองหลังจากนั้นผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2) ทีมวิจัยได้เล่าถึงสถานการณ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นของตำบลเกาะโพธิ์ให้ผู้ร่วมสนทนาได้รับทราบ

3) ทีมวิจัยได้ตั้งประเด็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนในพื้นที่ตำบลเกาะโพธิ์ โดยได้แบ่งออกเป็นประเด็นดังนี้

- สภาพทั่วไปของตำบลเกาะโพธิ์
- สถานการณ์ด้านการทำเกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์
- ปัญหาและความต้องการด้านการเกษตรยั่งยืนเกี่ยวกับความคิดเห็นการทำเกษตรยั่งยืน สภาพของพื้นที่ในการทำเกษตรยั่งยืน การรวมกลุ่มอาชีพ
- แนวทางการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์
- การจัดค่ายการเรียนรู้ของเยาวชน เพื่อผลิตสื่อและจัดกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืน
- การดำเนินการใช้สื่อและจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์

หลังจากนั้นผู้วิจัยและเกษตรกรผู้ร่วมสนทนาสรุปการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของตำบลเกาะโพธิ์ โดยทำการลงพื้นที่สำรวจชุมชนและทำการสนทนากลุ่มกับผู้นำเกษตรกรเป็นจำนวน 4 ครั้ง ดังภาพที่ 4.2 ถึง 4.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.2 แนะนำโครงการและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน

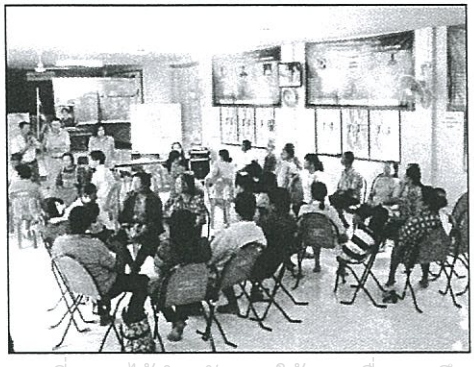

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.3 สนทนากลุ่มในประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

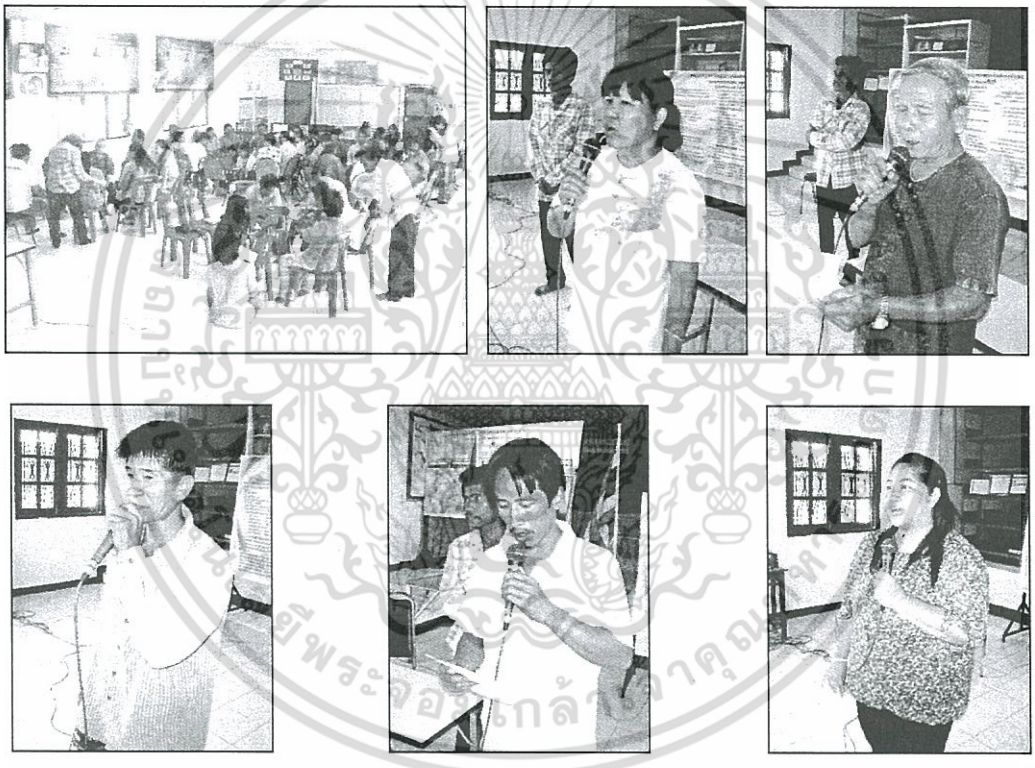

ภาพที่ 4.4 สรุปผลการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

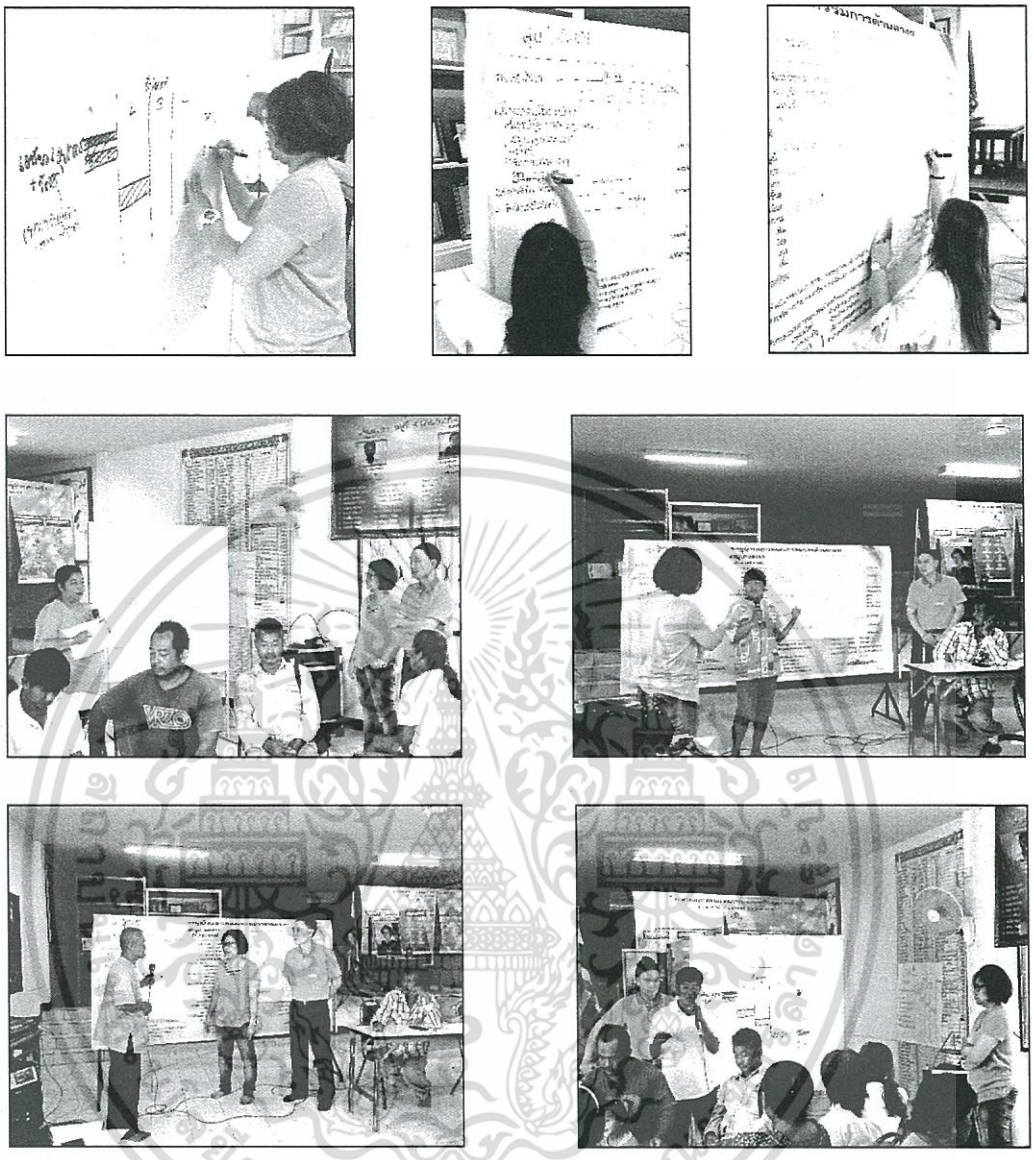

ภาพที่ 4.5 วางแผนและกำหนดระยะเวลาการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

1.4 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) การพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมในการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การลงพื้นที่สำรวจชุมชนและทำการสนทนากลุ่มกับผู้นำเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ สามารถสรุปผลความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ได้ดังนี้

1.4.1 แนวทางการพัฒนาสื่อและกิจกรรม

จากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นทางกลุ่มสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ต้องจัดไปพร้อมกันและมีเนื้อหาสอดคล้องกันทั้งสื่อและกิจกรรมเพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2) หัวข้อเรื่องเนื้อหาของสื่อและกิจกรรมต้องตรงกับความต้องการของเกษตรกรและเหมาะสมกับสภาพของชุมชนจึงจะจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

3) การถ่ายทอดและส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนควรเป็นประชาชนในพื้นที่ของตำบลเกาะโพธิ์ที่มีความสนใจและเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

4) การทำกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรทุกคนสามารถทำร่วมกันเพราะจะทำให้ได้ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมจริงซึ่งทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์และร่วมประเมินผลมากขึ้น

5) การกำหนดเวลาการจัดทำสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงเวลาว่างของเกษตรกร และช่วงเวลาที่เหมาะสมไม่ส่งผลในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

6) การผลิตสื่อและทำกิจกรรมต้องมาจากการดำเนินงานในสถานที่จริง

1.4.2 สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นทางกลุ่มได้กำหนดสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนได้ดังนี้

1) สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

การเลือกสื่อมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนจะพิจารณาจากคุณลักษณะของสื่อ ความเหมาะสมของสื่อกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อ สื่อที่มีอยู่จริงในชุมชนและความสามารถในการผลิตสื่อของเยาวชนที่มาร่วมโครงการ สามารถสรุปสื่อเพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 สื่อ คือ แผ่นพับ และโปสเตอร์ เนื้อหาเพื่อแนะนำกลุ่มและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ที่เข้าร่วมโครงการ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

สื่อ	คุณลักษณะของสื่อ	วัตถุประสงค์
1. แผ่นพับ	1. นำเสนอเนื้อหาสาระได้ละเอียดมากกว่าสื่ออื่นและยังนำมาทบทวนได้เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ได้มีการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับเกษตรกรและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 2. สามารถส่งตรงถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย มีทั้งวิธีการส่งทางไปรษณีย์และแจกตามสถานที่ต่าง ๆ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง	เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สื่อ	คุณลักษณะของสื่อ	วัตถุประสงค์
	3. ลักษณะเด่นของแผ่นพับ คือ มีขนาดเล็ก พับง่าย มีรูปประกอบ ให้ข้อมูลรายละเอียดได้มากพอสมควร ผู้อ่านสามารถเลือกเวลาใดอ่านก็ได้ 4. ผู้ออกแบบมีเทคนิคการออกแบบตามอิสระ หลากหลาย ค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำกว่าสิ่งพิมพ์ชนิดอื่น	
2. โปสเตอร์	1. สามารถดึงดูดความสนใจได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีสีสันสวยงาม มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในทำเลที่เด่นและสะดุดตา 2. นำเสนอเนื้อหาสาระได้ละเอียดและยังนำมาทบทวนได้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ได้มีการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับกลุ่มและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 3. โน้มน้าวหรือจูงใจให้คล้อยตามได้ง่าย มีราคาถูก ผลิตได้ง่าย เผยแพร่ได้ง่าย โดยติดได้ทั่วไป และโอกาสที่จะใช้มีมาก	เพื่อเผยแพร่ถึงกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ

2) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

การจัดกิจกรรมใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนจะพิจารณาจากคุณลักษณะของกิจกรรม ความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย และความสามารถของเกษตรกรที่มาร่วมโครงการ จากการสนทนากลุ่มสรุปกิจกรรมเพื่อใช้ในการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนจะใช้กลุ่มที่มีอยู่ในชุมชนมาทำกิจกรรมภายในกลุ่มที่เกี่ยวกับการเกษตรยั่งยืน ซึ่งกลุ่มที่ได้รับการพิจารณาเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย 5 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มเห็ดฟาง กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้ากลุ่มผักกลางมุ้ง สปก. กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน และมีการกิจกรรมโดยการจัดงานวันเกษตรยั่งยืนของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ดังตารางที่ 4.6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

กลุ่ม	ลักษณะของกลุ่ม	วัตถุประสงค์
1. กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้กันเองโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เป็นการประหยัดต้นทุนแก้ปัญหาของดินที่เปรี้ยวและเพื่อลดอัตราการใช้สารเคมีในแปลงเพาะปลูกภายในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน	1.เพื่อลดต้นทุนการทำเกษตร โดยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี 2.เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน 3.เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษและแก้ปัญหาสภาพดิน 4.เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน
2. กลุ่มเห็ดฟาง	ผลิตเห็ดฟางโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนในการเพาะปลูก เพื่อส่งเสริมอาชีพหลังจากว่างงาน โดยการเพาะปลูกแบบหมุนเวียนกันในบ้านสมาชิกในแต่ละเดือนเพื่อให้มีผลผลิตทั้งปี และใช้ทุนกองกลางหมุนเวียนต่อเนื่องกันไป	1.เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ได้ตลอดทั้งปี 2.เพื่อลดต้นทุนการทำเห็ดฟางโดยการจดบัญชีต้นทุนและผลตอบแทนภายในกลุ่ม 3. นำวัสดุภายในชุมชนมาใช้ในการเพาะปลูกเห็ดฟาง
3. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า	การนำดอกหญ้ามาทำให้มีคุณค่า เกิดมูลค่าเพิ่ม ด้วยการนำมาทำเป็นไม้กวาดดอกหญ้าและได้มีการพัฒนาโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุม เช่น การนำไม้ไผ่ที่มีอยู่ในชุมชนมาทำเป็นด้าม เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานตรงต่อความต้องการของตลาด	1.เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจในชุมชน 2.เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิก 3.เพื่อสร้างอาชีพและชื่อเสียงให้แก่ชุมชน 4.เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่ม 5.เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด 6.เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
4. กลุ่มผักกลางมุ้ง สปก.	การปลูกผักกางมุ้ง เพื่อลดปัญหาการผลิต จากแมลงศัตรูพืช สารพิษตกค้างที่เป็นอันตรายต่อพืชผักที่เพาะปลูก รวมถึงการส่งเสริมทางเลือกการ	1.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปลูกผักกางมุ้งภายในกลุ่มร่วมกัน 2.เพื่อผลิตพืชผักให้ปลอดภัยจากสารพิษและศัตรูพืชในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

กลุ่ม	ลักษณะของกลุ่ม	วัตถุประสงค์
	ประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม	3.ประชาชนในชุมชนได้บริโภคพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัย รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ 4.สมาชิกในกลุ่มสามารถสร้างรายได้ในอาชีพเกษตรได้อย่างมั่นคงยั่งยืน
5. กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน	เพื่อผลิตพันธุ์ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับสถาพของชุมชน โดยกิจกรรมที่ทำคือ ผลิตพันธุ์ข้าวอินทรีย์โดยเน้นการไม่ใช้สารเคมี เพื่อให้นำพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่ดีไปให้สมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนนำไปเพาะปลูกต่อไป	1.พัฒนาพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่ดี มีคุณภาพสำหรับนำไปเพาะปลูกในปีถัดไป 2.ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ราคาถูก คุณภาพดี เพื่อใช้ในการทำนา 3.เพิ่มรายได้หลักให้แก่สมาชิกกลุ่ม
6. จัดงานวัดเกษตรยั่งยืน	1. กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถนำเสนอผลการดำเนินการให้กับประชาชนในชุมชนได้ทราบ 2. สามารถถ่ายทอดเกษตรยั่งยืนไปยังเกษตรที่อยู่ในชุมชนได้อย่างถูกต้องและตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด 3. เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน และส่งเสริมการรวมพลังการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจกันและรู้จักการแก้ปัญหาร่วมกัน	1. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำกิจกรรมและนำเอาความรู้และประสบการณ์การทำเกษตรยั่งยืนไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

2. การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

หลังจากการสนทนากลุ่มจนสามารถกำหนดสื่อและกิจกรรมได้แล้ว ทีมวิจัยดำเนินการจัดค่ายการเรียนรู้และผลิตสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การจัดค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการสนทนากลุ่มผู้นำเกษตรกร มีผลการวิเคราะห์การจัดค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.1 วัตถุประสงค์

กำหนดผลที่ได้จากการฝึกอบรม ตามหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

1) เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ทักษะ และสามารถผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืน

2) เพื่อสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะนำความรู้ไปถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อน ครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

3) เพื่อคัดเลือกตัวแทนเยาวชนในการทำหน้าที่เป็นตัวแทน ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนตามวาระโอกาสอย่างเหมาะสมต่อไป

2.1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการจัดค่ายการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในการจัดค่ายเยาวชนเพื่อพัฒนาสื่อในการส่งเสริมการเรียนนรู้ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.7 และภาพที่ 4.6 - 4.7

ตารางที่ 4.7 หลักสูตรที่ใช้จัดค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรม

หัวข้อการเรียนรู้	เนื้อที่ใช้ในการจัดค่าย	ความรู้และทักษะ
1. การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหนังสือเพื่อการเรียนรู้ในการเผยแพร่	1. การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เบื้องต้น 2. การออกแบบและจัดหน้าสื่อสิ่งพิมพ์ 3. การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์	1. มีความรู้ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เบื้องต้น 2. มีทักษะการออกแบบและจัดหน้าสื่อสิ่งพิมพ์ 3. มีทักษะการใช้โปรแกรมในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.6 การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ภาพที่ 4.7 ตัวอย่างแผ่นพับและโปสเตอร์

2.1.3 ระยะเวลาการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน มีระยะเวลาการจัดกิจกรรม จำนวน 2 วัน เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการผลิตสื่อ พร้อมร่วมเรียนรู้จากวิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน และสามารถนำไปความรู้ไปใช้ถ่ายทอดได้อย่างเหมะสมต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4 วันและสถานที่จัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน โดยจัดขึ้นระหว่าง 24 - 25 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดงข่า เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการทดลองปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

2.1.5 รูปแบบการจัดกิจกรรม

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสร้างพื้นฐานความเข้าใจในการผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืน โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

การผลิตสื่อและกิจกรรมเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ "การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน"

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้มีทักษะในการผลิตสื่อและสร้างกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ

รูปแบบ : กิจกรรมที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการส่งเสริมความรู้

วิทยากร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช จากสาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.1.6 การวัดและประเมินผลเยาวชนเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้

1) ประเมินความรู้ในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนก่อนและหลังการเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบความรู้

2) ประเมินความพึงพอใจของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

2.2 ผลการประเมินความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

2.2.1. ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนที่ร่วมค่ายการเรียนรู้

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ ส่วนมากเป็นผู้หญิง ร้อยละ 86.70 เป็นชาย ร้อยละ 13.30 กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 100.00 อาชีพของผู้ปกครองเป็นเกษตรกร มากที่สุด ร้อยละ 40.00 รองลงมารับจ้าง ร้อยละ 33.33 น้อยที่สุด คือ ข้าราชการและแม่บ้าน ร้อยละ 6.67 เท่ากัน ดังตารางที่ 4.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนที่ร่วมโครงการ

ข้อมูลทั่วไป (N = 15)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	13.30
หญิง	13	86.70
การศึกษา		
มัธยมศึกษา	15	100.00
อาชีพของผู้ปกครอง		
เกษตรกรรม	6	40.00
ข้าราชการ	1	6.67
ค้าขาย	2	13.33
รับจ้าง	5	33.33
แม่บ้าน	1	6.67

2.2.2 ผลการประเมินความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังการดำเนินการตามรายข้อ

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมก่อนการดำเนินการ ตอบถูกเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์โดยเฉลี่ย ร้อยละ 48.44 ส่วนเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้หลังการดำเนินการ ตอบถูกโดยเฉลี่ย ร้อยละ 79.56 โดยหลังดำเนินการค่ายการเรียนรู้เยาวชนตอบถูกมากกว่าก่อนดำเนินการ ร้อยละ 31.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก่อนและหลังการเรียนรู้ของเยาวชน พบว่า

เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนการดำเนินการ พบว่า เยาวชนที่ตอบถูกมากที่สุดเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ มีจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 4 มาตรฐานกระดาษ A4 มีขนาด กว้าง 21 นิ้ว ยาว 29.7 นิ้ว ข้อ 9 การ Export ไฟล์งานให้พื้นหลังสีขาวเป็นลักษณะโปร่งใส ต้องเลือกบันทึกไฟล์เป็นประเภท .png ข้อ 13 รูปแบบอักษรไทยที่นิยมใช้เป็นมาตรฐาน คือ TH Sarabun PSK ร้อยละ 60.00 รองลงมามี 4 ข้อ คือ ข้อ 2 การทำพื้นหลังของภาพให้จางลงเราต้องใช้คำสั่ง Opacity ในการปรับแต่ง ข้อ 5 โปรแกรม Photoshop สามารถตัดต่อวิดีโอและเพลงได้ ข้อ 7 การใส่เส้นขอบให้กับตัวหนังสือหรือขอบวัตถุเรียกว่าการใส่ Stoke ข้อ 10 การบันทึกแบบ .psd เราสามารถนำไฟล์นั้นมาแก้ไขเพิ่มเติมในโปรแกรม Photoshop ได้ ร้อยละ 53.33 เท่ากัน ส่วนน้อยที่สุดมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 14 ค่าสีในระบบ CMYK เหมาะสมสำหรับงานประเภทสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 26.67 ดังตารางที่ 4.9

เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้หลังการดำเนินการ พบว่า เยาวชนที่ตอบถูกมากที่สุดเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ มีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 15 Wrap Text คือ คำสั่งในการจัดการรูปภาพกับตัวอักษรร่วมกัน ร้อยละ 93.33 รองลงมามี 5 ข้อ คือ ข้อ 4 มาตรฐานกระดาษ A4 มีขนาด กว้าง 21 นิ้ว ยาว 29.7 นิ้ว ข้อ 8 ค่าสีที่เหมาะสมกับงานด้านสิ่งพิมพ์ คือ RGB ข้อ 9 การ Export ไฟล์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งานให้พื้นหลังสีขาวเป็นลักษณะโปร่งใส ต้องเลือกบันทึกไฟล์เป็นประเภท .png ข้อ 11 คอลัมน์ (column) หมายถึง ตัวหนังสือที่พิมพ์เป็นแถวๆ ตามแนวดิ่งในหน้าหนังสือ ข้อ 13 รูปแบบอักษรไทยที่นิยมใช้เป็นมาตรฐาน คือ TH Sarabun PSK ร้อยละ 86.67 เท่ากัน ส่วนน้อยที่สุดมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 10 การบันทึกแบบ .psd เราสามารถนำไฟล์นั้นมาแก้ไขเพิ่มเติมในโปรแกรม Photoshop ได้ ร้อยละ 60.00 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 คะแนนความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายข้อ

ข้อคำถาม	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบถูก	ร้อยละ
1. ขนาดกระดาษมาตรฐาน A4 พับครึ่งจะได้เป็นขนาดกระดาษมาตรฐาน A3	11	73.33	7	46.67	4	26.67
2. การทำพื้นหลังของภาพให้จางลงเราต้องใช้คำสั่ง Opacity ในการปรับแต่ง	12	80.00	8	53.33	4	26.67
3. ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมสำหรับงานออกแบบหนังสือขนาด A5 คือ 12-16 point	12	80.00	6	40.00	6	40.00
4. มาตรฐานกระดาษ A4 มีขนาดกว้าง 21 นิ้ว ยาว 29.7 นิ้ว	13	86.67	9	60.00	4	26.67
5. โปรแกรม Photoshop สามารถตัดต่อวิดีโอและเพลงได้	11	73.33	8	53.33	3	20.00
6. งานออกแบบที่ดี ควรมีการเว้นระยะพื้นที่ปลอดภัย (safety area)	11	73.33	8	33.33	3	20.00
7. การใส่เส้นขอบให้กับตัวหนังสือหรือขอบวัตถุเรียกว่าการใส่ Stoke	11	73.33	8	53.33	3	20.00
8. ค่าสีที่เหมาะสมกับงานด้านสิ่งพิมพ์คือ RGB	13	86.67	7	46.67	6	40.00
9. การ Export ไฟล์งานให้พื้นหลังสีขาวเป็นลักษณะโปร่งใส ต้องเลือกบันทึกไฟล์เป็นประเภท .png	13	86.67	9	60.00	4	26.67

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อคำถาม	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบถูก	ร้อยละ	ตอบถูก	ร้อยละ
10. การบันทึกแบบ.psd เราสามารถนำไฟล์นั้นมาแก้ไขเพิ่มเติมในโปรแกรม Photoshop ได้	9	60.00	8	53.33	1	6.67
11. คอลัมน์ (column) หมายถึงตัวหนังสือที่พิมพ์เป็นแถวๆ ตามแนวดิ่งในหน้าหนังสือ	13	86.67	6	40.00	7	46.67
12. ค่าสีในระบบ RGB ย่อมาจาก Red Green Black	12	80.00	7	46.67	5	33.33
13. รูปแบบอักษรไทยที่นิยมใช้เป็นมาตรฐาน คือ TH Sarabun PSK	13	86.67	9	60.00	4	26.67
14. ค่าสีในระบบCMYK เหมาะสมสำหรับงานประเภทสิ่งพิมพ์	11	73.33	4	26.67	7	46.67
15. Wrap Text คือ คำสั่งในการจัดการรูปภาพกับตัวอักษรร่วมกัน	14	93.33	5	33.33	9	60.00
คะแนนเฉลี่ยรวม	**11.93**	**79.56**	**7.27**	**48.44**	**4.67**	**31.11**

2.2.2 ผลการประเมินความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังการดำเนินการตามรายบุคคล

ผลการทดสอบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า เยาวชนได้คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน และสูงสุด 10 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 7.27 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 48.44 และหลังการเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ เยาวชนได้คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน และสูงสุด 14 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 11.93 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 79.56 โดยเยาวชนมีความรู้หลังการเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ 4.67 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 31.11 ดังตารางที่ 4.10

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.10 คะแนนความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายบุคคล

ลำดับเยาวชนที่ฝึกอบรม	คะแนนความรู้ (20 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	12	80.00	10	66.67	2	13.33
2	13	86.67	8	53.33	5	33.33
3	13	86.67	8	53.33	5	33.33
4	12	80.00	8	53.33	4	26.67
5	12	80.00	7	46.67	5	33.33
6	11	73.33	6	40.00	5	33.33
7	10	66.67	7	46.67	3	20.00
8	14	93.33	9	60.00	5	33.33
9	10	66.67	5	33.33	5	33.33
10	12	80.00	8	53.33	4	26.67
11	11	73.33	5	33.33	6	40.00
12	13	86.67	6	40.00	7	46.67
13	11	73.33	7	46.67	4	26.67
14	13	86.67	8	53.33	5	33.33
15	12	80.00	7	46.67	5	33.33
คะแนนเฉลี่ยรวม	**11.93**	**79.56**	**7.27**	**48.44**	**4.67**	**31.11**

ผลการทดสอบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ ก่อนการดำเนินการมีคะแนนความรู้ อยู่ในระดับน้อย มากที่สุด ร้อยละ 86.67 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 13.33 ส่วนเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้หลังการดำเนินโครงการมีคะแนนความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มากที่สุด ร้อยละ 66.67 รองลงมาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 33.33 ดังตารางที่ 4.11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.11 ระดับความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ระดับความรู้	หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรู้มาก (13.00 – 15.00 คะแนน)	5	33.33	0	0.00
ระดับความรู้ปานกลาง (9.00 - 12.00 คะแนน)	10	66.67	2	13.33
ระดับความรู้น้อย (น้อยกว่า 5.00 - 8.00 คะแนน)	0	0.00	13	86.67

2.2.3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 11.93 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 7.27 คะแนน ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	df	p-value
ก่อนดำเนินการ	15	7.27	1.38	15.38	14	0.00*
หลังดำเนินการ	15	11.93	1.16			

* = $p<0.05$

3. แผนการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

หลังจากผลิตสื่อและกำหนดกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว ทีมวิจัย ผู้นำเกษตรกร เกษตร เยาวชนร่วมกันดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมในการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน โดยเลือกเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน โดยเลือกจากเกษตรกรมีคุณสมบัติ คือ เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรเป็นหลักและอาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ต้องเป็นผู้ที่สนใจและต้องการทำการเกษตรและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย หลังจากนั้นดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 4.13 และภาพที่ 4.8 - 4.13

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13 แผนการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

สื่อ/กิจกรรม	เดือน				
	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค
1. กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์					
1.1 วางแผนในการดำเนินการ	↔				
1.2 จัดหาวัสดุอุปกรณ์		↔			
1.3 ทำปุ๋ยอินทรีย์			↔	↔	
1.4 บรรจุผลิตภัณฑ์				↔	
1.5 ประชาสัมพันธ์สื่อแผ่นพับ/โปสเตอร์		↔	↔	↔	↔
1.6 จำหน่ายผลิตภัณฑ์					↔
2. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า					
2.1 วางแผนในการดำเนินการ		↔			
2.2 จัดหาวัสดุอุปกรณ์			↔		
2.3 การผลิต			↔	↔	
2.4 ประชาสัมพันธ์สื่อแผ่นพับ/โปสเตอร์			↔	↔	↔
2.5 จำหน่ายผลิตภัณฑ์					↔
3. กลุ่มเห็ดฟาง					
3.1 วางแผนในการดำเนินการ			↔		
3.2 เตรียมโรงเรือน วัสดุ อุปกรณ์			↔		
3.3 เพาะเห็ดฟาง				↔	↔
3.4 ประชาสัมพันธ์สื่อแผ่นพับ/โปสเตอร์			↔	↔	↔
3.5 จำหน่ายผลิตภัณฑ์					↔
4. กลุ่มผักกลางมุ้ง สปก.					
4.1 วางแผนในการดำเนินการ	↔				
4.2 เตรียมพื้นที่ในการปลูก		↔			
4.3 เตรียมมุ้งเพื่อปลูก			↔		
4.4 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์			↔		
4.5 ดำเนินการปลูก				↔	↔
4.6 ดูแลรักษา				↔	↔
4.7 ประชาสัมพันธ์สื่อแผ่นพับ/โปสเตอร์	↔	↔	↔	↔	↔
4.8 จำหน่ายผลิตภัณฑ์				↔	↔
5. กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน					
5.1 วางแผนในการดำเนินการ	↔				
5.2 เตรียมดินในการปลูก		↔			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

สื่อ/กิจกรรม	เดือน				
	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค
5.3 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์		↔			
5.4 ดำเนินการปลูก		↔	↔	↔	
5.5 ดูแลรักษา		↔	↔	↔	
5.6 ประชาสัมพันธ์สื่อแผ่นพับ/โปสเตอร์	↔	↔	↔	↔	↔
5.7 จำหน่ายผลิตภัณฑ์					
6. จัดงานวันเกษตรยั่งยืน					
6.1 วางแผนในการดำเนินการ	↔				
6.2 แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	↔	↔			
6.3 ประชาสัมพันธ์	↔	↔	↔	↔	↔
6.4 เตรียมงาน	↔	↔	↔	↔	↔
6.5 จัดงานวันเกษตรยั่งยืน					↔
6.7 ประเมินผล					↔

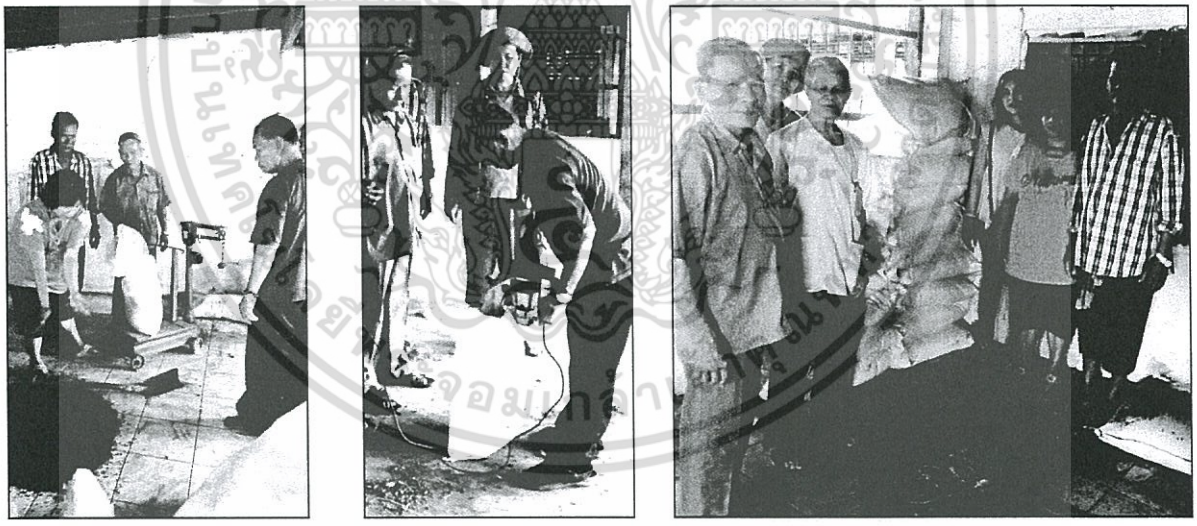

ภาพที่ 4.8 การดำเนินงานของกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์

เอกสารนี้เป็นเอ[illegible]งานเพื่อการศึกษาเท่า[illegible]หน้าไ[illegible]ก่อน
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อี[illegible]งเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

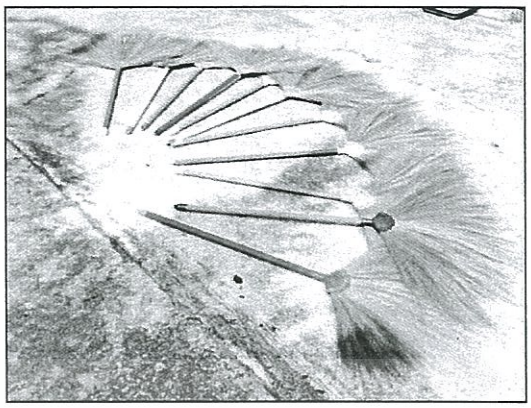

ภาพที่ 4.9 การดำเนินงานของกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า

ภาพที่ 4.10 การดำเนินงานของกลุ่มเห็ดฟาง

เพื่อการศึ ารค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.11 การดำเนินงานของกลุ่มผักกางมุ้ง สปก.

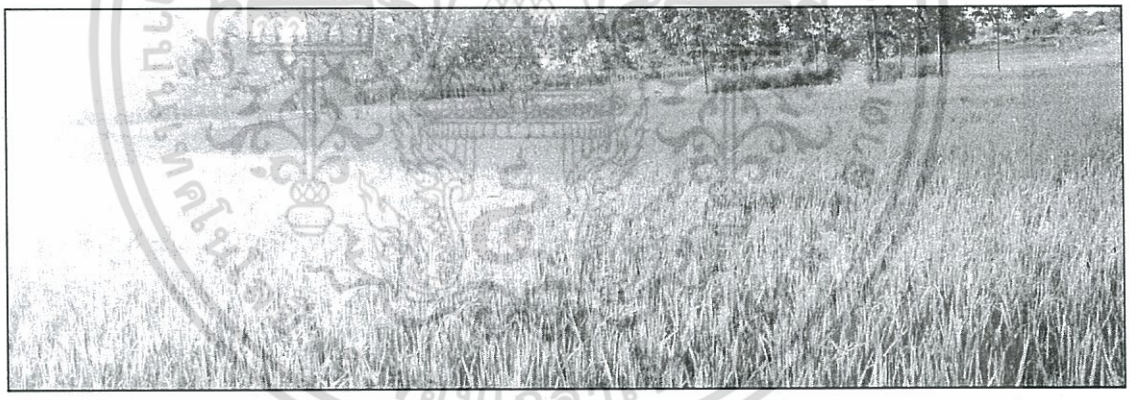

ภาพที่ 4.12 การดำเนินงานของกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.13 ผลงานการดำเนินการเกษตรยั่งยืนของกลุ่มต่าง ๆ

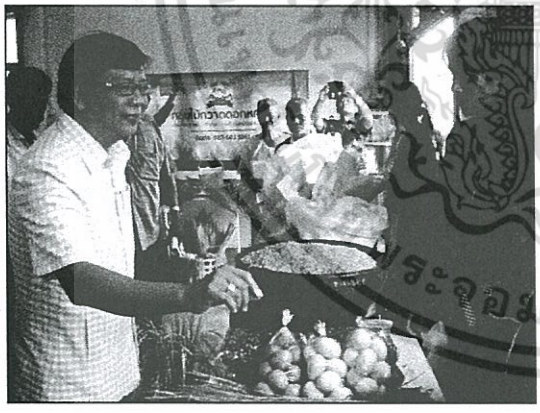

ภาพที่ 4.14 นายอำเภอปากพลีเป็นประธานเปิดงานวันเกษตรยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.15 เสวนาการทำเกษตรยั่งยืนของกลุ่มต่าง ๆ

ภาพที่ 4.16 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์เป็นประธานปิดโครงการ

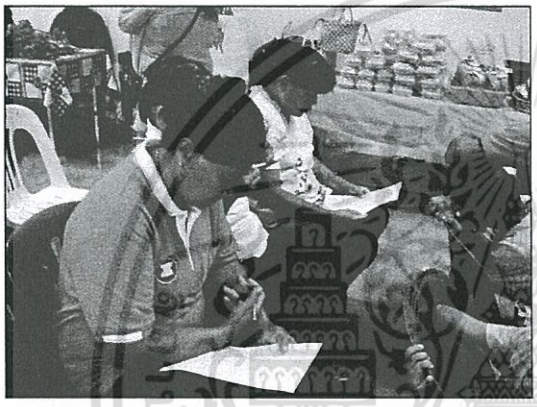

ภาพที่ 4.17 การเก็บข้อมูลในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน

ผลการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.70 เพศหญิง ร้อยละ 33.33 อายุเฉลี่ย 51.80 ปี อายุน้อยที่สุด 35 ปี อายุมากที่สุด 75 ปี

จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 44.33 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26.67 ส่วนน้อยที่สุด คือ ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 33.33 เท่ากัน

ประกอบอาชีพทำนามากที่สุด ร้อยละ 66.67 รองลงมา รับจ้าง ร้อยละ 16.67 ส่วนน้อยที่สุด เป็นเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 3.33

มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 8,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 43.33 รองลงมา 8,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 26.67 ส่วนรายได้น้อยที่สุด 13,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 13.33 ส่วนรายจ่ายต่อเดือน 5,000 – 8,000 บาท ร้อยละ 50.00 รองลงมา น้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 33.33 ส่วนน้อยที่สุด 11,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 6.67

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาวะหนี้สิน ส่วนมากมีหนี้สิน ร้อยละ 93.33 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 6.67 จำนวนหนี้สินที่มีน้อยกว่า 50,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 35.71 รองลงมา 150,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 32.14 ส่วนน้อยที่สุด คือ 100,001 – 150,000 บาท ร้อยละ 14.29 ส่วนแหล่งเงินกู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 57.14 รองลงมา กู้จากกองทุนสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 25.00 ส่วนน้อยที่สุด คือ กู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร้อยละ 17.86 โดยมีวัตถุประสงค์การกู้เพื่อประกอบอาชีพ ร้อยละ 96.43 กู้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 3.57

เงินออมส่วนมากมีเงินออม ร้อยละ 63.33 ไม่มีเงินออม ร้อยละ 36.67 จำนวนเงินออมน้อยกว่า 50,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 68.42 รองลงมา 50,000 – 100,000 บาท ร้อยละ 26.32 ส่วนออมน้อยที่สุด 100,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5.26

จำนวนสมาชิกในครอบครัว น้อยกว่า 3 คน มากที่สุด ร้อยละ 30.00 รองลงมา 5 ขึ้นไป ร้อยละ 26.67 ส่วนน้อยที่สุด 3 คน ร้อยละ 20.00 ส่วนจำนวนแรงงานในครอบครัว น้อยกว่า 3 คน มากที่สุด ร้อยละ 60.00 รองลองมา 3 คน ร้อยละ 23.33 ส่วนน้อยที่สุด คือ 5 ขึ้นไป ร้อยละ 3.34

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนที่ได้รับจากโทรทัศน์และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากที่สุด ร้อยละ 14.77 รองลงมาเป็นการอบรมสัมนาทางวิชาการ ร้อยละ 13.42 และศึกษาดูงาน ร้อยละ 12.75 ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่รับน้อยที่สุด คือ อินเตอร์เน็ต ร้อยละ 2.69 ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	33.33
หญิง	20	66.67
อายุ		
น้อยกว่า 45 ปี	5	16.67
45 - 50 ปี	7	23.33
51 - 55 ปี	7	23.33
56 – 60 ปี	9	30.00
60 ปี ขึ้นไป	2	6.67
อายุเฉลี่ย 51.80 ปี น้อยที่สุด 35 ปี มากที่สุด 76 ปี		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษา	13	43.33
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	26.67
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	5	16.67
อนุปริญญา/ปวส.	2	6.67
ปริญญาตรี	1	3.33
สูงกว่าปริญญาตรี	1	3.33
การประกอบอาชีพ		
ทำนา	20	66.67
ทำสวน	4	13.33
รับจ้าง	5	16.67
เจ้าหน้าที่	1	3.33
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 8,000 บาท	13	43.33
8,000 - 10,000 บาท	8	26.67
10,001 – 13,000 บาท	5	16.67
13,000 บาท ขึ้นไป	4	13.33
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,533.33 บาท น้อยที่สุด 5,700 บาท มากที่สุด 25,000 บาท		
รายจ่ายต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	10	33.33
5,000 – 8,000 บาท	15	50.00
8,000 – 11,000 บาท	3	10.00
11,000 บาท ขึ้นไป	2	6.67
รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 6,773.33 บาท น้อยที่สุด 3,000 บาท มากที่สุด 15,000 บาท		
ภาวะหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	2	6.67
มีหนี้สิน	28	93.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนหนี้สิน		
น้อยกว่า 50,000 บาท	10	35.71
50,000 – 100,000 บาท	5	17.86
100,001 – 150,000 บาท	4	14.29
150,001 บาท ขึ้นไป	9	32.14
หนี้สินเฉลี่ย 149,900.00 บาท น้อยที่สุด 6,000 บาท มากที่สุด 60,000 บาท		
แหล่งเงินกู้		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	16	57.14
กองทุนสวัสดิการชุมชน	7	25.00
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	5	17.86
วัตถุประสงค์การกู้		
ประกอบอาชีพ	27	96.43
ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	1	3.57
เงินออม		
ไม่มี	11	36.67
มี	19	63.33
จำนวนเงินออม		
น้อยกว่า 50,000 บาท	13	68.42
50,000 – 100,000 บาท	5	26.32
100,000 บาทขึ้นไป	1	5.26
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
น้อยกว่า 3 คน	9	30.00
3 คน	6	20.00
4 คน	7	23.33
5 ขึ้นไป	8	26.67
จำนวนแรงงานในครอบครัว		
น้อยกว่า 3 คน	18	60.00
3 คน	7	23.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
4 คน	4	13.33
5 ขึ้นไป	1	3.34
แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนที่ได้รับ*		
ครูอาจารย์	6	4.02
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	22	14.77
ญาติ พี่น้อง	9	6.04
เพื่อน	7	4.70
โทรทัศน์	22	14.77
วิทยุ	15	10.06
หนังสือพิมพ์	9	6.04
นิตยสาร/วารสาร	6	4.03
ตำรา/หนังสือ	10	6.71
อินเตอร์เน็ต	4	2.69
ศึกษาดูงาน	19	12.75
การอบรมสัมนาทางวิชาการ	20	13.42

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2. ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

2.1 ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการตามรายข้อ

ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินการ ตอบถูกโดยเฉลี่ยร้อยละ 50.89 ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหลังการดำเนินการ ตอบถูก ร้อยละ 74.89 โดยหลังดำเนินการโครงการเยาวชนตอบถูกมากกว่าก่อนดำเนินการ ร้อยละ 23.33 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ พบว่า

ผลการประเมินความรู้ของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินการ มีผู้ตอบถูกเฉลี่ยรวม ร้อยละ 50.89 เมื่อพิจาณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินการตอบถูกมากที่สุด คือ ข้อที่ 4 คือ ข้อ 9 ข้อใดไม่ใช่ เทคนิควิธีการที่ใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน ข้อ 9 ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 60.00 เท่ากัน รองลงมามี 4 ข้อ คือ ข้อ 2 ข้อใดไม่ใช่กิจกรรมที่หลากหลายในระบบเกษตรยั่งยืน ข้อ 7 เกษตรยั่งยืนจะดำเนินการได้ เกษตรกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควรเน้นเป้าหมายแบบใดเป็นพื้นฐาน ข้อ 12 ในปัจจุบันปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการเกษตรแบบยั่งยืนมากที่สุด และข้อ 13 ข้อใดไม่ใช่ หลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 56.67 และข้อที่น้อยที่สุด มี 1 ข้อ คือ ข้อ 11 เกษตรยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างไร ร้อยละ 40.00 ดังตารางที่ 4.15

ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหลังการดำเนินการ ตอบถูกเฉลี่ยรวม ร้อยละ 74.89 เมื่อพิจาณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหลังการดำเนินการตอบถูกมากที่สุด มี 1 ข้อ คือ ข้อ 15 นิยามคำว่า “ดินมีชีวิต” หมายถึงข้อใด ร้อยละ 86.67 รองลงมามี 3 ข้อ คือ ข้อ 9 ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับเกษตรยั่งยืน ข้อ 13 ข้อใดไม่ใช่ หลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืน ข้อ 14 ข้อใดไม่ใช่ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรตามหลักของเกษตรยั่งยืน ร้อยละ 83.33 และน้อยที่สุดมี 5 ข้อ คือ ข้อ 1 สิ่งสำคัญเมื่อต้องการเข้าสู่ระบบเกษตรยั่งยืน 5. การจัดการไร่นาในระบบเกษตรยั่งยืนตั้งอยู่บนแนวคิดใด ข้อ 6 ความรู้ความเข้าใจเรื่องใดเป็นสิ่งจำเป็นในแนวทางของเกษตรยั่งยืน ข้อ 10 ข้อใดไม่เป็นไปตามหลักการเกษตรยั่งยืน ข้อ 11 เกษตรยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างไร ร้อยละ 66.67 ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 คะแนนความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายข้อ

ข้อคำถาม	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ
1. สิ่งสำคัญเมื่อต้องการเข้าสู่ระบบเกษตรยั่งยืน	20	66.67	14	46.67	6	20.00
2.ข้อใดไม่ใช่กิจกรรมที่หลากหลายในระบบเกษตรยั่งยืน	23	76.67	17	56.67	5	16.67
3. ปัจจัยการผลิตภายนอกที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในระบบเกษตรยั่งยืนคือ	22	73.33	16	53.33	6	20.00
4. ข้อใดไม่ใช่ เทคนิควิธีการที่ใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน	23	76.67	18	60.00	5	16.67
5. การจัดการไร่นาในระบบเกษตรยั่งยืนตั้งอยู่บนแนวคิดใด	20	66.67	15	50.00	5	16.67
5. ความรู้ความเข้าใจเรื่องใดเป็นสิ่งจำเป็นในแนวทางของเกษตรยั่งยืน	20	66.67	13	43.33	7	23.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ข้อคำถาม	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ	ผู้ตอบถูก	ร้อยละ
7. เกษตรยั่งยืนจะดำเนินการได้ เกษตรกรควรเน้นเป้าหมายแบบใดเป็นพื้นฐาน	22	73.33	17	56.67	5	16.67
8. ข้อใดไม่ใช่ สิ่งสำคัญตามแนวทางของเกษตรยั่งยืน	23	76.67	13	43.33	10	33.33
9. ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับเกษตรยั่งยืน	25	83.33	18	60.00	5	16.67
10. ข้อใดไม่เป็นไปตามหลักการเกษตรยั่งยืน	20	66.67	15	50.00	5	16.67
11. เกษตรยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างไร	20	66.67	12	40.00	8	26.67
12. ในปัจจุบันปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการเกษตรแบบยั่งยืนมากที่สุด	23	76.67	17	56.67	6	20.00
13. ข้อใดไม่ใช่ หลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืน	25	83.33	17	56.67	8	26.67
14. ข้อใดไม่ใช่ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรตามหลักของเกษตรยั่งยืน	25	83.33	13	43.33	12	40.00
15. นิยามคำว่า "ดินมีชีวิต" หมายถึงข้อใด	26	86.67	14	46.67	12	40.00
คะแนนเฉลี่ยรวม	**22.47**	**74.89**	**15.27**	**50.89**	**7.00**	**23.33**

2.2 ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ แยกตามรายบุคคล

ผลการทดสอบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงก่อนและหลังดำเนินการ แยกตามรายบุคคล พบว่า ก่อนดำเนินการเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 5 คะแนนและสูงสุด 10 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 7.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.89 และหลังดำเนินการเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 9 คะแนนและสูงสุด 14 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 11.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.89 โดย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรมีความรู้หลังดำเนินการสูงกว่าก่อนดำเนินการ 3.60 คแนน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 คะแนนความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการแยกตามรายบุคคล

ลำดับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	11	73.33	8	53.33	3	20.00
2	12	80.00	8	53.33	4	26.67
3	13	86.67	10	66.67	3	20.00
4	10	66.67	8	53.33	2	13.33
5	10	66.67	7	46.67	3	20.00
6	13	86.67	8	53.33	5	33.33
7	11	73.33	8	53.33	3	20.00
8	10	66.67	7	46.67	3	20.00
9	12	80.00	6	40.00	6	40.00
10	10	66.67	8	53.33	2	13.33
11	12	80.00	7	46.67	5	33.33
12	12	80.00	7	46.67	5	33.33
13	9	60.00	9	60.00	0	0.00
14	9	60.00	7	46.67	2	13.33
15	10	66.67	9	60.00	1	6.67
16	11	73.33	5	33.33	6	40.00
17	11	73.33	9	60.00	2	13.33
18	10	66.67	8	53.33	2	13.33
19	14	93.33	5	33.33	9	60.00
20	10	66.67	10	66.67	0	0.00
21	12	80.00	8	53.33	4	26.67

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ลำดับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	คะแนนความรู้ (15 คะแนน)					
	หลังการดำเนินการ		ก่อนการดำเนินการ		ความแตกต่าง	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
22	12	80.00	8	53.33	4	26.67
23	11	73.33	6	40.00	5	33.33
24	13	86.67	9	60.00	4	26.67
25	10	66.67	7	46.67	3	20.00
26	11	73.33	7	46.67	4	26.67
27	10	66.67	7	46.67	3	20.00
28	13	86.67	8	53.33	5	33.33
29	13	86.67	8	53.33	5	33.33
30	12	80.00	7	46.67	5	33.33
คะแนนเฉลี่ยรวม	**11.23**	**74.89**	**7.63**	**50.89**	**3.60**	**24.00**

2.3 ผลการประเมินระดับความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการทดสอบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า ก่อนดำเนินการเกษตรกร มีคะแนนความรู้มากที่สุด อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 80.00 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.00 ส่วนหลังดำเนินการเกษตรกร มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 80.00 รองลงมาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 20.00 ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ระดับความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ระดับความรู้	หลังดำเนินการ		ก่อนดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรู้มาก (13 - 15 คะแนน)	6	20.00	0	0.00
ระดับความรู้ปานกลาง (9 - 12 คะแนน)	24	80.00	6	20.00
ระดับความรู้น้อย (5 - 8 คะแนน)	0	0.00	24	80.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 11.23 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 7.63 คะแนน ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	df	p-value
ก่อนดำเนินการ	30	7.63	1.21	10.45	29	0.00*
หลังดำเนินการ	30	11.23	1.33			

* = $p<0.05$

3. ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

3.1 ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมแตกต่างกัน โดยก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีความคิดอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.25 และหลังเข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยรวม 3.25 เมื่อพิจาณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกษตรยั่งยืนมากที่สุด 1 ข้อ คือ ข้อ 4 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก รองลงมา มี 1 ข้อ คือ ข้อ 8 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.47 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรมีความคิดเห็นเกษตรยั่งยืนน้อยที่สุด 1 ข้อ คือ ข้อ 15 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้มองเห็นคุณค่าการรักษาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหลังการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 เมื่อพิจาณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกษตรยั่งยืนมากที่สุด 2 ข้อ คือ ข้อ 1 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนมีประโยชน์ต่อชุมชน ข้อ 4 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก รองลงมา มี 2 ข้อ คือ ข้อ 3 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้ ข้อ 13 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้เรารู้จักการสร้างผลผลิตได้เอง ไม่ต้องไปหาซื้อให้เปลือง มีค่าเฉลี่ย 4.07 อยู่ในระดับมาก ส่วนเกษตรกรมีความคิดเห็นเกษตรยั่งยืนน้อยที่สุด 1 ข้อ คือ ข้อ 6 ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างระบบนิเวศน์ให้เกิดความสมดุล มีค่าเฉลี่ย 3.70 อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ข้อคำถาม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม			ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนมีประโยชน์ต่อชุมชน	4.13	0.57	มาก	3.27	0.64	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้	4.03	0.56	มาก	3.07	0.52	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้	4.07	0.69	มาก	3.33	0.88	ปานกลาง
4. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม	4.13	0.73	มาก	3.60	0.93	มาก
5. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีสุขภาพของคนในชุมชน	3.87	0.73	มาก	3.23	0.82	ปานกลาง
6. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างระบบนิเวศน์ให้เกิดความสมดุล	3.70	0.65	มาก	3.10	0.80	ปานกลาง
7. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้การดำเนินชีวิตของท่านเปลี่ยน แปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น	3.87	0.63	มาก	3.07	0.64	ปานกลาง
8. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน	3.90	0.66	มาก	3.47	0.68	ปานกลาง
9. ท่านคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน	3.90	0.66	มาก	3.37	0.93	ปานกลาง
10. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	4.00	0.83	มาก	3.37	0.89	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ข้อคำถาม	หลังเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
11. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถใช้ได้จริงกับชุมชนของท่าน	3.93	0.64	มาก	3.03	0.72	ปานกลาง
12. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นเรื่องใหม่ของชุมชนทำความเข้าใจได้ยาก	3.73	0.74	มาก	3.27	0.83	ปานกลาง
13. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้เรารู้จักการสร้างผลผลิตได้เอง ไม่ต้องไปหาซื้อให้เปลือง	4.07	0.69	มาก	3.17	0.87	ปานกลาง
14. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน	4.03	0.62	มาก	3.33	0.92	ปานกลาง
15. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้มองเห็นคุณค่าการรักษาสิ่งแวดล้อม	3.90	0.71	มาก	3.00	0.95	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.95**	**0.67**	**มาก**	**3.25**	**0.80**	**ปานกลาง**

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อเกษตรยั่งยืนแตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.95 สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.25 ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	df	p-value
ก่อนดำเนินการ	30	3.25	0.80	13.32	29	0.00*
หลังดำเนินการ	30	3.95	0.67			

* = $p<0.05$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมของเกษตรกรในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านได้ประโยชน์จากความรู้เกษตรยั่งยืน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน และเนื้อหาของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนมีค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ส่วนน้อยที่สุด คือ ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ย 2.70 อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ผลการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการ	2.70	0.47	ปานกลาง
2. ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับหลังเข้าร่วมโครงการ	4.33	0.55	มาก
3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.20	0.61	มาก
4. วิธีการดำเนินการของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.30	0.75	มาก
5. ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.30	0.60	มาก
6. สื่อที่ใช้ในโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.37	0.56	มาก
7. กิจกรรมของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.53	0.51	มากที่สุด
8. เนื้อหาของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.53	0.51	มากที่สุด
9. สถานที่ใช้ดำเนินงานของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.26	0.45	มาก
10. บรรยากาศการดำเนินงานของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.23	0.68	มาก
11. โครงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน	4.13	0.68	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
12. การเข้าร่วมโครงการนี้เสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมในทางที่ดีในการทำเกษตรยั่งยืน	4.30	0.70	มาก
13. การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านได้ประโยชน์จากความรู้เกษตรยั่งยืน	4.57	0.57	มากที่สุด
14. การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.30	0.60	มาก
15. การเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้เห็นคุณค่าของการทำเกษตรยั่งยืน	4.13	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.21	0.60	มาก

5. ผลการประเมินการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร

ผลการประเมินการการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.28 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในประจำวันได้ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรได้ มีค่าเฉลี่ย 4.37 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนได้ และความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้ มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมากเท่ากัน ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ผลการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรได้	4.37	0.56	มาก
2. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาแก้ปัญหาในการทำเกษตรได้	4.30	0.70	มาก
3. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนได้	4.13	0.68	มาก
4. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในประจำวันได้	4.46	0.51	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
5. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้	4.13	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.28	0.63	มาก

6. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

6.1 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยรวม

ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรโดยรวม

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ	4.18	0.63	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.09	0.66	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ	4.24	0.66	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	4.09	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.15	0.65	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.1 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร แยกตามรายด้าน

ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ ของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการหาความต้องการในการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชนมีค่าเฉลี่ย 4.17 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงกิจกรรมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.17 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงวิธีการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.10 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.03 อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.30 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการนำสื่อมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลการทำกิจกรรมและใช้สื่อในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมติดตามในการแก้ปัญหาในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.10 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.03 อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 4.24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.24 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.23	0.73	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.13	0.63	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการหาความต้องการในการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.17	0.53	มาก
ค่าเฉลี่ย	**4.18**	**0.63**	**มาก**
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			
4. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.07	0.70	มาก
5. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงวิธีการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.10	0.67	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงกิจกรรมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.17	0.70	มาก
7. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.03	0.56	มาก
ค่าเฉลี่ย	**4.09**	**0.66**	**มาก**
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ			
8. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนในการดำเนินการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.23	0.63	มาก
9. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.20	0.66	มาก
10. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการนำสื่อมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.13	0.68	มาก
11. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.30	0.60	มาก
12. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.23	0.68	มาก
13. ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.36	0.68	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
14. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สื่อในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.20	0.66	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.24	0.66	มาก
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล			
15. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลการทำกิจกรรมและใช้สื่อในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.13	0.68	มาก
16. ท่านมีส่วนร่วมติดตามในการแก้ปัญหาในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.10	0.61	มาก
17.ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน	4.03	0.62	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.09	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.15	0.65	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
(Conclusion Discussion and Recommendation)

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการอภิปราย การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในระหว่างดำเนินการประชุม การวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีผลการศึกษาและข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลเกาะโพธิ์

ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์มีทั้งสิ้น 2,951 คน จำนวนครัวเรือน 916 ครัวเรือน เป็นเพศชาย จำนวน 1,480 คน เพศหญิง จำนวน 1,471 คน มีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์เป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง มีโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในเขตตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนวันครู 2504 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 1 แห่ง มีโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลชุมชนบ้านดงข่า รับผิดชอบ หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 4 และหมู่ 5 ส่วนโรงพยาบาลชุมชนบ้านสะแกซึ่ง รับผิดชอบ หมู่ 3 หมู่ 6 และหมู่ 7 มีวัดอยู่ตามหมู่บ้านจำนวน 4 แห่ง คือ วัดห้วยโรง วัดเกาะโพธิ์ วัดสะแกซึ่ง และวัดจินดาราม (ดงข่า) ชาวตำบลเกาะโพธิ์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังคงยึดมั่นประเพณีและวัฒนธรรมสืบต่อจากบรรพบุรุษ เมื่อถึงวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่วัด ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ประชากรในตำบลเกาะโพธิ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อถึงช่วงที่มีการดำนาจะพากันรีบเร่งทำให้เสร็จทันฝน และเมื่อถึงช่วงเกี่ยวข้าวจะรีบเร่งเกี่ยวข้าวให้เสร็จทันเวลา ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำนากันทั้งครอบครัว หลังจากหมดฤดูทำนาบางครอบครัวจะทำสวนและเพาะเห็ดขาย สามารถทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้พอสมควร และมีบางส่วนรับจ้าง ถึงแม้รายได้ไม่มากแต่เป็นงานอิสระและทำอยู่ที่บ้านของตนเองไม่ต้องห่างบ้านหรือครอบครัว ซึ่งรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 95,192 ต่อปี ผลิตภัณฑ์ชุมชนชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ผลิตสินค้าเกษตร ข้าวเจ้า พืชผักผลไม้ มะม่วง มะปราง ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ กลุ่มงานฝีมือปูนปั้น กลุ่มอาชีพทำปลาร้า กลุ่มไม้กวาด กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มการเพาะเห็ดฟาง กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มผักกลางมุ้ง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และศูนย์ข้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลพื้นฐานและปัญหาการทำเกษตรยั่งยืนของชุมชนเกาะโพธิ์

เกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์ขาดความรู้ในด้านการวางแผนการผลิตและการตลาด ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีในการเกษตร ทำให้ผลผลิตขาดคุณภาพ ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาคุณภาพดิน การเพาะปลูกไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เกษตรกรขาดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์มีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร ได้แก่ กลุ่มงานฝีมือปูนปั้น กลุ่มอาชีพทำปลาร้า กลุ่มไม้กวาด กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มการเพาะเห็ดฟาง กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มผักกลางมุ้ง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และศูนย์ข้าว แต่การรวมกลุ่มยังเป็นลักษณะหลวม ๆ ไม่มีความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม ทำให้ขาดการรวมกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งทำให้ไม่สามารถการต่อรอง และดำเนินกลไกด้านการตลาดได้ ส่งผลให้เกิดการฉวยโอกาสของพ่อค้าคนกลาง

สื่อและกิจกรรมที่ต้องการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

สื่อที่เกษตรกรต้องการใช้เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์มากที่สุด คือ เอกสารเผยแพร่ รองลงมา คือ โปสเตอร์ ส่วนสื่อที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ป้ายประกาศ

กิจกรรมที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ จัดงานวันเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่ม ส่วนกิจกรรมที่ต้องการน้อยที่สุด คือ การจัดนิทรรศการ

ส่วนความรู้ที่เกษตรกรต้องการมากที่สุด คือ รูปแบบการทำเกษตรยั่งยืน รองลงมา คือ ความสำคัญของเกษตรยั่งยืน ความรู้ที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ความหมายเกษตรยั่งยืน

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

จากการสนทนากลุ่มกับผู้นำเกษตรกรสรุปผลการดำเนินการพัฒนาสื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตามแผนที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 2 สื่อ และ 5 กลุ่มกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

การเลือกสื่อมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนพิจารณาจากคุณลักษณะของสื่อ ความเหมาะสมของสื่อกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อ สื่อที่มีอยู่จริงในชุมชนและความสามารถในการผลิตสื่อของเยาวชนที่มาร่วมโครงการ สามารถสรุปสื่อเพื่อแนะนำกลุ่มและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย 2 สื่อ คือ

1.1 แผ่นพับ เป็นสื่อที่สามารถนำเสนอเนื้อหาสาระได้ละเอียดมากกว่าสื่ออื่นและยังนำมาทบทวนได้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ได้มีการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับเกษตรกรและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สามารถส่งตรงถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย นอกจากนี้แผ่นพับยังมีลักษณะเด่น คือ มีขนาดเล็ก พับง่าย มีรูป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบ ให้ข้อมูลรายละเอียดได้มากพอสมควร ผู้อ่านสามารถเลือกเวลาใดอ่านก็ได้ และยังค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำกว่าสิ่งพิมพ์ชนิดอื่น

1.2 โปสเตอร์ เป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีสีสันสวยงาม มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในทำเลที่เด่นและสะดุดตา นำเสนอเนื้อหาสาระได้ละเอียดและยังนำมาทบทวนได้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ได้มีการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับกลุ่มและใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและยัง โน้มน้าวหรือจูงใจให้คล้อยตามได้ง่าย มีราคาถูก ผลิตได้ง่าย เผยแพร่ได้ง่าย โดยติดได้ทั่วไป และโอกาสที่จะใช้มีมาก

2. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

การจัดกิจกรรมใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนพิจารณาจากคุณลักษณะของกิจกรรม ความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย และความสามารถของเกษตรกรที่มาร่วมโครงการ ประกอบด้วยกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนได้ดังนี้

2.1 กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ **"ลดขนาดผลิตภัณฑ์ถุงปุ๋ยเพื่อขยายฐานลูกค้า"**

2.2 กลุ่มเห็ดฟาง **"การบริหารจัดการกลุ่มเห็ดเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน"**

2.3 กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า **"ไม้กวาดดอกหญ้าด้ามพลาสติกสร้างรายได้ที่ยั่งยืน"**

2.4 กลุ่มผักกลางมุ้ง สปก. **"ผักปลอดสารพิษ"**

2.5 กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน **"แปลงสาธิตพัฒนาพันธุ์ข้าว"**

2.6 การจัดงานวันเกษตรยั่งยืน

การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผลการทดสอบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ก่อนดำเนินการเยาวชนได้คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน และสูงสุด 10 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 7.27 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 48.44 และหลังการเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ เยาวชนได้คะแนนต่ำสุด 10 คะแนนและสูงสุด 14 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 11.93 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 79.56 โดยเยาวชนมีความรู้หลังการเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ 4.67 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 31.11

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยหลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 11.93 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 7.27 คะแนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการดำเนินการใช้สื่อและกิจกรรมการส่งเสริมเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.70 เพศหญิง ร้อยละ 33.33 อายุฉลี่ย 51.80 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 44.33 ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 66.67 มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 8,000 บาท ส่วนมากมีหนี้สิน ร้อยละ 93.33 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 3.33 จำนวนหนี้สินที่มีน้อยกว่า 50,000 บาท แหล่งเงินกู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 57.14 โดยมีวัตถุประสงค์การกู้เพื่อประกอบอาชีพ ร้อยละ 96.43 เกษตรกรมีเงินออม ร้อยละ 63.33 โดยมีเงินออมน้อยกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 68.42 จำนวนสมาชิกในครอบครัว น้อยกว่า 3 คน ร้อยละ 30.00 แรงงานในครอบครัว น้อยกว่า 3 คน ร้อยละ 60.00 เกษตรกรรับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 14.77 เท่ากัน

2. ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการทดสอบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ก่อนดำเนินการเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 5 คะแนนและสูงสุด 10 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 7.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.89 และหลังดำเนินการเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 9 คะแนนและสูงสุด 14 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 11.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.89 โดยเกษตรกรมีความรู้หลังดำเนินการสูงกว่าก่อนดำเนินการ 3.60 คแนน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ดังตารางที่ 4.16

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 11.23 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 7.67 คะแนน

3. ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

3.1 ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมแตกต่างกัน โดยก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.25 และหลังเข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นแตกต่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25

4. ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมของเกษตรกรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านได้ประโยชน์จากความรู้เกษตรยั่งยืน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน และเนื้อหาของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนมีค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ส่วนน้อยที่สุด คือ ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ย 2.70 อยู่ในระดับปานกลาง

5. ผลการประเมินการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร

ผลการประเมินการการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.28 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในประจำวันได้ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรได้ มีค่าเฉลี่ย 4.37 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนได้ และความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้ มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมากเท่ากัน

6. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก ส่วนน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 11.93 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 7.27 คะแนน เนื่องจากค่ายการเรียนรู้มีการจัดหลักสูตรอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับผู้เข้าอบรมและเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ในการผลิตสื่อเพื่อการทำเกษตรยั่งยืนโดยเฉพาะจึงทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Beach. (1980) กล่าวว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนดีขึ้น อาจเนื่องมาจากเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้เฉพาะอย่าง เฉพาะด้านตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้วอย่างจำเพาะเจาะจง จึงทำให้โอกาสที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะบรรลุตามจุดมุ่งหมายจึงเป็นไปได้สูง สอดคล้องกับ ศลิษา ศัลยกำธร (2553) ที่กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมาย ถ้าไม่มีหลักสูตรการฝึกอบรมจะไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เลย

2. ผลการใช้สื่อและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษรกร

2.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้แตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีคะแนนเฉลี่ย 11.23 คะแนน สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีคะแนนเฉลี่ย 4.63 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเห็นว่าเกษตรยั่งยืนที่ได้รับจากสื่อและเข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้จริง และความรู้ที่ได้รับตรงกับความต้องการและความสนใจของตัวเกษตรกรเอง จึงทำให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Knowlew (1978) อ้างถึงใน ศุภยุทธ สาครบุตร (2549) ที่อธิบายไว้ว่า ความต้องการและความสนใจ (Need and Interests) ของผู้เรียนจะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากว่าความรู้นั้นตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมาและจะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการดำเนินการ พบว่า หลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นต่อเกษตรยั่งยืนแตกต่างก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$) โดยหลังดำเนินการเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คิดเห็นการทำเกษตรยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.95 สูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการที่มีค่าเฉลี่ย 3.25 ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการทำให้เกษตรกรมีความคิดที่ดีต่อการทำเกษตรยั่งยืน สอดคล้องกับ พิชิต วรรณราช (2549) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะกลุ่มที่บุคคลมีส่วนร่วมและกลุ่มที่เขาต้องการร่วมด้วย มีผลต่อความคิด ทัศนคติของบุคคลเป็นอย่างมาก การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและการตัดสินใจของกลุ่ม จะช่วยแก้ไขการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติใหม่ ถ้ากลุ่มตัดสินใจที่จะยอมรับความคิด ทัศนคติใหม่ สมาชิกในกลุ่มก็จะยอมรับความคิด ทัศนคตินั้นด้วย และถ้าบุคคลเปลี่ยนกลุ่มอ้างอิงความคิด ทัศนคติของบุคคลนั้นก็จะเปลี่ยนแปลงตามกลุ่มไปด้วย

2.3 ผลการประเมินการใช้สื่อและกิจกรรมของเกษตรกรในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผลการประเมินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเข้าร่วมโครงการนี้ เกษตรกรได้ประโยชน์จากความรู้เกษตรยั่งยืน มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน และเนื้อหาของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนมีค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความสนใจในการทำเกษตรยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองถึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการใช้สื่อและกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ แคลปเปอร์ (Klapper, 1960 อ้างใน ศิวัช จันทนาสุภาภรณ์, 2554) ที่กล่าวว่า การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกให้ความสนใจสารจากแหล่งข่าวใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติ และความเชื่อดั่งเดิมของบุคคลนั้น ๆ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว และมีแนวโน้มแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้น (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดแย้งกับสิ่งที่กระทำลงไป (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดแย้งกับสิ่งที่กระทำลงไป

2.4 ผลการประเมินการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร

ผลการประเมินการการนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.28 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในประจำวันได้ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรได้ มีค่าเฉลี่ย 4.37 อยู่ในระดับมาก ทั้งเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนจึงทำให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Bloom (1959) กล่าวว่า การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจด้วย แล้วได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น

2.5 ผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ มีความคิดเห็นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.09 ทั้งนี้เนื่องเกษตรกรในชุมชนเกาะโพธิ์มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พออยู่พอกินและมีความผูกพันกับชุมชนมาอย่างยาวนาน จึงทำให้มีความความพร้อมและเต็มใจในการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการวางแผนและดำเนินการและร่วมในการติดตามและประเมินผล สอดคล้องกับ สิทธิโชค เดชภิบาล (2554) ที่กล่าวว่า เงื่อนไขการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนนั้นจะต้องเกิดจากความพร้อม ความเต็มใจ ความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความกระตือรือร้นของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนและเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
2. ชุมชนเกาะโพธิ์ควรมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ทันต่อสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และพัฒนาให้ชุมชนมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่ต้องปรับปรุงในกระบวนการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคเงื่อนไขของความสำเร็จในการใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนของเยาวชนและเกษตรกร ควรคำนึงถึงความแตกต่างปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา รายได้ ภาระหน้าที่ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทำให้เกษตรกรรู้สึกเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถบรรลุผลและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการสร้างความเข้มแข็ง และแนวทางการจัดการชุมชนในการทำเกษตรยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการบริหารจัดการตนเองของชุมชนในการทำเกษตรยั่งยืน สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับชุมชนอื่นนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง
(Bibliography)

กฐิน ศรีมงคล. 2542. การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชนวน รัตนวราหะ. 2545. เกษตรอินทรีย์. กลุ่มพัฒนาระบบการจัดการสหกรณ์ด้านพืชผัก ไม้ผล กองสหกรณ์การเกษตร กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมสหกรณ์.

ชนวน รัตนวราหะ และ สุพจน์ ชัยวิมล. 2555. เกษตรกรรมยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

ธันวา จิตต์สงวน. 2543. การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน บทวิเคราะห์จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในระบบเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรและพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน. การสัมมนาระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 1. วันที่ 15-17 พฤศจิกายน 2543, กรุงเทพฯ : โรงแรมหลุยส์แทเวิร์นหลักสี่.

ณัชพล สามารถ . 2554. มนุษย์กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. อุบลราชธานี : ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. 2547. กระบวนทัศน์เกษตรกรรมยั่งยืน. อุบลราชธานี : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2534. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พศิน แตงจวง. 2537. จิตวิทยาประยุกต์ในการศึกษานอกระบบ (ฉบับปรับปรุง). เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542. จิตวิทยาการศึกษา (Education Psychology). กรุงเทพฯ : วิสิทธิ์พัฒนา.

พรชัย ปรีชาปัญญา. 2541. ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับระบบนิเวศวนเกษตรบนแหล่งต้นน้ำลำธารในภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.

พิชิต วรรณราช. 2549. การศึกษาทัศนคติของผู้นำชุมชนที่มีต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติดอยหลวง. ขอนแก่น : สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

พิมพ์ แสนมะโน. 2551. บทบาทของผู้นาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่อาเภอสันกาแพง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มยุรี สิริมังคโล. 2546. การใช้แนวทางเกษตรอินทรีย์ในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร : ศึกษากรณีจังหวัดสิงห์บุรี. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มธุรส สิริประภาพรรณ. 2550. กระบวนการปรับเปลี่ยนการทำนาสู่เกษตรกรรมยั่งยืนของชาวนาตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มาลี จุฑา. 2544. การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์.

ยอดชาย ทองไชยนันท์. 2546. การบริหารงานการเกษตรและพัฒนาชนบท. ตาก : ประสิทธิ์ดีไซน์.

ยงยุทธ บุราสิทธิ์. 2534. เทคนิคการการกระตุ้นชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน. วารสารพัฒนาชุมชน, 30(2), 66-68.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. 2539. เกษตรกรรมทางเลือก ความหมาย ความเป็นมาและเทคนิควิธี. กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก.

_____ . 2547. เกษตรกรรมยั่งยืนวิธีเกษตรกรรมเพื่อความเป็นไทย ความเรียงว่าด้วยความหมาย หลักการ และนโยบายเกษตรกรรมยั่งยืน. นนทบุรี : มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน.

สิทธิโชค เดชภิบาล. 2554. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมยศ นาวีการ. 2533. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพันธ์ เตชะอธิก, รัศมี ทองบุตร, ถนัด แสงทอง, ดนัย เพชรสังหาร และ สุภาภรณ์ เพชรสังหาร, 2544. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรรมยั่งยืน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

สุรางค์ โค้วตระกูล. 2533. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศลิษา ศัลยกำธร. 2553. การศึกษากระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตศึกษากรณี เครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิวัช จันทนาสุภาภรณ์. (2554). ทัศนคติที่มีต่อการเปิดรับสื่อออนไลน์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศุรีพร บุญบงการ. 2555. ศัพท์ควรรู้ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (0nline). Available : http://www.ourking.in.th/data/article/file_1308196725.pdf (25/07/2555).

อนันต์ แสงสีวัฒนกุล. 2545. การสื่อสารในการอบรมเพื่อเผยแพร่เกษตรยั่งยืนในรัชกาลที่ 9 ณ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี. หลักสูตรปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะโพธิ์. 2555. แผนพัฒนาสามปี 2554 - 2556. นครนายก : กระทรวงมหาดไทย.

Abell, P. 1991. Model building in sociology. New York : Schocken Books.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Arnstein, S. R. (1978, July). Ladder of citizn participation joumal of American. Institute of Planners, 36(2), 216-224.

Beach, D.S. (1980). Personal : The Management of People at Work. 3rded New York : Macmillan Publish.

Best, John W. 1981. Research In Education. 4th ed. Englewood. Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Bloom, B.S. (1959). Toxonomy of educational objectives handbook 1: Cognitive. New York: David Mckay.

Cohen, J.M. and Uphoff. 1980. Participation's Place in Rural Development: Seeking Charity Through Specificity, World Development. Social Development.

Conway, G.R. .1986. "Agroecosystem Analysis for Research and Development". Winrock International Institute for Agricultural Development, Bankok, Thailand.

Crosson, P. . 1992. "Sustainable Food and Fiber Production". Paper presented at the Annual Meeting of the American Association for the Advancement of Science. Chicago, 9 February 1992.

Cronbach. L.J. 1970. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York, Harper. and Row.

Dale, E. 1969. Audiovisual Methods in Teaching. Holt, Rinehart and Winston.

Good, C.V. 1973. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company.

Grips, T. 1992. "What is sustainable agriculture?". In Allen. P. and D. Van Dusen. (eds.). **Global** Perspectives on Agroecology and Sustainable Agricultural Systems. Proceedings of the Sixth International Scientific Conference of the International. Federation of Organic Agriculture Movements. "Volume I. Agroecology Program." University of California. Santa Cruz.

Shadid, W. et al. 1982. Access and participation a theortical approach in participation of the poor in *development*. New York: McGraw-Hill

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก

- รายชื่อผู้นำและกลุ่มในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายชื่อผู้นำและกลุ่มในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เกษตรยั่งยืน ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์

1. นายสุวรรณ เทียนงาม
2. นายสาคา เกษมสวัสดิ์
3. นางจรูญ ประสมสุข
4. นายบุญเลิศ มงคล
5. นางสัมฤทธิ์ เทียนน้อย
6. นางสาววิไล เพิ่มเพียร
7. นายปลั่ง ม่วงจินดา
8. นายเที่ยง เอี่ยมเทียน
9. นางอุษา เพิ่มเพียร
10. นางสาวกัญญวีร์ ม่วงประเสริฐ

กลุ่มเห็ดฟาง

1. นางบุญลาถ นาวายนต์
2. นางแสวง เกษมรัตน์
3. นางอำนวย ม่วงประเสริฐ
4. นางสมศรี ม่วงประเสริฐ
5. นางสำรวย เพิ่มเพียร
6. นางหล่ำ อยู่คุ้ม
7. นางจำลอง อยู่คุ้ม
8. นางประนอม อยู่คุ้ม
9. นางสอิ้ง ม่วงประเสริฐ
10. นายดนัย นาวายนต์

กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน

1. นางติ๋ว สุขสวัสดิ์
2. นางเรณู พรประเสริฐ
3. นางประนอม ดีระเพียบ
4. นางถนอม ปลั่งสอน
5. นางศรีนวล แสงมะลิ
6. นายศักดาเดช ดีช่วย
7. นายบุญลือ แสงมะลิ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. นางสอิ้ง ม่วงประเสริฐ
9. นางเชิด ดีอาสา
10. นายน้อย ม่วงประเสริฐ

กลุ่มผักกลางมุ้ง สปก.

1. นางนาตยา ต้นมาลาภรณ์
2. นางสุภาพ น้ำฉ่ำ
3. นายพยูง แก้วแจ้ง
4. นายวิรัตน์ จีนลักษณ์
5. นายกนิษฐ์ จีนลักษณ์
6. นายจักรี พาดพิน
7. นายประจักษ์ สาลี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข

- แบบสอบถามเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน
- แบบทดสอบความรู้เยาวชนก่อนเข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน
- แบบทดสอบความรู้เยาวชนหลังเข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( ) ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

2. การศึกษา

( ) มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ( ) มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

( ) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

3. อาชีพของผู้ปกครอง

( ) เกษตรกรรม ( ) ข้าราชการ ( ) ค้าขาย ( ) รับจ้าง

( ) แม่บ้าน ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบทดสอบความรู้เยาวชนก่อนเข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน

ชื่อ-นามสกุล ..... ชื่อเล่น..... ได้คะแนน.....

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อที่ถูก และทำเครื่องหมาย (X) หน้าข้อที่ผิด

(_____) 1. ขนาดกระดาษมาตรฐาน A4 พับครึ่งจะได้เป็นขนาดกระดาษมาตรฐาน A3

(_____) 2. การทำพื้นหลังของภาพให้จางลงเราต้องใช้คำสั่ง Opacity ในการปรับแต่ง

(_____) 3. ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมสำหรับงานออกแบบหนังสือขนาด A5 คือ 12-16 point

(_____) 4. มาตรฐานกระดาษ A4 มีขนาด กว้าง 21 นิ้ว ยาว 29.7 นิ้ว

(_____) 5. โปรแกรม Photoshop สามารถตัดต่อวิดีโอและเพลงได้

(_____) 6. งานออกแบบที่ดี ควรมีการเว้นระยะพื้นที่ปลอดภัย (Safety Area)

(_____) 7. การใส่เส้นขอบให้กับตัวหนังสือหรือขอบวัตถุเรียกว่าการใส่ Stoke

(_____) 8. ค่าสีที่เหมาะสมกับงานด้านสิ่งพิมพ์คือ RGB

(_____) 9. การ Export ไฟล์งานให้พื้นหลังสีขาวเป็นลักษณะโปร่งใสต้องเลือกบันทึกไฟล์ เป็นประเภท .png

(_____) 10. การบันทึกแบบ .psd เราสามารถนำไฟล์นั้นมาแก้ไขเพิ่มเติมในโปรแกรม Photoshop ได้

(_____) 11. คอลัมน์ (Column) หมายถึง ตัวหนังสือที่พิมพ์เป็นแถวๆ ตามแนวดิ่งในหน้าหนังสือ

(_____) 12. ค่าสีในระบบ RGB ย่อมาจาก RED GREEN BLACK

(_____) 13. รูปแบบอักษรไทยที่นิยมใช้เป็นมาตรฐาน คือ TH SarabunPSK

(_____) 14. ค่าสีในระบบ CMYK เหมาะสมสำหรับงานประเภทสิ่งพิมพ์

(_____) 15. Wrap Text คือคำสั่งในการจัดการรูปภาพกับตัวอักษรร่วมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบทดสอบความรู้เยาวชนหลังเข้าร่วมโครงการค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ ในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมเกษตรยั่งยืน

ชื่อ-นามสกุล ..... ชื่อเล่น..... ได้คะแนน.....

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อที่ถูก และทำเครื่องหมาย (X) หน้าข้อที่ผิด

(_____) 1. มาตรฐานกระดาษ A4 มีขนาด กว้าง 21 นิ้ว ยาว 29.7 นิ้ว

(_____) 2. การทำพื้นหลังของภาพให้จางลงเราต้องใช้คำสั่ง Opacity ในการปรับแต่ง

(_____) 3. ค่าสีในระบบ CMYK เหมาะสมสำหรับงานประเภทสิ่งพิมพ์

(_____) 4. คอลัมน์ (Column) หมายถึง ตัวหนังสือที่พิมพ์เป็นแถวๆ ตามแนวดิ่งในหน้าหนังสือ

(_____) 5. โปรแกรม Photoshop สามารถตัดต่อวิดีโอและเพลงได้

(_____) 6. การ Export ไฟล์งานให้พื้นหลังสีขาวเป็นลักษณะโปร่งใส ต้องเลือกบันทึกไฟล์เป็นประเภท .png

(_____) 8. ขนาดกระดาษมาตรฐาน A4 พับครึ่งจะได้เป็นขนาดกระดาษมาตรฐาน A3

(_____) 9. การใส่เส้นขอบให้กับตัวหนังสือหรือขอบวัตถุเรียกว่าการใส่ Stoke

(_____) 10. ค่าสีที่เหมาะสมกับงานด้านสิ่งพิมพ์คือ RGB

(_____) 11. ค่าสีในระบบ RGB ย่อมาจาก RED GREEN BLACK

(_____) 12. การบันทึกแบบ .psd เราสามารถนำไฟล์นั้นมาแก้ไขเพิ่มเติมในโปรแกรม Photoshop ได้

(_____) 14. งานออกแบบที่ดี ควรมีการเว้นระยะพื้นที่ปลอดภัย (Safety Area)

(_____) 15. Wrap Text คือคำสั่งในการจัดการรูปภาพกับตัวอักษรร่วมกัน

(_____) 16. ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมสำหรับงานออกแบบหนังสือขนาด A5 คือ 12-16 point

(_____) 19. รูปแบบอักษรไทยที่นิยมใช้เป็นมาตรฐาน คือ TH SarabunPSK

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค

- แบบทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
- แบบทดสอบความรู้หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

<u>ส่วนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

<u>คำชี้แจง</u> : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช

☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

4. การประกอบอาชีพ .....

5. รายได้ต่อเดือน .....

6. รายจ่ายต่อเดือน .....

7. ภาวะหนี้สิน ☐ ไม่มีหนี้สิน

☐ มีหนี้สิน จำนวน .....บาท

แหล่งเงินกู้ .....

วัตถุประสงค์การกู้ .....

8. เงินออมของครอบครัว ☐ ไม่มี ☐ มี จำนวน .....บาท

9. จำนวนสมาชิกในครอบครัว .....คน

10. จำนวนแรงงานในครอบครัว .....คน

12. สื่อที่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืน

☐ ครูอาจารย์ ☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ

☐ ญาติ พี่น้อง ☐ เพื่อน

☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ

☐ หนังสือพิมพ์ ☐ นิตยสาร/วารสาร

☐ ตำรา/หนังสือ ☐ อินเตอร์เน็ต

☐ ศึกษาดูงาน ☐ การอบรมสัมนาทางวิชาการ

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

13. ความรู้ที่ท่านต้องการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

- ☐ ความสำคัญของเกษตรกรรมยั่งยืน
- ☐ ความหมายเกษตรกรรมยั่งยืน
- ☐ หลักการของเกษตรกรรมยั่งยืน
- ☐ รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืน
- ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

14. สื่อที่ท่านต้องการใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

- ☐ บุคคลตัวอย่างด้านเกษตรยั่งยืน ระบุ.....
- ☐ เอกสารเผยแพร่ ระบุ .....
- ☐ คู่มือ ระบุ .....
- ☐ โปสเตอร์ ระบุ .....
- ☐ ป้ายประกาศ ระบุ .....
- ☐ วีดิทัศน์ ระบุ .....
- ☐ หอกระจายข่าว ระบุ .....
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

15. กิจกรรมที่ท่านต้องการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

- ☐ การประชุม ระบุ.....
- ☐ การอบรม ระบุ .....
- ☐ จัดงานวันเกษตรยั่งยืน ระบุ .....
- ☐ จัดนิทรรศการ ระบุ .....
- ☐ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ระบุ .....
- ☐ อื่นๆ ระบุ .....

<u>ส่วนที่ 2</u> ความรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

<u>คำชี้แจง</u> ให้ท่านเลือกข้อที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ท่านเลือก

1. สิ่งสำคัญ เมื่อต้องการเข้าสู่ระบบเกษตรยั่งยืน

ก. ปัจจัยในการผลิต ค. ความตั้งใจของตัวเกษตรกรเอง

ข. จำนวนพื้นที่ที่ถือครอง ง. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. **ข้อใดไม่ใช่** กิจกรรมที่หลากหลายในระบบเกษตรยั่งยืน

ก. การผลิตที่เน้นความต้องการของตลาด

ข. จัดการหมุนเวียนทรัพยากรการผลิตได้อย่างสมดุล

ค. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

ง. การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและแมลงศัตรูพืช

3. ปัจจัยการผลิตภายนอกที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน คือ

ก. ปุ๋ยเคมี ข. ปุ๋ยอินทรีย์

ค. สารเคมีจำกัดศัตรูพืช ง. เครื่องจักรกลทางการเกษตรขนาดใหญ่

4. **ข้อใดไม่ใช่** เทคนิควิธีการที่ใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน

ก. การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมียาปราบศัตรูพืช

ข. เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก

ค. การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดผสมผสานกัน

ง. การใช้วัสดุคลุมดินและปรับปรุงดินโดยใช้พืชตระกูลถั่ว

5. การจัดการไร่นาในระบบเกษตรยั่งยืนตั้งอยู่บนแนวคิดใด

ก. เกษตรกรเป็นเพียงอาชีพหนึ่งเท่านั้น

ข. ต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ค. กิจกรรมการเกษตรสามารถแยกอิสระจากกันได้

ง. มองแบบองค์รวมเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน

6. ความรู้ความเข้าใจเรื่องใดเป็นสิ่งจำเป็นในแนวทางของเกษตรยั่งยืน

ก. สิ่งแวดล้อม ข. การจัดการฟาร์ม

ค. การบริหารเงิน ง. เศรษฐกิจ

7. เกษตรยั่งยืนจะดำเนินการได้ เกษตรกรควรเน้นเป้าหมายแบบใดเป็นพื้นฐาน

ก. การผลิตเพื่อลดต้นทุน ค. การผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง

ข. การผลิตเพื่อลดหนี้สิน ง. การผลิตเพื่อใช้แรงงานในชุมชน

8. **ข้อใดไม่ใช่** สิ่งสำคัญตามแนวทางของเกษตรยั่งยืน

ก. เพื่อให้ผลิตทางการเกษตรมากเพียงพอในการส่งออก

ข. เพื่อความปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร

ค. เป็นระบบเกษตรที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมแต่ละพื้นที่

ง. เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับเกษตรยั่งยืน

ก. เกษตรกรรมเคมี
ข. เกษตรกรรมแผนใหม่
ค. เกษตรกรรมทางเลือก
ง. เกษตรกรรมกระแสหลัก

10. **ข้อใดไม่**เป็นไปตามหลักการเกษตรยั่งยืน

ก. ทำทุกวิถีทางให้ดินอุดมสมบูรณ์
ข. ปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตด้วยความเคารพ
ค. ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม
ง. ถูกทุกข้อ

11. เกษตรยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างไร

ก. ใช้ปัจจัยการผลิตอย่างจำกัด
ข. ปัจจัยการผลิตถูกใช้อย่างทั่วถึง
ค. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่
ง. สร้างสมดุลทางธรรมชาติให้เกิดขึ้น

12. ในปัจจุบันปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการเกษตรแบบยั่งยืนมากที่สุด

ก. การใช้สารเคมีทางการเกษตร
ข. การถางป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย
ค. ประชากรเพิ่มมากขึ้น
ง. ปริมาณน้ำในเขื่อนมีน้อยลง

13. **ข้อใดไม่ใช่** หลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืน

ก. การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม
ข. การปลูกพืชอายุยืน
ค. การใช้วิถีธรรมชาติ
ง. การปลูกพืชชนิดเดียวให้นานที่สุด

14. **ข้อใดไม่ใช่** หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรตามหลักของเกษตรยั่งยืน

ก. การใช้ให้นานที่สุด
ข. การบูรณะซ่อมแซม
ค. การนำของเก่ามาใช้ใหม่
ง. การค้นหาแหล่งทรัพยากรใหม่

15. นิยามคำว่า “ดินมีชีวิต” หมายถึงข้อใด

ก. ดินมีการหายใจ
ข. ดินต้องการอาหาร
ค. ในดินมีสิ่งมีชีวิต
ง. ดินมีการเคลื่อนที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<u>ส่วนที่ 3</u> ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนมีประโยชน์ต่อชุมชน					
2. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้					
3. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้					
4. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม					
5. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีสุขภาพของคนในชุมชน					
6. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างระบบนิเวศน์ให้เกิดความสมดุล					
7. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้การดำเนินชีวิตของท่านเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น					
8. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน					
9. ท่านคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน					
10. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
11. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถใช้ได้จริงกับชุมชนของท่าน					
12. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นเรื่องใหม่ของชุมชนทำความเข้าใจได้ยาก					
13. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้เรารู้จักการสร้างผลผลิตได้เอง ไม่ต้องไปหาซื้อให้เปลือง					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14.ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน					
15. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้มองเห็นคุณค่าการรักษาสิ่งแวดล้อม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบทดสอบความรู้หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

<u>ส่วนที่ 1</u> ความรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

<u>คำชี้แจง</u> ให้ท่านเลือกข้อที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ท่านเลือก

1. สิ่งสำคัญ เมื่อต้องการเข้าสู่ระบบเกษตรยั่งยืน
   ก. ปัจจัยในการผลิต
   ค. ความตั้งใจของตัวเกษตรกรเอง
   ข. จำนวนพื้นที่ที่ถือครอง
   ง. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ
2. ข้อใดไม่ใช่ กิจกรรมที่หลากหลายในระบบเกษตรยั่งยืน
   ก. การผลิตที่เน้นความต้องการของตลาด
   ข. จัดการหมุนเวียนทรัพยากรการผลิตได้อย่างสมดุล
   ค. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน
   ง. การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและแมลงศัตรูพืช
3. ปัจจัยการผลิตภายนอกที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน คือ
   ก. ปุ๋ยเคมี
   ข. ปุ๋ยอินทรีย์
   ค. สารเคมีจำกัดศัตรูพืช
   ง. เครื่องจักรกลทางการเกษตรขนาดใหญ่
4. ข้อใดไม่ใช่ เทคนิควิธีการที่ใช้ในระบบเกษตรยั่งยืน
   ก. การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมียาปราบศัตรูพืช
   ข. เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก
   ค. การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดผสมผสานกัน
   ง. การใช้วัสดุคลุมดินและปรับปรุงดินโดยใช้พืชตระกูลถั่ว
5. การจัดการไร่นาในระบบเกษตรยั่งยืนตั้งอยู่บนแนวคิดใด
   ก. เกษตรกรเป็นเพียงอาชีพหนึ่งเท่านั้น
   ข. ต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาด
   ค. กิจกรรมการเกษตรสามารถแยกอิสระจากกันได้
   ง. มองแบบองค์รวมเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ความรู้ความเข้าใจเรื่องใดเป็นสิ่งจำเป็นตามแนวทางของเกษตรยั่งยืน

ก. สิ่งแวดล้อม ข. การจัดการฟาร์ม

ค. การบริหารเงิน ง. เศรษฐกิจ

7. เกษตรยั่งยืนจะดำเนินการได้ เกษตรกรควรเน้นเป้าหมายแบบใดเป็นพื้นฐาน

ก. การผลิตเพื่อลดต้นทุน **ค. การผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง**

ข. การผลิตเพื่อลดหนี้สิน ง. การผลิตเพื่อใช้แรงงานในชุมชน

8. ข้อใดไม่ใช่ สิ่งสำคัญตามแนวทางของเกษตรยั่งยืน

ก. เพื่อให้ผลิตทางการเกษตรมากเพียงพอในการส่งออก

ข. เพื่อความปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร

ค. เป็นระบบเกษตรที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมแต่ละพื้นที่

ง. เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. ข้อใดมีความหมายใกล้เคียงกับเกษตรยั่งยืน

ก. เกษตรกรรมเคมี **ค. เกษตรกรรมทางเลือก**

ข. เกษตรกรรมแผนใหม่ ง. เกษตรกรรมกระแสหลัก

10. ข้อใดไม่เป็นไปตามหลักการเกษตรยั่งยืน

ก. ทำทุกวิถีทางให้ดินอุดมสมบูรณ์

ข. ปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตด้วยความเคารพ

ค. ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

ง. ถูกทุกข้อ

11. เกษตรยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างไร

ก. ใช้ปัจจัยการผลิตอย่างจำกัด ค. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่

ข. ปัจจัยการผลิตถูกใช้อย่างทั่วถึง **ง. สร้างสมดุลทางธรรมชาติให้เกิดขึ้น**

12. ในปัจจุบันปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการเกษตรแบบยั่งยืน คือ

ก. การใช้สารเคมีทางการเกษตร ค. ประชากรเพิ่มมากขึ้น

ข. การถางป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ง. ปริมาณน้ำในเขื่อนมีน้อยลง

13. ข้อใดไม่ใช่ หลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืน

ก. การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม ค. การใช้วิถีธรรมชาติ

ข. การปลูกพืชอายุยืน **ง. การปลูกพืชชนิดเดียวให้นานที่สุด**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14. ข้อใดไม่ใช่ หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรตามหลักของเกษตรยั่งยืน

ก. การใช้ให้นานที่สุด
ข. การบูรณะซ่อมแซม
ค. การนำของเก่ามาใช้ใหม่
ง. การค้นหาแหล่งทรัพยากรใหม่

15. นิยามคำว่าดินมีชีวิตหมายถึงข้อใด

ก. ดินมีการหายใจ
ข. ดินต้องการอาหาร
ค. ในดินมีสิ่งมีชีวิต
ง. ดินมีการเคลื่อนที่

<u>ส่วนที่ 2</u> ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนมีประโยชน์ต่อชุมชน					
2. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้					
3. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้					
4. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม					
5. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนส่งผลดีสุขภาพของคนในชุมชน					
6. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างระบบนิเวศน์ให้เกิดความสมดุล					
7. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้การดำเนินชีวิตของท่านเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น					
8. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน					
9. ท่านคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน					
10. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนสามารถใช้ได้จริงกับชุมชนของท่าน					
12. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นเรื่องใหม่ของชุมชนทำความเข้าใจได้ยาก					
13. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้เรารู้จักการสร้างผลผลิตได้เอง ไม่ต้องไปหาซื้อให้เปลือง					
14.ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชน					
15. ท่านคิดว่าการทำเกษตรยั่งยืนทำให้มองเห็นคุณค่าการรักษาสิ่งแวดล้อม					

<u>ส่วนที่ 3</u> ความคิดเห็นการใช้สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	**ระดับความคิดเห็น**				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการ					
2. ความรู้ด้านเกษตรยั่งยืนที่ได้รับหลังเข้าร่วมโครงการ					
3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
4. วิธีการดำเนินการของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
5. ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
6. สื่อที่ใช้ในโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. กิจกรรมของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
8. เนื้อหาของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
9. สถานที่ใช้ดำเนินงานของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
10. บรรยากาศการดำเนินงานของโครงการเหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
11. โครงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน					
12. การเข้าร่วมโครงการนี้เสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมในทางที่ดีในการทำเกษตรยั่งยืน					
13. การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านได้ประโยชน์จากความรู้เกษตรยั่งยืนในระดับใด					
14. การเข้าร่วมโครงการนี้ท่านสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
15. การเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้เห็นคุณค่าของการทำเกษตรยั่งยืน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<u>ส่วนที่ 4</u> การนำความรู้เกษตรยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ของเกษตรกร

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรได้					
2. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาแก้ปัญหาในการทำเกษตรได้					
3. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนได้					
4. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในประจำวันได้					
5. ความรู้เกษตรยั่งยืนที่ได้รับสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้					

<u>ส่วนที่ 5</u> การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของเกษตรกร

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการหาความต้องการในการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
4. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงวิธีการแก้ปัญหาเกษตรยั่งยืนของชุมชน					
6. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงกิจกรรมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
7. ท่านมีส่วนร่วมในตัดสินใจถึงสื่อที่นำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนในการดำเนินการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนในการนำสื่อมาใช้ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
11. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
12. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
13. ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สื่อในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล					
15. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลการทำกิจกรรมและใช้สื่อในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
16. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการส่งเสริมความรู้					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
เกษตรยั่งยืนของชุมชน					
17.ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมความรู้เกษตรยั่งยืนของชุมชน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ง

- โครงการ “แปลงสาธิตพัฒนาพันธุ์ข้าว” กลุ่ม ศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
- โครงการ “ลดขนาดผลิตภัณฑ์ถุงปุ๋ยเพื่อขยายฐานลูกค้า” กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
- โครงการ “ผักปลอดสารพิษ” กลุ่ม ผักกลางมุ้ง สปก. ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
- โครงการ “ไม้กวาดดอกหญ้าด้ามพลาสติกสร้างรายได้ที่ยั่งยืน” กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
- โครงการ “การบริหารจัดการกลุ่มเห็ดเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน” กลุ่มเห็ดฟาง ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ "แปลงสาธิตพัฒนาพันธุ์ข้าว" กลุ่ม ศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อกลุ่ม ศูนย์ข้าวชุมชน

ที่ตั้งกลุ่ม เลขที่ 178 หมู่ที่ 4 ตำบล เกาะโพธิ์ อำเภอ ปากพลี จังหวัด นครนายก

ประธานกลุ่ม นางติ๋ว สุขสวัสดิ์ เบอร์โทร 086-1432250

รองประธานกลุ่ม นายบุญลือ แสงมะลิ เบอร์โทร 086-1716902

จำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 10 คน

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นางติ๋ว สุขสวัสดิ์
2. นางเรณู พรประเสริฐ
3. นางประนอม ดีระเพียบ
4. นางถนอม ปลั่งสอน
5. นางศรีนวล แสงมะลิ
6. นายศักดาเดช ดีช่วย
7. นายบุญลือ แสงมะลิ
8. นางสอิ้ง ม่วงประเสริฐ
9. นางเชิด ดีอาสา
10. นายน้อย ม่วงประเสริฐ

ระยะเวลาในการดำเนินการของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่ม

เนื่องจากข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชน แต่ปัญหาหนึ่งที่มีต่อการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพนั่นก็คือคนในชุมชนยังขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ และมักใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ใช้เองต่อเนื่องหลายปี ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ โดยเฉพาะบางรายที่ไม่ทราบวิธีการคัดเลือก และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างไม่ถูกวิธี ในขณะที่บางรายซื้อเมล็ดพันธุ์จากภาคเอกชน ซึ่งยังไม่สามารถวางใจได้ว่าเป็นเมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดีหรือไม่

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านเริ่มจาก 15 คนมารวมหุ้นกัน หลังจากนั้น จึงมีการขยายกลุ่มใหญ่ขึ้นและปัจจุบันมีสมาชิก 22 คน โดยทางกลุ่มได้รับทุนจากสำนักงานเกษตร มีการขอเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อแจกจ่ายให้แก่สมาชิกสำหรับทำการเพาะปลูก หลังจากได้รับพันธุ์ข้าว หนึ่งปีต่อมาได้มีการขอปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำบลเกษตรมาสอนวิธีคัดเมล็ดพันธุ์ แมลง ปุ๋ย ด้วย นับแต่นั้นเป็นต้นมากลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนก็ได้มีตั้งคณะกรรมการในการดูแล มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายภายในกลุ่ม และยึดถืออาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักในการดำเนินชีวิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อต้องการพัฒนาพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพดีสำหรับปลูกในฤดูถัดไป
2. เพื่อต้องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพในการบำรุงข้าวให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น
3. เพื่อเพิ่มรายได้หลักให้แก่สมาชิกกลุ่ม

เป้าหมายของกลุ่ม

1. กลุ่มมีพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่ดี มีคุณภาพสำหรับนำไปเพาะปลูกในปีถัดไป
2. กลุ่มมีปุ๋ยอินทรีย์ราคาถูก คุณภาพดีเพื่อใช้ในการทำนา
3. สมาชิกกลุ่มมีรายได้หลักเพิ่มมากขึ้น

กิจการของกลุ่ม

การผลิตจะผลิตตามช่วงฤดูกาล กิจการของกลุ่มก็จะเป็นผลิตพันธุ์ข้าว เพื่อให้นำพันธ์ข้าวที่ดีไปให้สมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนนำไปเพาะปลูกต่อไป

ระบบการบริหารจัดการ

1. กลุ่มไม่มีข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่ได้ทำเป็นเอกสารชัดเจนใดๆ
2. กลุ่มมีสถานที่ทำการของกลุ่ม ซึ่งตั้งอยู่ตามบ้านสมาชิกของกลุ่ม
3. กลุ่มมีคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 4 คน
4. กลุ่มมีการประชุมคณะกรรมการเดือนละ 1 ครั้ง
5. กลุ่มมีการประชุมสมาชิกปีละ 1 ครั้ง และได้มีการจัดประชุมใหญ่ในกลุ่มสมาชิก
6. กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำ
7. ในกลุ่มมีการจัดสรรทุนสำรองสำหรับกลุ่ม

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่/และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์

ข้าวจ้าว โดยชาวบ้านได้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการผลิตข้าวของกลุ่มส่วนใหญ่ได้มาจากสำนักงานเกษตร ซึ่งชาวบ้านได้มีการผลิตเอง ขายเอง ไม่มีการรวมกลุ่ม

การจัดจำหน่ายสินค้า

รูปแบบการจำหน่ายสินค้า ได้มีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยชาวบ้านอาศัยวิธีบอกต่อกันระหว่างคนในหมู่บ้านที่รู้จักกับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางจะตีราคาตามสภาพข้าว นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มยังมีการทำกิจกรรมการจำหน่ายสินค้าในงานเกษตร โดยการจำหน่ายข้าวกล้องอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบริหารเงินทุนและทรัพยากร

1. ทุนดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งหมด ประมาณ 170,000 บาท
2. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานเกษตร เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวและปุ๋ย
3. ไม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใด ๆ

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กลุ่มมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากระบวนการผลิต ณ บ้านของสมาชิกตามแต่ตกลงกัน
2. กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานเกษตร)

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ "ลดขนาดผลิตภัณฑ์ถุงปุ๋ยเพื่อขยายฐานลูกค้า" กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อกลุ่ม ผลิตปุ๋ยอินทรีย์

ที่ตั้งกลุ่ม หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก

ประธานกลุ่ม นายสาคร เกษมสวัสดิ์ โทร 087-5015139

รองประธานกลุ่ม นายสุวรรณ เทียนงาม โทร 082-4700411

จำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 10 คน

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นายสาคร เกษมสวัสดิ์
2. นายสุวรรณ เทียนงาม
3. นางจรูญ ประสมสุข
4. นายบุญเลิศ มงคล
5. นางสัมฤทธิ์ เทียนน้อย
6. นางสาววิไล เพิ่มเพียร
7. นายปลั่ง ม่วงจินดา
8. นายเที่ยง เอี่ยมเทียน
9. นางสันทนา เทียนงาม
10. นางสาวกัญญาวีร์ ม่วงประเสริฐ

ระยะเวลาในการดำเนินการของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่ม

ปัจจุบันเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเชิงเดี่ยว มีการใช้ปุ๋ยเคมีสารเคมีในการผลิตอย่างต่อเนื่องและใช้ในปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สภาพโครงสร้างของดินขาดความอุดมสมบูรณ์ดินแน่นแข็ง ดินขาดสมดุลย์ เกิดการระบาดของโรคแมลง ศัตรูพืช สภาพการผลิตมีต้นทุนสูงขึ้น เกษตรกรมีรายได้ลดลงไม่คุ้มกับการลงทุน ส่งผลถึงฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาอาชีพในการทำนาได้ จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดที่จะมีรูปแบบและวิธีการในการลดต้นทุนทางการผลิต จากการพูดคุยกันสามารถสรุปได้ว่า เราควรจะผลิตปุ๋ยใช้กันเองโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน จึงได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 ประกอบกับนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น มีเป้าหมายหลักคือ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาของดินที่เปรี้ยวและเพื่อลดอัตราการใช้สารเคมี ในแปลงเพาะปลูกภายในพื้นที่ ต่อมาสำนักงานเกษตรอำเภอได้ของบประมาณดำเนินการสร้างโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขึ้น และดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ.2549 และเริ่มดำเนินการครั้งแรกในเดือน กันยายน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พ.ศ.2549 พร้อมกับจดทะเบียนในนามนิติบุคคล และดำเนินการภายใต้การควบคุมของกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อลดต้นทุนการทำเกษตร โดยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี
2. เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน
3. เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษและแก้ปัญหาสภาพดิน
4. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน

เป้าหมายของกลุ่ม

1. เพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ให้มากขึ้นและลดปริมาณการใช้สารเคมีในชุมชนลง
2. ปรับสภาพดินในพื้นที่การเพาะปลูกให้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น
3. ช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีเงินทุนในการทำเกษตร โดยสำรองปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตได้ไปให้ก่อน

กิจการของกลุ่ม

การผลิตจะผลิตตามช่วงฤดูกาลเพาะปลูก กิจการของกลุ่มก็จะเป็นปุ๋ยอินทรีย์เพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน

ระบบการบริหารจัดการ

1. กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร
2. กลุ่มมีสถานที่ทำการของกลุ่มซึ่งเป็นทรัพย์สินของกลุ่ม
3. กลุ่มมีคณะกรรมการการดำเนินการ จำนวน 7 คน
4. กลุ่มมีการประชุมคณะกรรมการปีละ 12 ครั้ง (1 ครั้ง / เดือน)
5. กลุ่มมีการประชุมสมาชิกปีละ 1 ครั้ง
6. กลุ่มมีการจัดทำบัญชีของกลุ่ม
7. มีการประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อขายผลผลิตที่จะจ่ายสู่ตลาด
8. เมื่อกลุ่มมีกำไรมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกโดย
   8.1 จัดสรรในรูปแบบเงินปันผล
   8.2 จัดสรรเป็นทุนสำรองสำหรับกลุ่ม
   8.3 นำไปจัดกิจกรรม เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่/และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสาร ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์

1. สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

1.1 ปุ๋ยอินทรีย์

1.2 ปุ๋ยเคมี

2. กลุ่มมีการผลิตตามฤดูกาลเพาะปลูกเท่านั้น

3. วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าของกลุ่มส่วนใหญ่ได้มานอกพื้นที่ตำบล : จังหวัดลพบุรี / เป็นปุ๋ยฝุ่นสำเร็จรูป

4. รูปแบบการผลิตสินค้าสมาชิกมาผลิตร่วมกันที่ทำการกลุ่ม

การจัดจำหน่ายสินค้า

1. รูปแบบการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มขายภายในกลุ่ม

2. กรรมการทำหน้าที่จำหน่ายสินค้าของกลุ่ม

3. รูปแบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มใช้การบอกต่อกัน ปากต่อปาก

การบริหารเงินทุนและทรัพยากร

1. ทุนดำเนินการของกลุ่ม รวมทั้งหมด 20,000 บาท

2. ทรัพย์สิน ได้แก่

2.1 อาคารสำนักงาน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง	มูลค่า	200,000	บาท
2.2 เครื่องจักร อุปกรณ์	มูลค่า	600,000	บาท
2.3 มูลค่า รวมทั้งสิ้น		820,000	บาท

3. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอยู่ภายใต้งบสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล

4. กลุ่มไม่มีการกู้ยืมเงินมีเงินทุนสำรอง

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กลุ่มมีการฝึกอบรม เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตให้กับสมาชิก

2. กลุ่มของท่านได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาองค์ความรู้จากกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมพัฒนาที่ดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ "ผักปลอดสารพิษ" กลุ่ม ผักกลางมุ้ง สปก.
ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อกลุ่ม ผักกลางมุ้ง

ที่ตั้งกลุ่ม เลขที่ 133 หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ประธานกลุ่ม นายประจักษ์ สาลี เบอร์โทร 089-6896905

รองประธานกลุ่ม

จำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 11 คน

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นางลำดวน จีนลักษณ์
2. นายพยูง แก้วแจ้ง
3. นายประจักษ์ สาลี
4. นางสุภาพ น้ำฉ่ำ
5. นางสาวราตรี ศิริโก
6. นางสาวปราณี ศิริโก
7. นางสวงศ์ ลูกอินทร์
8. นางสาววราภรณ์ อ่อนทรัพย์
9. นายนพพร การะลพ
10. นายกนิษฐ์ จีนลักษณ์
11. นายจักรี พาดพิน

ระยะเวลาในการดำเนินการของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่ม

ปัจจุบันผักต่าง ๆ ในชุมชนมีการใช้สารเคมีกันมาก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน ในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน คือ การปลูกผักกางมุ้ง เพื่อลดปัญหาการผลิต จากแมลงศัตรูพืช สารพิษตกค้างที่เป็นอันตรายต่อพืชผักที่เพาะปลูก รวมถึงการส่งเสริมทางเลือกการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายคือประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความยั่งยืนตลอดไป

จากเหตุผลดังกล่าวสมาชิกได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มผักกลางมุ้งกันเมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยมีนายประจักษ์ สาลี เป็นผู้นำกลุ่ม ได้งบประมาณจาก สปก. ครั้งแรกเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ.2557 เป็นมุ้งทั้งหมดจำนวน 6 หลัง มูลค่าหลังละ 45,000 บาท มูลค่ารวมทั้งหมด 270,000 บาท ในปัจจุบันสมาชิกยังคงมีการดำเนินโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง และมีสมาชิกเข้าร่วมมากขึ้นเรื่อยๆ สปก.จึงมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดหางบประมาณมาสนับสนุนภายในปี พ.ศ. 2558 เป็นมุ้งอีกจำนวน 6 หลัง คาดว่าจะได้ประมาณเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 อย่างแน่นอน

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปลูกผักกางมุ้งภายในกลุ่มร่วมกัน
2. เพื่อผลิตพืชผักให้ปลอดภัยจากสารพิษและศัตรูพืชในชุมชน
3. ประชาชนในชุมชนได้บริโภคพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัย รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์
4. สมาชิกในกลุ่มสามารถสร้างรายได้ในอาชีพเกษตรได้อย่างมั่นคงยั่งยืน

เป้าหมายของกลุ่ม

1. มีพืชผักปลอดภัยจากสารพิษและศัตรูพืชไว้บริโภคในชุมชน
2. ประชาชนได้บริโภคพืชผักที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง เกิดความปลอดภัยต่อสุขภาพ
3. สมาชิกมีรายได้จากการทำผักกางมุ้ง สมากชิกมีอาชีพที่มั่นคงยั่งยืน

กิจการของกลุ่ม

ในกลุ่มมีการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง มีการปลูกพืชจำนวนหลายชนิด เพื่อให้สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี โดยวัตถุดิบที่ใช้ก็หาซื้อได้จากพื้นที่ใกล้เคียงในตำบล เช่น ปุ๋ยคอก เป็นต้น รูปแบบในการผลิตก็คือ ต่างคนต่างปลูกต่างขายกันเอง

ระบบการบริหารจัดการ

1. กลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่ได้ทำเป็นเอกสารชัดเจนใดๆ
2. สถานที่ในการปลูกผักกลางมุ้ง ตั้งอยู่ตามบ้านสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกันทั้งหมด
3. กลุ่มมีการประชุมสมาชิกปีละ 2 ครั้ง
4. ไม่มีการจัดทำบัญชีของกลุ่ม ในระดับครัวเรือนก็ยังไม่มีเช่นกัน
5. ในกลุ่มไม่ได้ตั้งกองทุนกลางใดๆ จึงไม่มีการจัดสรรเงินคืนภายในกลุ่ม กล่าวคือ ต่างคนต่างขายนั่นเอง

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่/และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์

1.ผักกาดขาว

2.ผักกวางตุ้ง

3.ผักคะน้า

4.ผักอื่นๆ ที่ปลูกบริเวณโดยรอบของมุ้ง เช่น พริก ถั่ว เป็นต้น

การจัดจำหน่ายสินค้า

สมาชิกจะผลผลิตที่ได้ไปขายที่ตลาดศาลากลางจังหวัดนครนายกทุกวันศุกร์

การบริหารเงินทุนและทรัพยากร

1. ทุนดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งหมด ประมาณ 280,000 บาท

2. ทรัพย์สิน ได้แก่

2.1 มุ้งจาก สปก. จำนวน6หลัง มูลค่าทั้งหมด 270,000 บาท

2.2 อุปกรณ์ เช่น จอบ เสียม บัวรดน้ำ เป็นต้น มูลค่า 1,000 บาท

2.3 อื่นๆ คือ ปุ๋ยคอก มูลค่า 500 บาท/ปี

2.4 มูลค่ารวมทั้งหมด 271,500 บาท

3. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สปก. เป็นมุ้ง 6หลัง มูลค่าหลังละ 45,000 บาท รวมมูลค่าทั้งหมด 270,000 บาท

4. ไม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใดๆ

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กลุ่มมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากระบวนการผลิต ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ของนายวิรัตน์ จีนลักษณ์

2. มีการศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มการเพาะเลี้ยงเห็ด เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ "ไม้กวาดดอกหญ้าด้ามพลาสติกสร้างรายได้ที่ยั่งยืน" กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อกลุ่ม ไม้กวาดดอกหญ้า

ที่ตั้งกลุ่ม หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก

ประธานกลุ่ม นางอุษา เพิ่มเพียร เบอร์โทร : 087-6015361

รองประธานกลุ่ม นางจรูญ ประสมสุข

จำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 10 คน

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นางอุษา เพิ่มเพียร
2. นางจรูญ ประสมสุข
3. นางธนัชพร หวังกุศล
4. นางนาง กุลศรี
5. นางสาวกัญญาวีร์ ม่วงประเสริฐ
6. นางสาวสุกัญญา ศรีโก
7. นางสาววิไล เพิ่มเพียง
8. นางปราณี โชติกุล
9. นางสวงค์ ลาบใน
10. นางสาวปาริชาติ น้อมสำแดง

ระยะเวลาในการดำเนินการของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่ม

ไม้กวาดเป็นสิ่งจำเป็นต่อครัวเรือนในสมัยก่อนดอกหญ้าหาได้ง่ายในธรรมชาติและชาวบ้านนำอามาทำไม้กวาดใช้เฉพาะในครัวเรือนเท่านั้น จากแนวคิดดังกล่าว กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าได้เริ่มรวบรวมสมาชิกและได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 เป็นเวลา 3 ปี เริ่มต้นจากการสร้างอาชีพเสริมขึ้นมาโดยใช้เวลาว่างหลังจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกที่ว่างจากการทำเกษตรก็มาช่วยกันทำ ทำให้เกิดเป็นรายได้เพิ่มเติม

การทำไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งปกติชาวบ้านมักจะทำเพื่อใช้กันเองในครัวเรือน ไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน สวยงาม หรือความทนทานมากนัก กลุ่มได้เริ่มจากการนำดอกหญ้ามาทำให้เกิดประโยชน์มีคุณค่า เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ด้วยการนำมาทำเป็นไม้กวาดดอกหญ้า สมาชิกร่วมแรง ร่วมใจกันผลิต โดยเริ่มแรกทางกลุ่มได้จัดตั้งด้วยงบประมาณของตนเอง โดยมีการจัดการในรูปแบบสหกรณ์ มีการปันผลให้แก่สมาชิก โดยมีงบประมาณเริ่มแรก 5,000 บาท และได้มีการพัฒนาให้สามารถผลิตไม้กวาดดอกหญ้าได้เร็ว มีคุณภาพมาตรฐานตรงต่อความต้องการของตลาด เพื่อสร้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มปริมาณการผลิต สามารถขยายตลาดไปสู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงจำหน่ายปลีกและส่ง และออกงานแสดงสินค้าของทางจังหวัด

ปัจจุบันกลุ่มมีแนวคิดที่จะนำเอาวัสดุที่มีอยู่ชุมชนมาประยุกต์ใช้กับไม้กวาด เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนมาทำให้เกิดประโยชน์ โดยการนำเอาไม้ไผ่ที่มีอยู่ในชุมชน มาทำเป็นด้ามไม้กวาดแทนด้ามพลาสติก ทำให้ไม้กวาดมีความคงทน ใช้ได้สะดวก และยังเป็นการส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจในชุมชน
2. เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิก
3. เพื่อสร้างอาชีพและชื่อเสียงให้แก่กลุ่ม
4. เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่ม
5. เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด
6. เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

เป้าหมายของกลุ่ม

1. เพิ่มผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน สวยงาม และความทนทาน
2. เพื่อนำวัสดุที่มีอยู่ชุมชนมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์
3. เพื่อสร้างยอดขายและขยายตลาดออกได้กว้างขึ้น
4. เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
5. เพื่อให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน
6. เพื่อเป็นการสร้างชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

กิจการของกลุ่ม

การผลิตจะผลิตตามช่วงเวลาที่ว่างหลังจากการทำเกษตร กิจการของกลุ่มก็จะเป็นไม้กวาดดอกหญ้าอย่างเดียว เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกในกลุ่ม

ระบบการบริหารจัดการ

1. กลุ่มได้มีข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม โดยมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนสมาชิกทุกคนรับรู้

2 สถานที่ที่ใช้ทำการผลิตไม้กวาดดอกหญ้า จะตั้งอยู่ที่บ้านของสมาชิกและมีการรวมตัวที่ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

3. กลุ่มได้มีการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกัน โดยในหนึ่งปี จะมีการประชุมสมาชิกและกรรมการทุก 3 เดือน เพื่อแก้ปัญหาและการแจกแจงรายละเอียดทุกอย่าง ให้แก่สมาชิกทุกคนได้ทราบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. กลุ่มได้มีการจัดทำบัญชีของกลุ่มขึ้น เพื่อนำเงินมาเป็นกองกลางและปันผลให้แก่สมาชิก

5. กลุ่มได้มีการแจกแจงรายละเอียด รายรับ รายจ่าย ให้แก่สมาชิกทุกคนได้ทราบ

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่/และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์

1. ทางกลุ่มผลิตไม้กวาดดอกหญ้าด้ามพลาสติก ทั้งขนาดเล็กและขนาดมาตรฐาน

2. กลุ่มได้ให้สมาชิกทำการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง และตามใบสั่งของลูกค้า โดยการกระจายไปให้ยังสมาชิกทุกคนอย่างเท่ากัน

3. วัตถุดิบหลักที่ใช้ คือ ดอกไม้กวาด ที่ต้องสั่งเข้ามาจากจังหวัดปราจีนบุรี กาว ด้ามไม้กวาดพลาสติก เชือก ตะปู และลวด

4. รูปแบบในการผลิต คือ ทำการผลิตอย่างต่อเนื่องและผลิตตามใบสั่งจากลูกค้า โดยกระจายจำนวนการผลิตไปให้แก่สมาชิกทุกคน กระจายกันทำอย่างเท่าเทียมกัน

การจัดจำหน่ายสินค้า

การจัดจำหน่ายสินค้าโดยการขายปลีกภายในชุมชน ขายส่งตามใบสั่งซื้อ และการออกบูธจำหน่ายในงานต่างๆ ภายในจังหวัด

รูปแบบการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นปากต่อปากระหว่างคนในชุมชนกันเอง การออกบูธนอกสถานที่ ถือเป็นการสร้างความรู้จักในผลิตภัณฑ์ของเรา

การบริหารเงินทุนและทรัพยากร

1. ทุนที่ใช้ดำเนินงานในกลุ่ม ทั้งหมดประมาณ 5,000 บาท

2. ทรัพย์สิน จะเป็นอุปกรณ์ในการทำไม้กวาดดอกหญ้าทั้งหมด เช่น ดอกไม้กวาด กาว ด้านไม้กวาดพลาสติก เป็นต้น โดยมีมูลค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด ประมาณ 5,000 บาท

3. กลุ่มเคยได้รับการสนับสนุนจาก อบต.ในการสนับสนุนเรื่องค่าอุปกรณ์

4. โดยทางกลุ่มไม่มีการกู้ยืมงินจากแหล่งทุนใดๆ

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กลุ่มได้มีการจัดให้สมาชิกกลุ่มได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่มของตนเอง

2. กลุ่มมีการจัดให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรการทำไม้กวาดดอกหญ้าให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยการนำเอาผู้เชี่ยวชาญในการทำไม้กวาดดอกหญ้ามาสอนฟรี

3. กลุ่มมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภายในชุมชนกันเอง เช่น งานประเพณีต่างๆ สงกรานต์ ลอยกระทง หรือการจัดประชุม เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ "การบริหารจัดการกลุ่มเห็ดเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน" กลุ่มเห็ดฟาง ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อกลุ่ม เห็ดฟาง

ที่ตั้งกลุ่ม หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก

ประธานกลุ่ม นางบุญลาภ นาวายนต์ เบอร์โทร 099-4424202

รองประธานกลุ่ม

จำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งหมด 10 คน

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นางบุญลาถ นาวายนต์
2. นางแสวง เกษมรัตน์
3. นางอำนวย ม่วงประเสริฐ
4. นางสมศรี ม่วงประเสริฐ
5. นางสำรวย เพิ่มเพียร
6. นางหล่ำ อยู่คุ้ม
7. นางจำลอง อยู่คุ้ม
8. นางประนอม อยู่คุ้ม
9. นางสอิ้ง ม่วงประเสริฐ
10. นายดนัย นาวายนต์

ระยะเวลาในการดำเนินการของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่ม

สมาชิกได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มเห็ดฟางมาเกือบ 20 ปี โดยเริ่มจากการว่างงานช่วงทำนา จึงหันมาเพาะปลูกเห็ดฟาง แต่ไม่สามารถปลูกให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ จนเมื่อมีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ แนะนำวิธีการทำ ในปี พ.ศ. 2545 ทำให้กลุ่มเห็ดฟางได้ก่อตั้งขึ้นมาอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากทำเองในครัวเรือนก่อน หลังจากนั้นจึงเกิดการรวมกันเป็นกลุ่ม มีสมาชิกรวมทั้งหมด 10 คน แต่ละบ้านจะใช้ทุนตนเองปลูกโรงเรือน 1-2 โรง (ขนาด 8*10 เมตร) มูลค่าหลังละ 50,000 บาท ภายในพื้นที่ทำกินของตนเอง ทำการเพาะปลูกแบบหมุนเวียนกันแต่ละเดือนเพื่อให้มีผลผลิตทั้งปี และใช้ทุนกองกลางเวียนต่อเนื่องกันไป โดยมีกรมพัฒนาสังคมให้งบประมาณมาใช้จ่ายภายในกลุ่ม เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งกลุ่มแต่สมาชิกทำโรงเรือนมาก่อนอยู่แล้ว จึงนำงบประมาณที่ได้มาเป็นทุนอุปกรณ์แทน การเพาะปลูกเห็ดฟางจะทำเป็นอาชีพเสริมรองจากอาชีพหลักคือการทำนา และขายส่งเพียงอย่างเดียวให้แก่ตลาดเทศบาลนครนายก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ได้ตลอดทั้งปี
2. เพื่อลดต้นทุนการทำเห็ดฟางโดยการจดบัญชีต้นทุนและผลตอบแทนภายในกลุ่ม
3. นำวัสดุภายในชุมชนมาใช้ในการเพาะปลูกเห็ดฟาง

เป้าหมายของกลุ่ม

1. ให้สมาชิกมีรายได้เสริมตลอดทั้งปีจากการเพาะเห็ดฟาง
2. ให้สมาชิกกลุ่มสามารถลดต้นทุนในการทำเห็ดฟาง

กิจการของกลุ่ม

การผลิตเห็ดฟางจะผลิตให้ได้ตลอดทั้งปี กิจการของกลุ่มก็จะเป็นเห็ดฟางเพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกกลุ่ม

ระบบการบริหารจัดการ

1. กลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่ได้ทำเป็นเอกสารชัดเจนใดๆ
2. สถานที่ในการเพาะเห็ด ตั้งอยู่ตามบ้านสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกันทั้งหมด
3. กลุ่มมีการประชุมแบบปรึกษาหารือกันบ่อยครั้งตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ไม่มีการจัดทำบัญชีของกลุ่ม แต่มีโครงการว่าจะทำบัญชีร่วมกัน
5. ไม่มีการจัดสรรเงินคืนภายในกลุ่ม เพราะต่างคนต่างขายและยังไม่มีการทำบัญชีร่วมกัน

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่/และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์

1.เห็ดฟางสด

2.ในกลุ่มมีการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่องและหมุนเวียนกันแต่ละโรงเรือน เพื่อให้สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี

3.วัตถุดิบหลักที่ใช้คือเชื้อเห็ด ได้มาจากการจัดหาซื้อตามศูนย์ขายโดยเฉพาะ

4.รูปแบบในการผลิตคือ ปลูกแบบหมุนเวียนสลับสับเปลี่ยนแต่ละโรงเรือน ซึ่งสมาชิกจะนำผลผลิตที่ได้ไปขายที่ตลาดเทศบาลนครนายกทุกวัน

การจัดจำหน่ายสินค้า

ขายภายในชุมชนและตลาด โดยใช้วิธีการบอกปากต่อปาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบริหารเงินทุนและทรัพยากร

1. ทุนดำเนินงานของกลุ่มรวมทั้งหมด ประมาณ 7,000 บาท
2. ทรัพย์สิน ได้แก่
   2.1 โรงเรือน มูลค่าต่อโรง 50,000 บาท (ใช้เงินของตนเอง)
   2.2 อุปกรณ์ เช่น ถังต้มนำ ฟืน ฟาง ฝ้าย เป็นต้น มูลค่า 7,000 บาท
   2.3 มูลค่ารวมทั้งหมด 57,000 บาท
3. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณกรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนเป็นทุนแรกเริ่มโครงการ
4. ไม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ใดๆ

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย

1. กลุ่มมีการศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ เช่น ชุนชนบ้านนา ชุมชนชัยนาท

2. มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ ภายในชุมชนเดียวกัน เช่น กลุ่มข้าว กลุ่มปุ๋ย กลุ่มผักกลางมุ้ง โดยจัดกิจกรรมร่วมกันตามเทศกาลสำคัญ เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ หรือการจัดประชุม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) นายสมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช

   (ภาษาอังกฤษ) MR. SOMSAK KHUHASAWANVEJ

2. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์

3. หน่วยงานที่ติดต่อ สาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
   คณะเทคโนโลยีการเกษตร
   สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
   โทร. 02-329-8520 โทรสาร 02-329-8520

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2529	ปริญญาตรี	กศ.บ.	เทคโนโลยีทางการศึกษา	เทคโนโลยีทางการศึกษา	มศว.	ไทย
2536	ปริญญาโท	คอ.ม.	ครุศาสตร์เทคโนโลยี	เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา	สจพ.	ไทย
2545	ปริญญาเอก	กศ.ด.	เทคโนโลยีการศึกษา	เทคโนโลยีการศึกษา	มศว.	ไทย

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขา :

   5.1 การศึกษาและพัฒนาการเกษตร

   5.2 การผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตร

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :

   6.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

   6.2 โครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

   6.2.1 สุขุมาภรณ์ ขันธ์ศรี พีรชัย กุลชัย และ**สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช**. 2543. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา รายงานการสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง "ระบบเกษตรเพื่อจัดการทรัพยากรและพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการ" ณ. โรงแรมโฆษะ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 26 - 27 สิงหาคม 2547 หน้า 338 -343.

   6.2.2 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช.** ถนอมนวล สีหะกุลังและอุรสา บัวตะมะ 2546. การศึกษาการจัดทำฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศบัวตัดดอก. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 21(1-2) : 26-35.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.2.3 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช** และวิณาพร พันธ์คง. 2551. การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรในกรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา การประชุมวิชาการครั้งที่ 46 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

6.2.4 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช** และวีรวัฒน์ จัตุจันทร์. 2551. การรับฟังรายการวิทยุชุมชน" วิทยุชุมพล คนรักบ้านเกิด " ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ การประชุมวิชาการครั้งที่ 46 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

6.2.5 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช** 2552. การศึกษาการรับฟังวิทยุชุมชนของผู้ฟังในจังหวัดฉะเชิงเทรา การประชุมวิชาการครั้งที่ 47 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

6.2.6 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช** 2552. การประชาสัมพันธ์เกษตรอินทรีย์ในตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง การประชุมวิชาการครั้งที่ 48 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

6.2.7 **สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช** และศุภวัชช์ ปันจันตา. 2553. การมีส่วนร่วมประโยชน์และความต้องการในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน การประชุมวิชาการครั้งที่ 48 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

6.3 โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการ :

6.3.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะเห็ดฟางด้วยระบบเตาผลิตไอน้ำแบบประหยัดพลังงานและลดมลพิษให้กับเกษตรกรผู้ผลิตเห็ด ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทุนวิจัยงบประมาณรายได้คณะปี 2553 เป็นหัวหน้าโครงการ สถานภาพในการทำวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละ 90

ผู้ร่วมโครงการวิจัย 1

1. ชื่อ (ภาษาไทย) นางดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์

(ภาษาอังกฤษ) MRS. DUANGKAMOL PAROSTIP THANMATIWAT

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

3. หน่วยงานที่ติดต่อ สาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
โทร. 0-2329-8520 โทรสาร 0-2329-8520

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2526	ปริญญาตรี	วท.บ.	ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร	ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ไทย
2529	ปริญญาโท	วท.ม.	ส่งเสริมการเกษตร	ส่งเสริมการเกษตร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ไทย
2550	ปริญญาเอก	ปร.ด.	ประชากรและการพัฒนา	ประชากรและการพัฒนา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	ไทย

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขา :

5.1 การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

5.2 ประชากรและการพัฒนา

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :

6.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

6.2 โครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.2.1 โครงการวิจัย "การวิจัยพัฒนาการผลิตน้ำส้มควันไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง" ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกอ.โดยเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน ปี 2549 : ผู้ร่วมวิจัย

6.2.2 โครงการวิจัย "การวิจัยและพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร" ทุนวิจัย ประจำปี 2548 สนับสนุนโดย เครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน มศว. : ผู้ร่วมวิจัย

6.2.3 การวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบตามแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของประชากรกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและภาคกลางบางจังหวัด ทุนจากสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ปี 2549: ผู้ร่วมวิจัย

6.2.4 การติดตามและการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ทุนจากสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ปี 2550: ผู้ร่วมวิจัย

6.3 โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการ :

6.3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เขตหนองจอก กรุงเทพฯ : หัวหน้าโครงการ ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน 2549

6.4 บทความวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.4.1 **ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์.** 2549. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรในครัวเรือนเกษตรระหว่างปีสำมะโนประชากรและเคหะ ปี 2533 และ 2543. ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2549. หน้า 94-105

6.4.2 **ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์** 2551. การศึกษาการใช้ประโยชน์น้ำส้มควันไม้ในสวนมะม่วงในจังหวัดอ่างทอง ในรายงานการประชุมวิชาการเทคโนโลยีสู่ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ระหว่างวันที่ 17-19 มกราคม 2551. ณ โรงแรมโซฟิเทล ราชาออคิด จังหวัดขอนแก่น. หน้า 381.

6.5 บทความวิชาการ : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.5.1 **ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์.** 2548. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นในครัวเรือนเกษตร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2548. หน้า 99-109.

6.6 เอกสารประกอบการอบรม/คู่มือ/รายงานวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.6.1 ลือพงษ์ ลือนาม **ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์** และสุขุมาภรณ์ ขันธ์ศรี. 2548 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ "การวิจัยพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร" เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 71 หน้า.

6.4.2 ลือพงษ์ ลือนาม **ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์** และสดศรี นกอยู่. 2550 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ "การวิจัยและพัฒนาการผลิตน้ำส้มควันไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง" เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 79 หน้า.

ผู้ร่วมโครงการวิจัย 2

1. ชื่อ (ภาษาไทย) นายลือพงษ์ ลือนาม
(ภาษาอังกฤษ) MR. LUEPONG LUENAM
2. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
3. หน่วยงานที่ติดต่อ สาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
โทร. 02-329-8520 โทรสาร 02-329-8520

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2538	ปริญญาตรี	วท.บ.	เกษตรกลวิธาน	เกษตรกลวิธาน	สถาบันฯ ราชมงคล คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ	ไทย
2544	ปริญญาโท	วศ.ม.	เครื่องจักรกลเกษตร	วิศวกรรมศาสตร์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น	ไทย

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขา :
- เครื่องจักรกลเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว
- การเชื่อมประสานโลหะ
- การผลิตถ่านและน้ำส้มควันไม้

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :

6.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

6.2 โครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.2.1 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ "การจัดการกระบวนการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังด้วยเครื่องขุดมันสำปะหลัง" ปี 2546. สถานภาพการวิจัย : ผู้ร่วมโครงการวิจัย

6.2.2 โครงการวิจัย "การวิจัยและพัฒนากระบวนการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังด้วยเครื่องขุดมันสำปะหลัง" ภาควิชาวิศวกรรมเกษตร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น : เป็นผู้ร่วมโครงการ

6.2.3 โครงการวิจัย "การวิจัยและพัฒนาเครื่องขุดมันสำปะหลังสำหรับภาคตะวันออก" ทุนวิจัยประจำปี 2548 สนับสนุนโดย เครือข่ายการวิจัยภาคกลางฝั่งตะวันออก ม. บูรพา : เป็นหัวหน้าโครงการ

6.2.4 โครงการวิจัย "การวิจัยและพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร" ทุนวิจัยประจำปี 2548 สนับสนุนโดย เครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน มศว. : เป็นหัวหน้าโครงการ

6.2.5 โครงการวิจัย "การศึกษาและพัฒนาเครื่องขุดมันสำปะหลังสำหรับภาคตะวันออก" ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดินปี 2549 คณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. : เป็นหัวหน้าโครงการ

6.2.6 โครงการวิจัย "การวิจัยพัฒนาการผลิตน้ำส้มควันไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง" ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกอ. โดยเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน ปี 2549 : เป็นหัวหน้าโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3 โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการ :

6.3.1 โครงการวิจัย "การวิจัยการผลิตน้ำส้มควันไม้จากเปลือกทุเรียน" ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดินปี 2551 : เป็นหัวหน้าโครงการ (ดำเนินการแล้วร้อยละ 45)

6.3.2 โครงการวิจัย "การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรไปสู่เกษตรอินทรีย์ โดยการใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง" ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดินปี 2551 : เป็นผู้ร่วมโครงการ (สัดส่วนร่วมวิจัยร้อยละ 10)

6.4 บทความวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.4.1 **ลือพงษ์ ลือนาม** และจรูญพงศ์ เทียมประทีป. 2549. การศึกษาต้นแบบเตาเผาถ่านกะลามะพร้าวโดยการเผาแบบกึ่งต่อเนื่อง.วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2549. หน้า 36-41.

6.4.2 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2549. การวิจัยพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร. ในรายงาน การนำเสนอผลงานวิชาการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน ประจำปีงบประมาณ 2548 ระหว่างวันที่ 7-9 พฤศจิกายน 2549. ณ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 165-169.

6.4.3 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2550. การวิจัยพัฒนาเตาต้นแบบเผาถ่านซังข้าวโพด. ในรายงานการประชุมวิชาการสมาคมวิศวกรรมเกษตรแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 8 ประจำปี 2550 ระหว่างวันที่ 21-24 มกราคม 2550. ณ โรงแรมโซฟิเทล ราชา ออคิด จังหวัดขอนแก่น. หน้า 199.

6.4.4 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2551. การพัฒนาเตาเผาถ่านซังข้าวโพดแบบกึ่งต่อเนื่อง.วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2550. หน้า 24-29.

6.4.5 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2551. การศึกษาพัฒนาวิธีการผลิตน้ำส้มควันไม้จากไม้มะม่วง. ในรายงาน การประชุมวิชาการเทคโนโลยีสู่ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ระหว่างวันที่ 17-19 มกราคม 2555. ณ โรงแรมโซฟิเทล ราชา ออคิด จังหวัดขอนแก่น. หน้า 515.

6.5 บทความวิชาการ : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.5.1 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2547. การเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังในประเทศไทย. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2547. หน้า 66-72.

6.5.2 **ลือพงษ์ ลือนาม**. 2549. การใช้ประโยชน์น้ำส้มควันไม้ในการเกษตร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2549. หน้า 106-115.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.6 เอกสารประกอบการอบรม/คู่มือ/รายงานวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.6.1 **ลือพงษ์ ลือนาม** ณัฐกร สงคราม ศิระษา เจ็งสุขสวัสดิ์ และเสรี วงส์พิเชษฐ. 2548 รายงานวิจัยเรื่อง "การวิจัยและพัฒนาเครื่องขุดมันสำปะหลังสำหรับภาคตะวันออก" เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางฝั่งตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 63 หน้า.

6.6.2 **ลือพงษ์ ลือนาม** ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ และสุขุมาภรณ์ ขันธ์ศรี. 2548 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ "การวิจัยพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร" เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 71 หน้า.

6.6.3 **ลือพงษ์ ลือนาม** ณัฐกร สงคราม พีรชัย กุลชัย และสุขุมาภรณ์ ขันธ์ศรี. 2550 รายงานวิจัยเรื่อง "การศึกษาและพัฒนาเครื่องขุดมันสำปะหลังสำหรับภาคตะวันออก" งบประมาณปี 2549 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 79 หน้า.

6.6.4 **ลือพงษ์ ลือนาม** ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ และสดศรี นกอยู่. 2550 รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์โครงการ "การวิจัยและพัฒนาการผลิตน้ำส้มควันไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง" เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 79 หน้า.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

142678

T142678

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้